

โครงการวิจัย การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะวิจัย

หัวหน้าโครงการ	อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ ^{(1), (3)}
หัวหน้าโครงการร่วม	รศ. ดร. อารี วิบูลย์พงศ์ ^{(2), (3)}
นักวิจัย	อาจารย์ลักขมี วรชัย ^{(2), (3)}
	ประทานทิพย์ กระมล ⁽³⁾
	อาจารย์นัทธมน ชีระกุล ^{(1), (3)}
ผู้ช่วยนักวิจัย	ทินรัตน์ พิทักษ์พงศ์เจริญ ⁽³⁾

(1) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(2) ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(3) ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนำ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการและการจ้างงานในท้องถิ่น

รายงานฉบับนี้มุ่งศึกษาในระดับจุลภาค คือ ระดับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของ กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย ทั้งนี้เพื่อให้ได้บทเรียนจากความสำเร็จ หรือปัญหาอุปสรรคของหน่วยประกอบการ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงธุรกิจของหน่วยประกอบการเป็นสำคัญ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิกทุกท่าน ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และตอบข้อสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจ รายงานฉบับนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากความร่วมมือของท่าน ตลอดจนการอนุญาตให้เสนอรายงานได้ตามความเป็นจริง

คณะวิจัย

มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
คณะวิจัย	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	2
1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	2
1.4.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา	2
1.4.3 วิวิธีวิเคราะห์	5
1.5 นิยามศัพท์	10
1.6 ทบทวนเอกสาร	12
1.6.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	12
1.6.2 ผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ	14
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน	30
2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์	30
2.1.1 สภาพทางกายภาพ	30
2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก	30
2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	31
2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	31
2.3.1 สภาพทางสังคม	31
2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ	34
2.4 ทูทางสังคมและภูมิปัญญาชาวบ้านของประชากรในหมู่บ้าน	35
2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	37
2.6 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.6.1 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน	38
2.6.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข	39
2.7 ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้าน	39
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ	41
3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มฯ	41
3.1.1 ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย	41
3.1.2 สถานที่ตั้ง	41
3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มฯ	42
3.2 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ	42
3.3 บทบาทของกลุ่มฯ ต่อชุมชน	44
3.4 การจัดการองค์กรและการบริหารงานของกลุ่มฯ	44
3.4.1 การบริหารและจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	44
3.4.2 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	46
3.5 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ	47
3.6 ศักยภาพการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	48
บทที่ 4 การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต	52
4.1 ผลิตภัณฑ์	52
4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต	54
4.2.1 การบริหารการผลิต	54
4.2.2 การวางแผนการผลิต	55
4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต	60
4.3.1 วัตถุดิบ	60
4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์การผลิต	71
4.3.3 บรรจุภัณฑ์	76
4.3.4 โรงเรือน	76
4.3.5 การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต	79
4.4 แรงงานและการจ้างงาน	79
4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.2 การจ้างงาน	80
4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน	83
4.6 กรรมวิธีการผลิต	122
4.6.1 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ	122
4.6.2 กระบวนการทอผ้า	123
4.7 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต	132
4.8 สภาพและผังของสถานที่ผลิต	132
4.9 การจัดการของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต	133
4.10 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์	133
4.11 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต	134
4.11.1 ปัญหาด้านการผลิต	134
4.11.2 ความต้องการทางการผลิตของกลุ่มฯ	135
4.12 ศักยภาพการผลิต	135
4.12.1 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์	135
4.12.2 ศักยภาพของปัจจัยการผลิต	136
4.12.3 ศักยภาพของกระบวนการผลิต	136
บทที่ 5 การตลาด	138
5.1 การบริหารการตลาดและการวางแผนการตลาด	138
5.1.1 การบริหารการตลาด	138
5.1.2 การวางแผนการตลาด	139
5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	140
5.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย	143
5.3.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มฯ	143
5.3.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์	145
5.4 ราคาและการตั้งราคา	150
5.5 การส่งเสริมการขาย	152
5.5.1 วิธีการรักษาลูกค้าเก่า	152
5.5.2 วิธีการหาลูกค้าใหม่	153

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.6 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาด	153
5.6.1 ปัญหาด้านการตลาด	153
5.6.2 ความต้องการทางการตลาดของกลุ่มฯ	153
5.7 ศักยภาพทางการตลาด	154
บทที่ 6 การเงิน	155
6.1 การบริหารการเงินและการวางแผนการเงิน	155
6.1.1 การบริหารการเงิน	155
6.1.2 การวางแผนการเงิน	157
6.2 แหล่งเงินทุน	158
6.3 ผลการดำเนินงานและสถานภาพทางการเงิน	162
6.3.1 ผลการดำเนินงาน	162
6.3.2 สถานภาพทางการเงิน	166
6.4 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน	169
6.4.1 ปัญหาด้านการเงิน	169
6.4.2 ความต้องการทางการเงินของกลุ่มฯ	169
6.5 ศักยภาพทางการเงิน	169
บทที่ 7 SWOT Analysis ของกลุ่มฯ	173
7.1 จุดแข็ง	173
7.1.1 การจัดการองค์กร	173
7.1.2 การผลิต	173
7.1.3 การตลาด	174
7.1.4 การเงิน	174
7.2 จุดอ่อน	175
7.2.1 การจัดการองค์กร	175
7.2.2 การผลิต	175
7.2.3 การตลาด	175
7.2.4 การเงิน	176
7.3 โอกาส	176

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 ข้อจำกัด	176
บทที่ 8 บทสรุป	177
8.1 สรุปผลการศึกษา	177
8.1.1 การจัดการองค์กร	177
8.1.2 การผลิต	177
8.1.3 การตลาด	179
8.1.4 การเงิน	180
8.2 ศักยภาพการพัฒนา	181
8.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุง	182
8.3.1 การจัดการองค์กร	182
8.3.2 การผลิต	182
8.3.3 การตลาด	182
8.3.4 การเงิน	182
เอกสารอ้างอิง	184
ภาคผนวก ก รูปภาพ	
ภาคผนวก ข การคำนวณต้นทุนและอัตราส่วนทางการเงิน	
ภาคผนวก ค ต้นทุนและผลตอบแทน	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน	4
1.2 จำนวนตัวอย่างในการศึกษา แยกตามรายผลิตภัณฑ์	4
1.3 พื้นที่ศึกษาหัตถกรรมแต่ละประเภท แยกตามรายจังหวัด	5
1.4 แหล่งผลิตผ้าทอ	20
2.1 จำนวนประชากรของบ้านเฮี้ยจำแนกตามช่วงอายุ	32
2.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านเฮี้ย	32
2.3 กลุ่มในหมู่บ้านเฮี้ย	33
2.4 การประกอบอาชีพ	35
2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน	38
3.1 ประวัติคณะกรรมการกลุ่ม ฯ ปี 2544	49
3.2 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่ม ฯ	51
4.1 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	52
4.2 กำลังการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทของสมาชิกกลุ่ม ฯ	56
4.3 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ประจำปี 2544	58
4.4 แหล่งจัดซื้อวัตถุดิบฝ่ายของกลุ่ม ฯ ประจำปี 2544	63
4.5 สีส้มธรรมชาติ	64
4.6 ช่วงเวลาการจัดหาปัจจัยการผลิต	65
4.7 การจัดซื้อวัตถุดิบของกลุ่ม ฯ	66
4.8 เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ	74
4.9 วัสดุ อุปกรณ์และโรงเรือนของกลุ่ม ฯ	77
4.11 แรงงานและค่าแรงในการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ	80
4.12 การใช้แรงงานในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ	81
4.13 ค่าแรงและค่าจ้างในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ	84
4.14 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายชุดเคมี	92
4.15 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายเดี่ยวเคมี	94
4.16 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 เมตรละ 70 บาท	96
4.17 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายชุดสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร	98
4.18 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
4.19 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 เมตรละ 80 บาท	102
4.20 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าขาวม้า ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร	104
4.21 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าคลุมไหล่ช้าง ขนาด 22 นิ้ว x 2 เมตร	106
4.22 ต้นทุนและผลตอบแทนของตุ่ง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร	108
4.23 ต้นทุนและผลตอบแทนของตุ่ง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร	110
4.24 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบังและลายทึบ)	112
4.25 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบังและลายทึบ)	114
4.26 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบังและลายทึบ)	116
4.27 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าหน้าไหล ขนาด 33 นิ้ว x 4 เมตร	118
4.28 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าถุงผืน ขนาด 33 นิ้ว x 4 เมตร	120
4.29 วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตในขั้นตอนการย้อมผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ	122
4.30 วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตในขั้นตอนการทอผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ	124
5.1 ยอดขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ในแต่ละเดือน	140
5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ	142
6.1 แหล่งเงินทุนของกลุ่ม	161
6.2 ผลการดำเนินงาน ระหว่างปี 2543 - 2544	162
6.3 อัตราส่วนทางการเงิน	171

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.1 โครงสร้างและกลไกการตลาดผ้าทอพื้นเมืองระดับประเทศ	26
3.1 ที่ตั้งของสถานประกอบการ	41
3.2 โครงสร้างองค์กร	45
4.2 ปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบประจำปี 2544	62
4.3 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ	128
4.4 แสดงกระบวนการทอผ้า	130
4.5 แสดงกระบวนการผลิตผ้าก๊อชของกลุ่ม ฯ	131
4.6 แผนผังของสถานที่ประกอบการของกลุ่ม ฯ	133
5.1 การบริหารการตลาด	138
5.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่ม ฯ	144
5.3 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทถุง	147
5.4 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า	148
5.5 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าคลุมไหล่	149
5.6 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าพันตัวและผ้าพันมุก	149
5.7 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ	150
6.1 การบริหารการเงินของกลุ่ม ฯ	157
6.2 การวางแผนการเงินของกลุ่ม ฯ	158
6.3 การถือหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่ม	159

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

หัตถกรรมนับเป็นการผลิตนอกการเกษตรที่มีความสำคัญของไทย เนื่องจากสามารถรองรับแรงงานได้ถึง 5.24 ล้านคน ในปี 2543 (สำรวจรอบที่ 1 (ก.พ.) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ) หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.59 ของแรงงานนอกภาคเกษตรทั้งหมด และการจ้างงานในสาขาหัตถกรรมได้เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 14.46 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาขาการผลิตดังกล่าวเป็นที่พึ่งพิงของกำลังแรงงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้สินค้าหัตถกรรมยังเป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศและทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมาก และการพัฒนาอุตสาหกรรมหัตถกรรมในระดับชุมชนยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทซึ่งเน้นหนักในเรื่องของธุรกิจชุมชน เพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน นอกจากนี้การส่งเสริมอุตสาหกรรมหัตถกรรมในชุมชนจะมีส่วนช่วยอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

แม้อุตสาหกรรมหัตถกรรมในภาพรวมจะมีการเติบโตค่อนข้างดีในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แต่ในระดับจุลภาควิธีการดำเนินงานหัตถกรรมในแต่ละชุมชนค่อนข้างแตกต่างกันทั้งในด้านการประกอบการเชิงธุรกิจ อันนำมาซึ่งรายได้ของผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ ตลอดจนคุณภาพของงานฝีมือและการใช้เทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันมีคุณภาพแตกต่างกันอย่างมาก และแม้แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่โครงการแล้วก็ยังมีศักยภาพที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปได้อีกมาก จากการสำรวจเบื้องต้นได้พบว่า แม้งานหัตถกรรมทุกประเภทได้เกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตงานหัตถกรรมยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิเช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบในงานปั้น เทคโนโลยีเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผา การย้อมสีในผ้าฝ้าย การกำหนดราคาในงานผลิตภัณฑ์กระดาษสา และการจัดการองค์กรของกลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

สำหรับรายงานฉบับนี้ มุ่งศึกษาในระดับจุลภาค คือ ระดับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้บทเรียนจากความสำเร็จ หรือปัญหาอุปสรรคของหน่วยประกอบการ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงธุรกิจของแต่ละหน่วยประกอบการเป็นสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการและการจ้างงานในท้องถิ่น

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เฉพาะกล่าวคือ

1. เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันและพัฒนาการของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะลึกถึงผู้ประกอบการแต่ละราย (รายเดี่ยวหรือรายกลุ่ม) ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด โครงสร้างทางการเงิน การระดมทุน ลักษณะการประกอบการหรือการดำเนินธุรกิจ รูปแบบการจัดองค์กร เทคโนโลยีการผลิต/แปรรูป การเงิน และศักยภาพในการขยายธุรกิจและขยายตลาด รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งหมายรวมถึงเทคโนโลยีที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย
2. เพื่อทำแผนการปรับปรุงโครงสร้างการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรที่เหมาะสมให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน
3. เพื่อจัดทำ Website สำหรับใช้ในการส่งเสริมการขายให้แก่ผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน และเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับผู้ประกอบการในด้านเทคโนโลยี สถาบันการเงิน และการตลาด

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านในรายงานนี้ เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายผู้ประกอบการและรายผลิตภัณฑ์ในลักษณะกรณีศึกษา ทั้งนี้เพื่อทราบสภาพการผลิตและการตลาด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงและชัดเจนของผู้ประกอบการแต่ละราย และผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้จะมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์ โดยเยี่ยมสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหลายครั้ง (multiple visits)

1.4.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา (ของโครงการหลัก)

พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่เลือกทำการศึกษา ได้แก่ จังหวัดในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีจำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมรวมทั้งสิ้นถึง 1,403 ราย (ตารางที่ 1.1)

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน

เลือกผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านที่จะศึกษาโดยพิจารณาจากพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น และยึดรูปแบบการจัดประเภทตามแบบของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ทั้งสิ้น 5 ประเภท ได้แก่ :

- (1) เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค (2) ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า (3) กระดาษสาและผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา (4) ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช และ (5) ไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้

จำนวนตัวอย่างของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะถูกกำหนดให้มีทั้งรายกลุ่มและรายเดี่ยว โดยจะให้น้ำหนักกับจำนวนของผู้ประกอบการรายกลุ่มมากกว่าโดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการศึกษาธุรกิจชุมชน (ตารางที่ 1.2) สำหรับธุรกิจเชรามิคและเครื่องปั้นดินเผา และธุรกิจไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้นั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเดี่ยวซึ่งมีขนาดใหญ่ (ระดับโรงงาน) ดังนั้นสัดส่วนจำนวนตัวอย่างที่เลือกทำการศึกษาต่อจำนวนผู้ผลิตทั้งหมด จึงน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ

ผู้ประกอบการ

ตัวอย่างผู้ประกอบการที่ถูกเลือกเพื่อศึกษาในเชิงกรณีศึกษานั้น มีทั้งสิ้น 40 ราย (ทั้งผู้ประกอบการรายกลุ่มและรายเดี่ยว) ซึ่งจะเน้นถึงผู้ประกอบการธุรกิจระดับชุมชนประเภทกลุ่มเป็นสำคัญ โดยตัวอย่างผู้ประกอบการรายกลุ่มมีจำนวน 35 ราย (ร้อยละ 87.5 ของตัวอย่างทั้งหมด) ส่วนตัวอย่างผู้ประกอบการรายเดี่ยวมีทั้งสิ้น 5 ราย (ตารางที่ 1.3) โดยมุ่งเน้นไปที่ธุรกิจชุมชนที่สามารถเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้

สำหรับการคัดเลือกตัวอย่างจะพิจารณาจาก

1. กรณีผู้ประกอบการรายกลุ่ม

-: ผู้ประกอบการต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้ อย่างน้อย 1 ข้อ

1. เป็นผู้ประกอบการที่มีชื่อเสียง หรือได้รับรางวัลหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่น
2. เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
3. เป็นผู้ประกอบการที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 หรือศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา ให้คำแนะนำว่ามีศักยภาพทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด และมีลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ตลาดให้ความสนใจ
4. กิจกรรมของผู้ประกอบการตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ
5. กิจกรรมของผู้ประกอบการ มีความต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงโครงสร้างของกิจการ

2. กรณีผู้ประกอบการรายเดี่ยว

-: ผู้ประกอบการต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้ อย่างน้อย 1 ข้อ

1. เป็นผู้ประกอบการที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 ให้คำแนะนำว่ามีศักยภาพ และมีลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ตลาดให้ความสนใจ
2. กิจกรรมของผู้ประกอบการตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ

ทั้งนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าธุรกิจดังกล่าวมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ (ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น)

ตารางที่ 1.1 จำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนผู้ผลิตในภาคเหนือตอนบน (ราย)									
	แม่ฮ่องสอน	เชียงใหม่	เชียงใหม่	ลำพูน	ลำปาง	พะเยา	แพร่	น่าน	ตาก	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	-	9	82	1	163	7	1	2	1	266
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	18	55	212	67	18	25	65	32	6	498
กระดาษสา และผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	5	9	83	8	21	2	13	7	-	148
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	11	8	35	18	18	28	16	30	9	173
อัญมณี	2	16	41	1	-	1	-	7	1	69
ไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้	-	3	103	22	5	1	15	2	-	151
เครื่องเงิน	-	-	22	-	-	-	-	-	-	22
อื่น ๆ	2	4	42	1	15	-	11	-	1	76
รวมรายจังหวัด (ราย)	38	104	620	118	240	64	121	80	18	1,403

ที่มา : สรุปจากข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1, 2542

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างในการศึกษา แยกตามรายผลิตภัณฑ์

ประเภท	จำนวนผู้ผลิต (ราย)	จำนวนตัวอย่าง (ราย)		
		กลุ่ม	รายเดี่ยว	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	266	3	1	4
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	498	14	2	16
กระดาษสาและผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	148	5	1	6
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	173	11	1	12
ไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้	151	2	0	2
รวม	1,236	35	5	40

ตารางที่ 1.3 พื้นที่ศึกษาหัตถกรรมแต่ละประเภท แยกตามรายจังหวัด

ประเภทผลิตภัณฑ์	จังหวัด	จำนวนตัวอย่าง (ราย)		
		กลุ่ม	รายเดี่ยว	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	ลำปาง	1	-	1
	เชียงราย	2	-	2
	เชียงใหม่	-	1	1
	รวม	3	1	4
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	เชียงราย	1	-	1
	พะเยา	2	-	2
	แพร่	2	-	2
	น่าน	2	-	2
	เชียงใหม่	5	2	7
	ลำพูน	2	-	2
	รวม	14	2	16
กระดาษสา และผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	ลำปาง	3	-	3
	เชียงใหม่	2	1	3
	รวม	5	1	6
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	เชียงใหม่	2	1	3
	ลำปาง	1	-	1
	ตาก	2	-	2
	พะเยา	6	-	6
	รวม	11	1	12
ไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้	เชียงใหม่	2	0	2
รวมทั้งหมด		35	5	40

1.4.3 วิเคราะห์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบนนี้ ครอบคลุมทั้งในส่วนของผู้ประกอบการ และผู้ซื้อ โดยทางด้านการประกอบการนั้นจะประกอบด้วยการศึกษาโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงานของผู้ประกอบการทั้งรายเดี่ยวและรายกลุ่ม โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด และโครงสร้างทางการเงิน

ในการศึกษาโครงสร้างแต่ละด้านของผู้ประกอบการ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

โครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงาน

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงาน จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแต่ละรายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกิจการ วัตถุประสงค์การจัดตั้ง และลักษณะของธุรกิจ (รายกลุ่ม หรือรายเดี่ยว) และสำหรับธุรกิจประเภทกลุ่ม การศึกษาครอบคลุมรูปแบบการจัดองค์กร ขนาดของธุรกิจโดยพิจารณาจากจำนวนสมาชิก ลักษณะการกระจายการถือหุ้น และความสอดคล้องกันระหว่างหน้าที่ตามตำแหน่งงานกับงานที่ปฏิบัติจริง

โครงสร้างการผลิต

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการผลิตนั้น จะประกอบด้วยความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต และความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต รวมถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์ อันประกอบด้วย ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย ศักยภาพทางด้านยอดขาย และศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม

1. ชนิดและสัดส่วนของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด เพื่อแสดงถึงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์
2. การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิต จะศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จากผู้ประกอบการแต่ละราย ว่ามีวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร และนำมาประมวลผลร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจน

3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตจะใช้วิธีการคำนวณดังนี้

- 3.1 ต้นทุนรวมต่อการผลิต

$$\text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง} = \text{ต้นทุนผันแปรต่อครั้ง} + \text{ต้นทุนคงที่ต่อครั้ง}$$

- 3.2 ต้นทุนต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย} = \text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง} / \text{ปริมาณการผลิตต่อครั้ง}$$

- 3.3 ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต} = \text{รายได้รวมต่อครั้ง} - \text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง}$$

- 3.4 ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย} = \text{ผลตอบแทนสุทธิต่อครั้ง} / \text{ปริมาณการผลิตต่อครั้ง}$$

- 3.5 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อครั้ง

$$\text{ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อครั้ง} = \text{รายได้รวมต่อครั้ง} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อครั้ง}$$

4. ความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต จะศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

ผู้ประกอบการแต่ละราย และนำมาประมวลผลร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปที่แน่ชัดในระดับอุตสาหกรรม

5. ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย

การศึกษากำไรต่อหน่วย ประกอบด้วย อัตรากำไรต่อราคาขาย และอัตรากำไรต่อต้นทุน

5.1 อัตรากำไรต่อราคาขาย

$$\text{อัตรากำไรต่อราคาขาย} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ราคาขายต่อหน่วย}) \times 100$$

5.2 อัตรากำไรต่อต้นทุน

$$\text{อัตรากำไรต่อต้นทุน} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ต้นทุนต่อหน่วย}) \times 100$$

6. ศักยภาพทางด้านยอดขาย

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายนั้น พิจารณาจากยอดขายเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายเฉลี่ยต่อรายต่อปี} = \text{ยอดขายรวมตลอดปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

7. ศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวมประกอบด้วย ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี และยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์หลัก หมายถึงผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดของผู้ประกอบการ และมีการผลิตเป็นระยะเวลานานพอสมควร

7.1 ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี}$$

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักตลอดปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

7.2 อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม

$$\text{อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม}$$

$$= (\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อปี} / \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวมต่อปี}) \times 100$$

7.3 อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ

$$\text{อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ}$$

$$= (\text{กำไรจากหัตถกรรมต่อปี} / \text{ยอดขายทั้งหมดของกิจการต่อปี}) \times 100$$

7.4 ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี} = (\text{ยอดขายรวมทั้งปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ})$$

7.5 ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี}$$

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมรวมทั้งปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

โครงสร้างทางการเงิน

การศึกษาถึงโครงสร้างการเงินนั้น ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับ การตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน การวางแผนการใช้เงินทุน และศักยภาพทางการเงิน

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับ การตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน และการวางแผนการใช้เงินทุนนั้น จะใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแต่ละราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสรุปเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้พิจารณาประกอบกับข้อมูลด้านศักยภาพทางการเงิน

การศึกษาศักยภาพทางการเงินนั้น จะมีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพคล่องระยะสั้นของธุรกิจ ประกอบด้วยอัตราส่วนดังต่อไปนี้

- 1.1 อัตราส่วนหมุนเวียน (หรืออัตราส่วนเดินสะพัด)

$$= \text{สินทรัพย์หมุนเวียน} / \text{หนี้สินหมุนเวียน (current ratio)}$$

$$= CA / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.2 อัตราส่วนสภาพคล่องระยะสั้น (หรืออัตราส่วนทุนหมุนเวียน หรืออัตราส่วนจับปล้น) (Acid Test Ratio หรือ Quick Ratio)

$$= (\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงคลัง}) / CL = \text{สินทรัพย์สภาพคล่อง} / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.3 อัตราส่วนสภาพคล่องของกระแสเงินสด (Cash Flow Liquidity Ratio)

$$= (\text{เงินสด} + \text{หลักทรัพย์} + \text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน}) / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.4 ทุนหมุนเวียนสุทธิ (Working Capital) = CA – CL (บาท)

2. อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Activity / efficiency Ratio)

อัตราส่วนต่อไปนี้ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพและสภาพคล่องระยะยาวของธุรกิจ ซึ่ง

ประกอบด้วย:

- 2.1 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (Accounts Receivable Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขายเชื่อ} / \text{ลูกหนี้การค้าเฉลี่ย}$$

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.2 ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้ (Average Collection Period)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$
- 2.3 อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า

$$= \text{ยอดซื้อเชื่อ} / \text{เจ้าหนี้การค้าเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.4 ระยะเวลาเฉลี่ยในการชำระหนี้

$$= 365 / \text{อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$
- 2.5 อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง (Inventory Turnover Ratio)

$$= \text{ต้นทุนสินค้าขาย} / \text{สินค้าคงคลังเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.6 อายุสินค้า หรือระยะเวลาที่เก็บสินค้าไว้ก่อนขาย (Inventory Turnover in days)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง} \quad (\text{วัน})$$

2.7 1 รอบธุรกิจ (Operating Cycle)

$$= \text{ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้} + \text{อายุสินค้า} \quad (\text{วัน})$$

2.8 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งหมด (Total Asset Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / \text{Total Asset หรือ } S / (CA+FA)$$

2.9 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิ} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / FA$$

3. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการกู้ยืม หรือความเสี่ยงในการกู้ยืม

(Debt Ratio or Leverage Ratio)

3.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ทั้งหมด (Debt Ratio)

$$= (\text{หนี้สินทั้งหมด} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด}) \times 100\%$$

3.2 หนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E)

$$= \text{หนี้สิน} / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น} \quad (\text{เท่า})$$

3.3 อัตราส่วนหนี้ระยะยาวต่อเงินลงทุนรวม (Long - Term Debt/Total Capitalization)

$$= \text{หนี้ระยะยาว} / (\text{หนี้ระยะยาว} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \quad (\text{เท่า})$$

3.4 อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earning or Interest Coverage Ratio)

$$= \text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{ดอกเบี้ยจ่าย} = EBIT / I \quad (\text{เท่า})$$

3.5 อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายค่าใช้จ่ายประจำ (Fix Charge Coverage Ratio)

$$= (EBIT + \text{ค่าเช่า}) / (I + \text{ค่าเช่า}) \quad (\text{เท่า})$$

3.6 Degree of Financial Leverage

$$= EBIT / (EBIT - I) = EBIT / EBT \quad (\text{เท่า})$$

4. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

4.1 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ยอดขาย}) \times 100\%$$

$$= (EAT / S) \times 100\%$$

4.2 อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin)

$$= (GP / S) \times 100\%$$

4.3 อัตราการจ่ายเงินปันผล (Dividend Payout Ratio)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น}) \times 100\%$$

5. อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึง อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) และผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน (Return to Investors)

5.1 อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (Return on Investment : ROI)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

$$= ((\text{EAT}/\text{S}) \times (\text{S}/\text{TA})) \times 100\%$$

5.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Assets : ROA)

$$= (\text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EBIT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

5.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity : ROE)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Equity}) \times 100\%$$

5.4 กำไรต่อหุ้น (Earning per Share)

$$= \text{ผลตอบแทนแก่หุ้นสามัญ} / \text{จำนวนหุ้นสามัญทั้งหมด} \quad (\text{บาท/หุ้น})$$

5.5 ราคาตลาดต่อหุ้นต่อกำไรต่อหุ้น หรืออัตราส่วนราคาหุ้นต่อผลกำไร

(Price to Earning Ratio)

$$= \text{ราคาตลาดต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น} \quad (\text{เท่า})$$

5.6 อัตราผลตอบแทนของเงินปันผล (Dividend Yield)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{ราคาตลาดต่อหุ้น}) \times 100\%$$

โครงสร้างทางการตลาดของผู้ประกอบการ

การศึกษาโครงสร้างการตลาดของผู้ประกอบการ เป็นการศึกษาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และ ยอดขายโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดในแต่ละช่องทางตลาด โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการถึงกระบวนการตลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่ผู้ประกอบการทำการผลิต ข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาประมวลเพื่อสรุปเป็น แนวทางการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

เครื่องกรอด้วย (ชนิดที่ 1) :	อุปกรณ์ที่ใช้กรอฝ้ายที่เป็นลักษณะไจ เพื่อให้เส้นฝ้ายเรียงไปมาวนที่เครื่องกรอด้วย (ชนิดที่ 2) ซึ่งมีค่าที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ ระวังกรอฝ้าย กุ้ง กว้าง ตงกว้าง กว้าง กัง และโก่งกว้าง
เครื่องกรอด้วย (ชนิดที่ 2) :	อุปกรณ์ที่ใช้กรอฝ้ายจากเครื่องกรอด้วย (ชนิดที่ 1) และม้วนฝ้ายใส่หลอดพีวีซี หรือกระป๋อง โดยในปัจจุบันมีการดัดแปลงนำมอเตอร์มาใช้ ซึ่งมีค่าที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ จักรกรอฝ้าย เพียนกอ เพียน เครื่องกรอด้วยใส่หลอด เพียนขอ เฝีย จักรปั่นฝ้ายและกรอฝ้าย และเครื่องปั่นฝ้าย
อุปกรณ์เรียงเส้นยืน (ชนิดที่ใช้กับกี่เมือง) :	อุปกรณ์ที่ใช้เรียงฝ้ายเส้นยืน เพื่อให้มีขนาดความกว้างและยาวตามขนาดผ้าที่ต้องการ ซึ่งมีค่าที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ ที่เรียงฝ้ายเส้นยืน ผอขอ เฝียขอ พระขอหัววน ก้าง และหลักเข็นด้วย
ที่รวมฝ้ายเส้นพุ่ง :	อุปกรณ์ที่ใช้ม้วนฝ้ายเส้นพุ่ง ตั้งแต่ 2 เส้นถึง 9 เส้น ซึ่งมีค่าที่ใช้เหมือนกัน ได้แก่ เป็บัด
อุปกรณ์เรียงเส้นยืน (ชนิดที่ใช้กับกี่กระดูก) :	อุปกรณ์ที่ใช้เรียงฝ้ายเส้นยืน เพื่อให้มีขนาดความกว้างและยาวตามขนาดผ้าที่ต้องการ ซึ่งมีค่าที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ ค้างเรียงฝ้ายเส้นยืน ก้าง ค้างขึ้นเครือ และที่เรียงด้วยเส้นยืน
อุปกรณ์ม้วนฝ้ายก่อนขึ้นกี่ :	อุปกรณ์ม้วนฝ้ายเส้นยืนที่ใช้งานกับกี่กระดูก ก่อนที่จะนำฝ้ายขึ้นกึ่ง มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ ม้วนหนีบด้วย ที่หวีฝ้าย และม้าก๊อบบี้
อุปกรณ์ม้วนฝ้ายบนกี่ :	อุปกรณ์ม้วนฝ้ายเส้นยืนที่ใช้งานกับกี่กระดูก มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันต่าง ๆ ดังนี้ ม้วนม้วนฝ้าย และค้างม้วน
ไม้ชิงหน้าผ้า :	อุปกรณ์ที่ใช้ชิงหน้าผ้าให้ตึงใช้ระหว่างการทอผ้าบนกี่ มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ ไม้ขนาดแบน ไม้ผ้าหูก และไม้ผิง
อุปกรณ์ยกเส้นยืน :	อุปกรณ์ที่ยกเส้นยืนให้แยกจากกันและสอดด้วยเส้นพุ่ง ใช้ระหว่างการทอผ้าบนกี่ มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ เขาสั่น ไม้เก็บเขา ไม้ขนาดกลม และเขาเล็ก
ไม้ประกอบอุปกรณ์ยกเส้นยืน :	ไม้ที่ใช้ยกเส้นยืนให้แยกจากกันและสอดด้วยเส้นพุ่ง ใช้ระหว่างการทอผ้าบนกี่ มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ ไม้เขาสั่น และไม้หาบเขา
ไม้สอดเส้นยืน :	ไม้ที่ใช้สอดเส้นยืนให้แยกจากกันและสอดด้วยเส้นพุ่ง ใช้ระหว่างการทอผ้าบนกี่ มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ ไม้ดาบ ไม้หลาบ และไม้เผ่ายกดอก
ไม้เก็บลาย :	ไม้ที่ใช้เก็บลายหรือดอก ในการขั้นตอนการเก็บลายหรือดอก มีค่าอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ ไม้เก็บดอก ไม้เขายาว ไม้เขาดอก และไม้มุก

ไม้ที่ใส่สอดเชือกในล่อน :	ไม้ที่ใส่สอดเชือกในล่อนให้แยกจากกันในระดับตอนการเก็บลาย มีคำอื่น ๆ ที่ใช้เหมือนกันดังนี้ ไม้เต่า ไม้คัตดอก และไม้กวักดอก
พื้นหวี :	อุปกรณ์ร้อยด้ายเส้นยืนและใช้กระทบผ้าเวลาทอ มีคำอื่นที่ใช้เหมือนกันคือ ฟืม
ขอบพื้นหวี :	อุปกรณ์ที่สวมขอบพื้นหวีทั้งด้านบนและล่าง มีคำอื่นที่ใช้เหมือนกันคือ จะขัด และจะคัด

1.6 ทบทวนเอกสาร

1.6.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สมถวิล เจริญทรัพย์ (2539) และวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) ได้ให้ความหมายของ “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน” ไว้ว่า หมายถึง ศิลปหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือของช่างในท้องถิ่น การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิควิธี และรูปแบบที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยมีการเรียนรู้เฉพาะภายในครอบครัว มิได้มีการถ่ายทอดให้บุคคลอื่น เพราะทำขึ้นใช้ภายในครอบครัวเป็นหลัก และการเรียนรู้จะถ่ายทอดในช่วงเวลาที่ว่างจากการเกษตร ซึ่งแต่ละครอบครัวมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงทำให้ไม่มีการถ่ายทอดให้ครอบครัวอื่น

การกำเนิดงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สมถวิล เจริญทรัพย์ (2539) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) และไทยล้านนา (2541) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านว่ามี 3 ประการ คือ

1. เกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน
2. เกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
3. เกิดจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และการนับถือศาสนาของคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะตามที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย
2. สร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก
3. ต้องมีราคาที่เหมาะสม
4. ต้องมีลักษณะเฉพาะถิ่น
5. เป็นผลผลิตของช่างฝีมือ (craftsman) ธรรมดา มิใช่จากฝีมือศิลปินชั้นเยี่ยม

ประเภทของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแบ่งออกได้เป็น 10 ประเภท (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527) ได้แก่

1. เครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics)

เครื่องเคลือบดินเผามีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศ ซึ่งจะมีกรรมวิธีการผลิตและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันไป เช่น การปั้นโอ่ง อ่าง กระถางเคลือบลายมังกร ของ จ.ราชบุรี เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อ.โซคชัย จ.นครราชสีมา และเครื่องปั้นดินเผาของ จ.เชียงใหม่ เป็นต้น

2. การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย (Textile and Embroidery)

การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย ได้แก่ การทอผ้าในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น การทอผ้าไหมของภาคเหนือ และภาคอีสาน การทอผ้าเกาะยอ ของ จ.สงขลา การทอผ้าพุมเรียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี รวมถึงการเย็บ ปัก ถัก ร้อย เพื่อการตกแต่ง เช่น การทอยกดอก การทอจก และการประดับตกแต่งด้วยลูกปัดและกระຈก รวมถึงการทอธง หรือตุ๊ก ของภาคเหนือ และภาคอีสาน

3. การแกะสลัก (Carving)

งานหัตถกรรมประเภทแกะสลัก ได้แก่ การแกะสลักเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น การทำครกหิน ที่อ่างศิลา จ.ชลบุรี การแกะสลักไม้สำหรับทำเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งอาคารของภาคเหนือ การแกะสลักไม้เป็นรูปเคารพของภาคอีสาน การแกะสลักตัวหนังสือของภาคใต้ เป็นต้น

4. หัตถกรรมโลหะ (Metal Works)

งานหัตถกรรมโลหะ ได้แก่ การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด พร้า อารู และ การปั้นหล่อรูปเคารพ การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยทองเหลือง ทองแดง สำริด ตะกั่ว รวมถึงการทำเครื่องประดับตกแต่งด้วย เงิน ทอง เป็นต้น การทำหัตถกรรมโลหะในปัจจุบันมีอยู่ทั่วไป เช่น การทำมีดอรัญญิกของ จ.อยุธยา การทำบาตร ที่บ้านบาตร กรุงเทพฯ และการทำเครื่องเงิน ของ จ.เชียงใหม่

5. เครื่องจักสาน (Basketry หรือ Mat)

เครื่องจักสาน ได้แก่ การสานและการถักภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วย ไม้ไผ่ หวาย กก เชือก ป่าน ปอ กระจุต ไบลาน ไบลำเจียก ไบเตย ย่านลิเภา ฯลฯ การทำเครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมที่ทำกันอย่างแพร่หลายที่สุด และกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

6. การก่อสร้าง (Architectures)

การก่อสร้าง ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมพื้นบ้านทั่วไป เช่น เรือนเครื่องสับ หรือเรือนไทยของภาคกลาง เรือนกาแลของภาคเหนือ เรือนเสาลอยของภาคใต้ และเรือนพื้นบ้านของภาคอีสาน เป็นต้น รวมถึงที่พักอาศัยชั่วคราว เช่น เพิง กระต๊อบ กระท่อม เกิงนา ของภาคเหนือ เกียงไร่เกียงนาของภาคอีสาน และหน้าของภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ หรือ สิม ของภาคอีสาน ซึ่งมีลักษณะของท้องถิ่นเด่นชัด

7. ภาพเขียน (Painting & Drawing)

หัตถกรรมประเภทภาพเขียน ได้แก่ งานจิตรกรรมหรือภาพเขียนระบายสี และภาพลายเส้นซึ่งมักเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์และอุโบสถต่างๆ ที่แสดงให้เห็นลักษณะของฝีมือช่างพื้นบ้านอย่างเด่นชัด (เช่น ภาพเขียนภายนอกสิม หรือ โบสถ์ วัดไชยศรี อ.เมือง จ.ขอนแก่น) นอกจากนี้งานจิตรกรรมที่ถือว่าเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คือ การตกแต่งเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชนบท เช่น การตกแต่งเกวียน หรือ กระจัง ของภาคเหนือ

8. การปั้นรูปและลวดลายประดับ (Sculpture and Decorating motive)

การปั้นรูปและลวดลายประดับ ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลาย เช่น การปั้นพระพุทธรูป การปั้นรูปเคารพ และปั้นตุ๊กตาต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตาเสียบบาล เป็นต้น งานปั้นจะเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการปั้นลวดลายประดับที่นอกเหนือจากการตกแต่งอาคารทางพุทธศาสนานั้นไม่ค่อยปรากฏ

9. การทำเครื่องกระดาศ

การทำเครื่องกระดาศพื้นบ้าน เช่น การทำกระดาศสาของภาคเหนือ การทำกระดาศข่อยของภาคกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทำกระดาศสำหรับใช้ตกแต่งในงานเทศกาล หรืองานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ซึ่งมักตัดเป็นริ้วธง และรูปพวงมาลัยดอกไม้นานาชนิด รวมถึงการทำร่ม ว่าว หวีชน และหน้ากาก

10. ประเภทเบ็ดเตล็ด

เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่แพร่หลาย และไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้แน่นอน เช่น การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ การแทงหยวก การทำหุ่นกระดาศ การทำเครื่องดนตรี การทำยานพาหนะ เช่น เกวียน ล้อ เลื่อน ระแทะ เป็นต้น

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคเหนือ

งานศิลปหัตถกรรมของภาคเหนือที่เกิดขึ้นตามลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นที่เห็นได้ชัด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527) ได้แก่

1. แกะสลัก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อุดมด้วยป่าไม้ ชาวเหนือจึงนิยมทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยไม้
2. จักสาน เนื่องจากการบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่น ทำให้เกิดเครื่องมือเครื่องใช้ในการหุงหรือนึ่งข้าวเหนียว ได้แก่ หวดนึ่งข้าว ก่องข้าว และแอบข้าว นอกจากนี้เนื่องจากตามบ้านเรือนในภาคเหนือจะมีบ่อน้ำสำหรับใช้และดื่ม เป็นบ่อน้ำที่ขุดลึกลงไปใต้ดิน จึงต้องใช้น้ำทุ้ง หรือน้ำถุ้ง ผูกเชือกหย่อนลงไปใบบ่อเพื่อตักน้ำ
3. เครื่องปั้นดินเผา เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมการบริโภค เช่น หม้อนึ่ง หม้อน้ำ เป็นต้น

1.6.2 ผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ

การทอผ้าเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของภาคเหนือที่มีมาช้านานอีกชนิดหนึ่ง และยังแพร่หลายในปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายธรรมชาติและสีเคมี สำหรับผ้าทอที่ยังคงอนุรักษ์ศิลปะดั้งเดิมมีการผลิตอยู่ที่ จ.แพร่ และสุโขทัย ซึ่งผลิตผ้าทอที่มีลวดลายยกดอกตรงเชิง ผ้าลายน้ำไหล ผ้าทอลวดลายแบบไทลื้อที่ จ.น่าน และผ้าไหมยกดอก ที่ จ.ลำพูน ซึ่งเป็นรูปแบบดั้งเดิมที่ทำมานาน และปัจจุบันยังมีการผลิตอยู่ (ปริมิตรักษ์ แวกเพ็ง, 2542)

พัฒนาการผ้าทอในเอเชีย

ผ้าทอมีความผูกพันและเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนเอเชียมาเนิ่นนานนับศตวรรษ การทอ การเตรียมเส้นใย และการย้อมสี หรือแม้แต่การวางลายผ้าทอแบบดั้งเดิม ล้วนเป็นกิจกรรมของสตรี และเปรียบเสมือนเป็นบันทึกเรื่องราวของสังคมผ่านสายตาของสตรีผู้ทอ

ความจำกัดในด้านเทคนิควิธีทำให้ผ้าทอจากประเทศต่างๆ ในเอเชียมีลวดลายและโครงสร้างคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสีและชนิดของเส้นใยใกล้เคียงกันมากในทุกประเทศ การใช้สีถูกกำหนดโดยสสารที่มีอยู่ในธรรมชาติและโดยลักษณะธรรมชาติของเส้นใยที่จะย้อม เช่น ใยฝ้ายจะย้อมสีคราม สีดำ สีครีม และสีน้ำตาลแดงได้ดี ส่วนสีแดง สีเขียว และสีเหลือง เหมาะสำหรับย้อมใยไหม ซึ่งย้อมได้ดีเมื่อผสมสารที่มีกรดอย่างใดก็ตามในปลายศตวรรษที่ 19 ระบบสีของผ้าทอเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง เมื่อพ่อค้าเริ่มนำเข้าสีเคมี เช่น สีชมพู สีม่วง สีนํ้าเงิน และสีฟ้า ดังนั้นผืนผ้าซึ่งเดิมเคยย้อมสีธรรมชาติล้วน ๆ จึงเริ่มมีสีเคมีเข้ามาปะปนแลดูไม่กลมกลืนในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 (ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย ซีสแมน แนนหนา, 2536)

อิทธิพลวัฒนธรรมข้ามแดนก็มีส่วนทำให้ผ้าทอเอเชียมีความคล้ายคลึงกันในด้านลวดลายและโครงสร้าง โดยเฉพาะอิทธิพลของวัฒนธรรมกลองสำริดของซอน ซึ่งเฟื่องฟูอยู่ในเวียดนามราว 500 ปี ก่อนคริสตกักราช ถึง ปี ค.ศ. 100 ได้มีผลกระทบต่อการออกแบบลวดลายบนผ้าทอในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดการใช้สัญลักษณ์ที่แสดงอำนาจ ซึ่งต่อมาถูกตีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มชนต่าง ๆ และแปรเปลี่ยนรูปลักษณะหลากหลายบนผืนผ้า แต่เค้าโครงพื้นฐานก็ยังอาจเห็นได้ อาทิ รูปลายขอแหลม ลายขอ ลายกันหอย ลายดาวแปดแฉก ลายเกลียวคลื่น รูปสามเหลี่ยม เรือ ช้าง นก และคน

อิทธิพลสำคัญต่อผ้าทอเอเชียอีกส่วนคือ โครงสร้างสำหรับป่าไผ่ใหม่ ซึ่งถือกำเนิดที่รัฐจูกูจิวในประเทศอินเดียและกลายเป็นสินค้าเข้าสู่อาณาจักรต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 พบว่ามีการเลียนแบบโครงสร้าง สีและลายในกลุ่มชนพื้นเมืองหลายกลุ่มแม้ที่อยู่ในดินแดนอันห่างไกล โครงสร้างดังกล่าวได้แก่ ผืนผ้ายาวถึง 4 เมตร มีลายประดับเชิงตลอดสองริมผ้าตรงปลายผ้ามีกรวยเชิงเป็นลายสามเหลี่ยม กลางผืนผ้ามีลายต่าง ๆ ประดับ ลายที่นิยมที่สุดเรียกกันว่า "ลายดาว" สีเด่น คือ สีแดง สีเหลือง และสีเขียว ภายหลังเมื่อมีการค้นพบและค้าเส้นใยโลหะกึ่งนิยมนกตกแต่งผ้าทอด้วยดินเงิน ดินทอง ทำให้เกิดการใช้ผ้าทออันหรูหราในหมู่ชนชั้นสูง ราชสำนักในเอเชียนำเข้าทั้งเส้นใยและผ้าจากอินเดีย และเริ่มทอผ้าอันหรูหราแวววาวในลักษณะนี้ ส่วนสามัญชนจะใช้ดินคุณภาพต่ำหรือไหมสีเหลืองเลียนแบบดินทอง (ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย ซีสแมน แนนหนา, 2536)

การทอผ้ามีความสัมพันธ์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีต ถือเป็นมรดกทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต และมีการถ่ายทอดฝีมือสืบทอดกันมานานจนกลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชน การทอผ้าแต่ละผืนใช้ระยะเวลายาวนาน เริ่มตั้งแต่ปุยฝ้ายหรือรังไหมต้องนำมาสาวเป็นเส้นใยหรือเส้นด้าย การย้อมสีผ้าตามกรรมวิธีของแต่ละท้องถิ่น นำมาสู่กระบวนการถักทอเป็นลวดลายต่าง ๆ จวบจนเป็นผ้าผืน ซึ่งมักเป็นกิจกรรมยามว่างของสตรี ซึ่งมักทอไว้ใช้ในครัวเรือน หรือทอผ้าเป็นอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้แก่ครัวเรือน และในบางแหล่งก็มีการทอผ้าเป็นอาชีพหลักด้วย ลักษณะของผ้าทอก็จะมีความแตกต่างตามแต่ละชุมชน ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น

มัดหมี่

มัดหมี่ คือ การมัดเส้นใยเพื่อสร้างลวดลายก่อนย้อมสีและทอ เวลาย้อมส่วนที่ถูกมัดไว้จะไม่ติดสีจึงทำให้เกิดเป็นลวดลาย ถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมทับหลายครั้ง จนกว่าจะได้สีครบตามต้องการ ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นยืน จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นยืน ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งก็จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นพุ่ง สำหรับการมัดหมี่เส้นพุ่งนั้นทำซ้ำกันไปมาได้หลายครั้ง จึงทำให้สามารถทอผ้าได้ไม่จำกัดความยาว

เชื่อกันว่ามัดหมี่ด้ายเส้นยืนอาจเป็นเทคนิคที่มีมาก่อนมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่ง การทอผ้าไหมมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งง่ายกว่าการทอด้ายเส้นยืน การทอในแถบนี้ใช้กี่แบบสี่เหลี่ยมมีขาตั้ง พืม และเครื่องมือมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งมาเป็นเวลาช้านานแล้ว มัดหมี่ด้ายเส้นยืนพบเฉพาะในลายที่ไม่ซับซ้อนของคนไทยบางกลุ่มในประเทศลาวและประเทศไทย แต่ชาวเขาก็กังคงใช้เทคนิคนี้กับกี่เอว ส่วนมัดหมี่ผสมซึ่งเป็นเทคนิคการผสมผสานมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งและด้ายเส้นยืนบนผ้าผืนเดียวกัน พบในผ้าทอพื้นเมืองของชาวเขมรสูงทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาวไทยแดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว และมินังกะเบาในเกาะสุมาตราตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย แต่มัดหมี่ผสมที่มีคุณภาพดีที่สุดมาจากรัฐจาร์จาร์ ในประเทศอินเดียและทั้งกานันในเกาะบาหลี

มัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งเหมาะสำหรับการทอผ้าหรือเส้นใยจากพืชอื่น ๆ ดังนั้นสีที่ใช้ย้อมจึงมักเป็นสีธรรมชาติที่เหมาะสมกับการย้อมผ้า สีที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ สีคราม และสีแดงเม็งกูดู (Morinda citrifolia) โดยใช้คู่กับสีฝ้ายธรรมชาติหรือขาว มัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งที่ทำจากไหมนิยมใช้สีเขียว ซึ่งมาจากสีเหลืองขมิ้นผสมสีครามจาง และสีแดงจากครั่ง ส่วนสีส้ม สีเขียว และสีม่วงมาจากการย้อมทับ

จก

จก เป็นเทคนิคการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษบนพื้นผ้าเรียบ ทำได้โดยยกด้านเส้นยืนและพุ่งเส้นด้ายเพิ่มพิเศษผ่านด้ายเส้นยืนเป็นช่วง ๆ เพื่อให้เกิดลวดลาย ซึ่งอาจมีสีสันทอดหน้าผ้า เทคนิควิธีนี้บางครั้งเรียกว่า “การปักบนหูก” ในบางท้องถิ่นใช้วิธีกลับเอาด้านหลังของผ้าขึ้นข้างบนขณะทอทำให้สามารถตกแต่งรายละเอียดได้ แต่ในบางแห่งทอจากด้านหน้า ส่วนใหญ่นิยมใช้เส้นไหมเป็นเส้นพุ่งเพิ่มพิเศษบนพื้นผ้าฝ้ายหรือไหม

การใช้ดินเงินดินทองเป็นเส้นพุ่งพิเศษเป็นอิทธิพลจากผ้าทอของเปอร์เซีย และอินเดีย ซึ่งเป็นสินค้าประจำราชสำนักในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยหนึ่ง ลวดลายที่นิยมกัน ได้แก่ ลายดวงกลม หรือลายเส้นที่ทำจากดินเงินดินทองบนพื้นผ้าไหม สำหรับสามัญชนจะใช้เส้นไหมสีเหลืองเลียนแบบดินทอง

การทอจกเป็นเทคนิคที่ยากและใช้เวลานาน ในสมัยก่อนการทอจกที่สลับซับซ้อนนับเป็นคุณสมบัติสำคัญของสตรีเอเชีย ปัจจุบันนี้จกเป็นเทคนิคที่กำลังสูญหายไปอย่างรวดเร็วที่สุดในบรรดาเทคนิคการทอทั้งหมด การทอจกสมัยนี้อาจทำได้เร็วขึ้นโดยการเก็บตะกอก แต่ขั้นตอนสุดท้ายก็ยังต้องใช้มือ ในประเทศลาวและประเทศไทยบางท้องถิ่นยังคงมีช่างทอที่มีฝีมือในการทอจกหลงเหลืออยู่ ทุกวันนี้การปักได้เข้ามาแทนที่การ

ทอจาก เพราะขั้นตอนการปักไม่ต้องใช้ลูกและสะดอกกว่า ชาวไทแดงและไทลื้อในประเทศลาวยังคงทอหลอดลายโบราณด้วยวิธีนี้ ส่วนในประเทศไทย ไทยวน ไทยพวน และผู้ไทยังคงทอจากอยู่

ขิด

ขิด เป็นเทคนิคการทอที่เพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษบนผ้าพื้นเพื่อสร้างลวดลายข้ามช่วงด้ายเส้นยืนบนพื้นผ้า ถ้าด้ายเส้นพุ่งพิเศษที่ใช้เป็นเส้นโลหะ เช่น ดิ้นเงินหรือดิ้นทองจะเรียกว่า “ผ้ายกดิ้น” (Brocade) การเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษอาจทำได้โดยการใช้ตะกอกยกด้ายเส้นยืนขึ้น ทำให้สามารถพุ่งด้ายพิเศษเพิ่มขึ้นจากเส้นพุ่งปกติได้ ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีการใช้ตะกอกพิเศษ ช่วงทอจะใช้ไม้เก็บขิด ซึ่งทำให้ทอหลอดลายได้จำกัดเพียง 2 ครั้งเท่านั้น การใช้ตะกอกพิเศษทำให้ทอลายได้ไม่จำกัดจำนวน

เทคนิคการเพิ่มด้ายเส้นยืนพิเศษและเส้นพุ่งพิเศษ เคยใช้กันแพร่หลายในดินแดนแถบนี้ก่อนที่อิทธิพลของอินเดียจะเริ่มเข้ามา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนเทคนิคนี้จากการเพิ่มด้ายเส้นยืนเป็นการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งเกิดขึ้นในช่วงต้นของพันปีแรกของคริสต์ศตวรรษ ซึ่งเป็นระยะเดียวกันกับที่อิทธิพลของอินเดียเริ่มขยายเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การใช้ดิ้นเงินดิ้นทองในระยะต่อมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในงานทอผ้าสำหรับชนชั้นสูง แต่สำหรับบุคคลทั่วไปนิยมใช้ไหมเป็นเส้นพุ่งพิเศษบนพื้นผ้าฝ้ายเพื่อตกแต่งให้ดูหรูหราและมีสีสันสดใส

พัฒนาการผ้าทอไทย

การทอผ้ามีมาตั้งแต่โบราณกาล หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ ได้แก่ เศษผ้าและเส้นใยของฝ้าย ไหม และใยกล้วย ตามกำไลสำริด อุปกรณ์การทอผ้า เช่น แวดินเผา หินทุบเปลือกไม้ และลูกกลิ้งดินเผา ซึ่งพบที่บ้านเชียง จ.อุดรธานี และถ้ำผี ใน จ.แม่ฮ่องสอน (ปริมรัตน์ แหกเพ็ง, 2542) ซึ่งสันนิษฐานว่าอยู่ในราวสมัย 700 ปีก่อนคริสตกาล แสดงถึงการใช้ผ้ามาตั้งแต่สมัยยุคหิน และมีการพัฒนาต่อมา โดยมีการผสมผสานระหว่างอิทธิพลของชนชาติต่าง ๆ สืบทอดต่อมา นอกจากนี้การได้พบเศษผ้า ด้าย เส้นใยไหม ในแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ บ้านนาดี อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ยังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้มีการทอผ้าใช้กันแล้วในยุคนั้นโดยเฉพาะผ้าไหม (สายสุณีย์ สิงห์ทัศน์, 2538)

จากการค้นพบเศษผ้าไหมในที่หลายแห่ง อาจกล่าวได้ว่าแหล่งไหมที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทยอยู่ในดินแดนอีสานและได้สืบทอดเรื่อยมา รวมทั้งมีการทอหลอดลายและการคิดลายผ้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีทั้งการทอผ้าพื้นธรรมดา การทำไหมมัดหมี่ การทำผ้าขิด ผ้าปูมหลอดลายต่าง ๆ การทำชิ้นไหมโฮลสุรินทร์ของชาวอีสาน การนำเส้นไหมไปทำเป็นผ้ายกไหม-ไล่ทอง ลายดอกแก้ว ดอกพิกุลของชาวเหนือ การทอผ้าดิ้นเงินดิ้นทองที่หมู่บ้านพุมเรียงของชาวใต้ การทำชิ้นไหมหรือชิ้นไหมตีนต่อด้วยจากในแถบภาคกลาง ล้วนยืนยันให้เห็นถึงความเป็นมาอันยาวนานของไหมไทย (สายสุณีย์ สิงห์ทัศน์, 2538)

สำหรับรูปแบบของก๊อผ้าที่เป็นแบบสี่เส้าตั้งบนพื้นจะมีพัฒนาการมาอย่างไรมิได้มีหลักฐานบันทึกไว้ (แพทรีเซีย ซีสมัน แนนหนา และวีกี พานิชพันธ์, 2536)

ในสมัยศรีวิชัย เริ่มมีการทอผ้าที่มีลวดลายผสมผสาน เนื่องจากเริ่มมีการติดต่อกับค้าขายกับอินเดีย จีน และเปอร์เซีย ในสมัยล้านนามีการทอผ้าเพื่อใช้และจำหน่ายเป็นสินค้าออก จนกระทั่งสมัยอยุธยา

การนำเข้าผ้าจากต่างประเทศ เช่น จีน อินเดีย เขมร เปอร์เซีย และยุโรป เพื่อใช้ในราชสำนักและจำหน่ายให้กับประชาชน ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ เริ่มมีการติดต่อกับประเทศตะวันตก ทำให้รูปแบบการแต่งกายเป็นแบบผสมผสาน ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงการเลี้ยงไหม ตั้งกรมช่างไหม ในปี 2452 และในปี 2478 มีการตั้งโรงงานทอผ้าเพื่อใช้ในราชการทหาร นอกจากนี้กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้เพิ่มเติมถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสังคมในช่วงรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีการส่งเสริมผ้าที่ผลิตภายในประเทศ ส่งเสริมการปลูกฝ้าย และชี้ให้เห็นว่าฝ้ายเป็นพืชที่สำคัญจำเป็นต่อชาติ ส่งเสริมการปั่นด้ายด้วยเครื่องหีบฝ้าย อบรมการทอผ้าทำให้เกิดแฟชั่นการแต่งกายใหม่ ๆ ขึ้น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการนำเข้าเครื่องทอผ้ามากขึ้น ความนิยมผ้าทอมือน้อยลง การทอผ้าเพื่อจำหน่ายลดลงแต่ยังมีการทอผ้าเพื่อใช้เอง จนกระทั่งปัจจุบันความนิยมผ้าทอมือกลับมาอีกครั้ง เพราะได้รับการส่งเสริมทั้งจากหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านและส่งเสริมรายได้ให้กับราษฎรในชนบท จึงทรงโปรดให้มีการก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษเพื่อส่งเสริมหัตถกรรมไทยจากทุกภูมิภาค ทำให้มีการทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โครงการของรัฐบาล “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ส่งเสริมให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในท้องถิ่น ส่งเสริมการแต่งกายพื้นบ้าน ส่งเสริมการส่งออกเพื่อขยายตลาด และพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพิ่มขึ้น

พัฒนาการผ้าทอในภาคเหนือ

ผ้าทอในยุคหลังของล้านนามีปรากฏหลักฐานคล้ายคลึงกับภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร และที่วิหารวัดบวรนครหลวงใน จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับล้านนาในศตวรรษที่ 16 ฝ้านุ่งของผู้หญิงล้านนาเป็นผ้าชิ้นลายขวาง ซึ่งต่างจากผ้าชิ้นของอีสานที่เป็นลายทางตั้ง เรียกกันว่า “ชิ้นตามะนาว” นิยมลายขวางสีเหลือง หรือ สีเขียว สำหรับผ้าชิ้นผู้หญิงสูงอายุที่เรียกว่า “ชิ้นก่อนคอคควาย” มีลักษณะสะท้อนถึงอิทธิพลของชิ้นแบบลัวะ คือ เป็นชิ้นสีดำมีลายขวางสีแดง 2 แถวคาดตรงหัวชิ้นและตีนชิ้น สำหรับผ้าชิ้นที่ใช้นุ่งในเวลาว่างจะเป็นชิ้นที่ต่อเชิงด้วยตีนจก ลวดลายตีนจกที่พบมากคือลาย “นกกินน้ำร่วมต้น” และลายสีเหลี่ยมข้าวหลามตัด ซึ่งสีและลวดลายจะบ่งบอกถึงความแตกต่างของตีนจกในแต่ละแห่ง ตีนจกแบบเชียงใหม่นิยมจกด้วยดิ้นบนพื้นผ้าสีดำ ในขณะที่ตีนจกแบบแม่แจ่มมักจะนิยมใช้ฝ้ายหนา สีเหลืองจกลายแน่น ฝ้ายเป็นวัตถุดิบสำคัญในภาคเหนือ ถึงแม้ว่าไหมจะได้รับการสั่งนำเข้าจาก จ.น่าน สำหรับราชสำนักเชียงใหม่ก็ตาม (แพทรีเซีย ซีสแมน แนนหนา และวิถี พานิชพันธ์, 2536)

อิทธิพลของผ้าจากราชสำนักไทยภาคกลางปรากฏในภาคเหนือ ใน ค.ศ. 1782 ที่เห็นได้ชัด คือ การใช้ดิ้นแบบอินเดียและเปอร์เซียบนพื้นผ้าของกลุ่มเจ้านายฝ่ายเหนือและชนชั้นสูง ศูนย์กลางของการผลิตผ้าทอยกดิ้นเริ่มที่ลำพูน ปัจจุบันผ้าทอแบบไทยวนยังคงทออยู่ที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และได้มีการฟื้นฟูการย้อมสีธรรมชาติ ที่ อ. จอมทอง จ.เชียงใหม่ และมีการทอผ้ามัดหมี่เส้นยืนลวดลายแบบสากล เพื่อตัดเป็นเสื้อผ้าสมัยใหม่และเป็นผ้าสำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ

ลักษณะผ้าชิ้นแบบไทลื้อที่เห็นเด่นชัด คือ การเน้นความสำคัญของการออกแบบและลวดลายตรงส่วนกลางผืนต่อตีนชิ้นด้วยผ้าพื้นสีดำหรือสีคราม/เขียว วิธีการเย็บเป็นแบบชาวไทลื้อกลุ่มย่อยต่าง ๆ จะมีโครงสร้างของผ้าชิ้นเหมือนกัน แต่มีการเพิ่มเทคนิคการทอตกแต่งลวดลายบนตัวชิ้นต่าง ๆ กันไป เช่น ชาวไทลื้อ

ที่ อ.เชียงคำ และ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา จะทอหลอดลายเล็ก ๆ ด้วยเทคนิคเกาะ ตกแต่งบนตัวขึ้น ผ้าเก่ามักจะใช้เส้นพุ่งเป็นไหม แต่นับตั้งแต่การตัดขาดสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับลาวในปี ค.ศ. 1975 การทอผ้าขึ้นแบบเดิมของชาวไทลื้อที่นี้ก็มีการใช้เส้นใยสังเคราะห์ทอแทน ส่วนชาวไทลื้อที่ อ.เชียงของ จ.เชียงราย มีหลอดลายที่ทอด้วยเทคนิคเกาะหรือจก 2-3 แถวบนตัวขึ้น สำหรับชาวไทลื้อที่น่านมีการทอลายมัดหมี่เส้นพุ่งสลับลายขีดเป็นลายขวางบนตัวขึ้น

ผ้าทอของชาวไทลื้อแบบอื่น ๆ คือ ผ้าที่ทอด้วยเทคนิคขีดด้วยด้ายสีแดงและครามผืนผ้าสีขาว ชาวไทลื้อจากเมืองเงินประเทศลาว ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขต อ.ทุ่งช้าง จ. น่าน จะนิยมเพิ่มสีเหลืองและสีอื่น ๆ ด้วย ลายที่เป็นที่นิยมมากในกลุ่มไทลื้อ คือ ลายนกยูง ม้า และช้าง ถูย้อมแบบไทลื้อจะเป็นสีแดงมีลายทางเล็ก ๆ สีเหลืองสลับ เส้นของผู้หญิงไทลื้อเย็บด้วยผ้าฝ้ายสีดำหรือคราม นิยมตกแต่งสาบเสื้อด้วยผ้าที่มีหลอดลายจกหรือด้วยผ้ายกดินแบบจีน

วัตถุดิบ

1. ฝ้าย

ปัจจุบันฝ้ายเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอ แต่ผลผลิตฝ้ายในประเทศไทยยังมีปริมาณน้อย เนื่องจากผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ยังอยู่ในระดับต่ำ เป็นพืชที่มีศัตรูมากจึงต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาฆ่าแมลง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง อีกทั้งราคาฝ้ายไม่ค่อยแน่นอน ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอต้องสั่งซื้อฝ้ายจากต่างประเทศปีละเป็นจำนวนมาก ปริมาณความต้องการใช้ฝ้ายเป็นวัตถุดิบปีละเกือบ 300,000 ตัน (ฝ้ายปุย) ในขณะที่ไทยผลิตฝ้ายเองได้เพียง 30,000 ตันต่อปี หรือผลิตได้ประมาณร้อยละ 10 ของความต้องการใช้

การผลิตฝ้ายในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้น เนื่องจากการปลูกฝ้ายไม่ค่อยได้ผลดีเท่าที่ควร มีแมลงและศัตรูพืชรบกวนทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ต้นทุนการผลิตสูง ราคาฝ้ายจะสูงตามไปด้วย การผลิตฝ้ายยังมีปริมาณน้อยกว่าความต้องการ ผลผลิตฝ้ายจะออกตามฤดูกาล ทำให้โรงงานหีบฝ้ายทำงานเพียง 4 เดือน คือ ธันวาคม – มีนาคม อีก 8 เดือน เครื่องจักรไม่ได้ทำงานเพราะไม่มีวัตถุดิบ ดังนั้นการที่จะให้มีวัตถุดิบป้อนโรงงานตลอดปีก็ต้องซื้อฝ้ายกักตุนไว้ ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และราคาฝ้ายก็สูงขึ้นด้วย (กองส่งเสริมการค้ากรมไทย, 2535)

การผลิตฝ้ายกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ แหล่งผลิตในภาคเหนือ ได้แก่ จ.แพร่ น่าน สุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร และนครสวรรค์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทุกจังหวัด ภาคกลาง ที่ จ.ลพบุรี และสระบุรี และภาคตะวันตก ได้แก่ จ.กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ พันธุ์ที่ใช้ปลูกกันทั่วไปคือ พันธุ์ศรีสำโรง 2 ศรีสำโรง 60 นครสวรรค์ 1 ตากฟ้า 1 และศรีสำโรง 3

แหล่งนำเข้าฝ้ายที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา ชูแดน ปากีสถาน และสาธารณรัฐประชาชนจีน รองลงมาได้แก่ บราซิล อินเดีย อัฟริกา ออสเตรเลีย และเม็กซิโก

การเก็บฝ้าย ควรเก็บฝ้ายเมื่อสมอฝ้ายแตกพุ่มเต็มที่และแห้งสนิท และไม่ควรให้เศษใด ๆ เข้าไปปะปนกับปุยฝ้าย นำสมอฝ้ายที่แก่และแห้งมาเข้าเครื่องบีบเพื่อเอาเมล็ดออกเรียกว่า “อ้วฝ้าย” แล้วเอาปุยฝ้ายที่อ้วเรียบร้อยแล้วมาติดกับเครื่องตีฝ้ายที่มีรูปร่างคล้ายกับธนู เพื่อให้ปุยฝ้ายละเอียดเป็นเนื้อเดียว จากนั้นนำ

ฝ้ายมาหมุนเป็นท่อน ๆ เรียก “การกรอฝ้าย” และนำมาเข้าเครื่องปั่นที่เรียกว่า “โน” หรือ “หลา” เพื่อให้ได้เส้นฝ้ายเรียกว่า “การเส้นฝ้าย” (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

2. ไหม

ปัจจุบันจีนเป็นผู้ผลิตเส้นไหมรายใหญ่ของโลก แต่มีนโยบายผลิตไหมเพื่อเป็นสินค้าสำเร็จรูปออกจำหน่ายมากกว่าจำหน่ายในรูปวัตถุดิบ ดังนั้นคาดว่าในอนาคตเส้นไหมอาจขาดแคลน ส่วนญี่ปุ่น เกาหลี และได้หันได้หยุดการผลิตเส้นไหมโดยสิ้นเชิงเพราะค่าใช้จ่ายสูง อินเดียนั้นแม้ว่าจะเป็นผู้ผลิตรายใหญ่อันดับที่ 2 ของโลกก็ไม่สามารถผลิตได้แบบอุตสาหกรรมเพราะขาดเทคโนโลยี (สถาบันวิจัยหม่อนไหม, 2543)

สำหรับประเทศไทย ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการโรงงานสาวไหมทั้งสิ้น 6 โรง ซึ่งทุกโรงงานได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของรังไหมและเส้นไหม เพื่อให้ทัดเทียมหรือดีกว่าคุณภาพเส้นไหมนำเข้า รวมทั้งการช่วงชิงตลาดผู้ใช้เส้นไหมในประเทศให้หันมาใช้เส้นไหมที่ผลิตในประเทศ

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีประมาณ 3 แสนครัวเรือน มากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรกว่าร้อยละ 80 เป็นเกษตรกรที่ยากจนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม จำหน่ายผลผลิตในรูปเส้นไหมหรือผ้าไหม โดยแรงงานเด็กและสตรีในครัวเรือน (เส้นไหมสาวมือ) และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง (เส้นไหมสาวเครื่อง) ประมาณ 7,000 ราย เลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศเกือบทั้งหมดใช้ไหมที่ผลิตจากภาคเอกชนภายในประเทศ ได้แก่ บริษัทจุลไหมไทย บริษัทอุตสาหกรรมไหมไทย และบริษัทไหมเมืองกาญจน์ ส่วนการนำเข้ามีไม่มากนัก

การผลิตเส้นไหมภายในประเทศมี 2 ชนิด คือ เส้นไหมพุ่ง และเส้นไหมยืน ซึ่งประมาณร้อยละ 90 ของเส้นไหมทั้งหมดที่ผลิตได้เป็นเส้นไหมพุ่ง ความต้องการเส้นไหมภายในประเทศมีปริมาณมากขึ้น เกษตรกรจึงหันมาผลิตเส้นไหมเพื่อจำหน่ายมากกว่าการผลิตเพื่อขายรัง แต่การผลิตเส้นไหมของเกษตรกรในชนบทยังมีคุณภาพไม่ดีพอ กล่าวคือ เส้นไหมที่ผลิตได้ไม่มีความสม่ำเสมอ และปริมาณเส้นไหมที่สาวได้ต่อวันต่ำ (สถาบันวิจัยหม่อนไหม, 2543)

แหล่งผลิตผ้าทอไทย

ปัจจุบันการทอผ้าแบบพื้นบ้านกระจายอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นต่างๆ โดยมีลวดลายเอกลักษณ์ที่แสดงถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2535) โดยสามารถแยกตามกลุ่มชนเชื้อสายต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มชนที่มีเชื้อสายไทยวน และไทลื้อ ในบริเวณล้านนาหรือภาคเหนือ ทอผ้าด้วยวิธียกดอก และวิธีจัก
2. กลุ่มชนที่มีเชื้อสายลาว ในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทอผ้าด้วยวิธีขิด วิธีจัก และมัดหมี่
3. กลุ่มชนเชื้อสายเขมรในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทอผ้าด้วยวิธีมัดหมี่
4. กลุ่มชนเชื้อสายมลายูทางภาคใต้ ทอผ้าด้วยวิธียกดอก

สิ่งที่สังเกตได้ประการหนึ่ง คือ ไม่พบว่าคนไทยภาคกลางมีการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

แต่ประการใด แต่ปรากฏหลักฐานว่ามีการทอผ้าด้วยวิธีการทอแบบธรรมดา (สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, 2535)

ปริมรัตน์ แวกเพ็ง (2542) และกองส่งเสริมหัตถกรรมไทย (2535) ได้กล่าวถึงแหล่งผลิตผ้าทอในประเทศไทยไว้เช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1.4 แหล่งผลิตผ้าทอ

แหล่งผลิต	วิธีการทอ	กลุ่มช่างทอผ้า
ภาคเหนือ	ยกดอก และจก	เชื้อสายไทยวน ไทใหญ่ ลื้อ ลัวะ กระเหรี่ยง มอญ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ขิด จก และมัดหมี่	เชื้อลาว เขมร
ภาคกลาง	จก และมัดหมี่	เชื้อสายไทพวน ลาวโซ่ง
ภาคใต้	ยกดอก	รับอิทธิพลจากมาเลเซีย อินเดีย

ที่มา : ปริมรัตน์ แวกเพ็ง, 2542 และกองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535

ผ้าทอภาคเหนือ

ในภาคเหนือมีการทอผ้ากระจายในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทอผ้าฝ้าย เพราะฝ้ายเป็นวัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่น โดยลวดลายและวิธีการทอจะมีลักษณะแตกต่างกันไป (ปริมรัตน์ แวกเพ็ง, 2542)

ผ้าฝ้ายทอมือ

ผ้าฝ้ายทอมือ เป็นผ้าที่ทอจากฝ้ายย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี เพื่อทำเป็นผ้าผืนหรือผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น จานรองชุดอาหาร หมวก กระเป๋า ผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น โดยแหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ บ้านหนองอาบช้าง บ้านไร่ไผ่งาม ต.สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง และบ้านนาคอเรือ บ้านตาลใต้ บ้านตาลกลาง บ้านตาลเหนือ ต.บ้านตาล อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีการทอผ้าโดยใช้กี่พื้นเมืองและกี่กระตุก นอกจากนี้ยังมีอยู่ใน อ.สันกำแพง ซึ่งมีทั้งการผลิตเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และการผลิตเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ส่วนใน จ.ลำพูน การทอผ้าจะเน้นไปทางด้านผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมากกว่าการทอผ้าเป็นผืน นอกจากนี้ จ.แพร่ ก็มีการทอผ้าฝ้าย โดยนำฝ้ายมาย้อมคราม จากต้นครามหรือต้นฮ่อมก่อน แล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

บ้านไร่ไผ่งามเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งใน จ.เชียงใหม่ ตั้งอยู่ใน ต.สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ขั้นตอนการผลิตเริ่มตั้งแต่การปลูกต้นฝ้ายเพื่อนำเส้นใยจากเมล็ดมาปั่นเป็นเส้นด้ายด้วยอุปกรณ์พื้นบ้าน ซึ่งไม่เสมอตลอดเส้น เมื่อนำมาทอเป็นผืนผ้าแล้วจะเกิดพื้นผิวที่น่าสนใจ ฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองมี 2 พันธุ์ คือ ฝ้ายสีขาว และฝ้ายสีตุ่นหรือสีเนื้อ ซึ่งให้ผลผลิตน้อย แต่มีคุณสมบัตินุ่ม เหนียว และมีผิวสัมผัสที่ดี ดังนั้นทั่ว ๆ ไปจึงมีการนำเส้นใยชนิดอื่นมาผสมกับฝ้ายเพื่อเพิ่มปริมาณและลดค่าใช้จ่าย เช่น ใยขนุนและใยสังเคราะห์ เป็นต้น แต่ที่บ้านไร่ไผ่งามนี้ใช้ฝ้าย 100% ราคาจึงค่อนข้างสูง กอปรกับกรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติและลักษณะการทำให้เกิดลวดลายโดยวิธีมัดหมี่บนเส้นยืนที่มีลวดลายเฉพาะของที่นี่ ซึ่งต้องใช้เวลาและฝีมือมาก

บ้านหนองอาบช้าง ต.สบเตี๊ยะ จ.จอมทอง มีจำนวนผู้ผลิตประมาณ 30-50 ครัวเรือน มีทั้งการทอผ้าฝ้ายโดยใช้สีธรรมชาติและสีเคมี โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อการจำหน่าย มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ผ้าฝ้ายทอเป็นผืน เสื้อผ้าสำเร็จรูป ที่รองจาน ของที่ระลึก เป็นต้น

ผ้าทอบ้านไร่ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อของ จ.อุทัยธานี แหล่งผลิตที่โด่งดัง คือ อ.บ้านไร่ เช่นที่ ต. บ้านบึง อ. บ้านไร่ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะทอผ้ากันแทบทุกครัวเรือน ผ้าทอบ้านไร่เป็นผ้าฝ้ายทอมือที่มีลักษณะเด่น คือ ใช้สีย้อมธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และลวดลายมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นลายสัตว์ในวรรณคดี เช่น นาค ครุฑ หรือไม้ก็เป็นการเล่าเรื่องราวในอดีตลงบนผืนผ้า รูปแบบของผ้าทอจะมีทั้งผ้าคลุมเตียง ผ้าห่ม ผ้าคลุมไหล่ ผ้านุ่ง และผ้าขาวม้า

บ้านนาคอเรือ มีการตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้าน โดยรวมผู้ผลิตประมาณ 150 ครัวเรือน มีผลิตภัณฑ์ของใช้และของที่ระลึกที่ทำจากผ้าฝ้าย เช่น ผ้าเช็ดมือ กระเป๋า ยาม ที่เสียบจดหมาย สมุด รวมทั้งผ้าฝ้ายทอเป็นผืนด้วย มีทั้งการย้อมสีเคมีและสีธรรมชาติ

บ้านตาลใต้ บ้านตาลกลาง บ้านตาลเหนือ ต.บ้านตาล อ.สอยดาว มีการทอผ้ากระจายตามหมู่บ้าน มีทั้งการใช้ที่พื้นเมืองและที่กระตุก มีทั้งการทอผ้าด้วยฝ้ายและใยประดิษฐ์ แต่เดิมจะผลิตแบบต่างคนต่างทำ ต่อมา มีการตั้งกลุ่มเพื่อการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตนอกจากผ้าชิ้นลายมัดหมี่แล้วยังเป็นเครื่องใช้สอยอื่น ๆ เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าทอ ยาม เสื้อสำเร็จรูป ผ้าพันคอ เป็นต้น (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

ผ้าจก

ผ้าจกเป็นผ้าที่ทอด้วยการสอดฝ้ายหรือไหมให้เกิดลวดลายในขณะที่ทอ โดยการใช้ไม้ปลายแหลม หรือขนเม่นจัดซ้อนด้ายขึ้นขึ้น แล้วใช้ด้ายสีสอดไปตามรอยจัดซ้อนขึ้น (กมลลา กองสุข, 2536) วิธีการทอจะสลับซับซ้อนกว่าผ้าทอชนิดอื่น ๆ เมื่อทอผ้าจกได้ก็เชื่อกันว่าสามารถทอผ้าชนิดอื่น ๆ ได้ไม่ว่าจะมีกรรมวิธีสลับซับซ้อนอย่างไรก็ตาม (ธนากรเอเชีย จำกัด, 2535)

การจกผ้านิยมใช้ในการตกแต่งเชิงขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ หัวขึ้นจะเป็นผ้าพื้น ตัวขึ้นจะทอเป็นผ้าพื้นหรือผ้ายก ส่วนเชิงจะทอเป็นจกซึ่งมีลวดลายต่าง ๆ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อ.ศรีสังขาลย์ จ.สุโขทัย อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ อ.ลับแล อ.ตรอน อ.พากทำ จ.อุตรดิตถ์ และ อ.ลอง จ.แพร่

ผ้าขึ้นตีนจก ที่ผลิตใน ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสังขาลย์ จ. สุโขทัย หรือที่มีชื่อเสียงในนาม “ผ้าทอหาดเลี้ยว” มีลวดลายประณีตงดงาม ซึ่งเกิดจากการจกเป็นลวดลายเรขาคณิต สลับสีต่างๆ โดยเน้นไปทางสีแดง อมส้ม สีส้ม และสีน้ำตาลปนเหลือง มีลายเล็ก ๆ ที่ย้อมมูลและสอดใส่ในลายใหญ่เป็นสีเหลือง สีเขียว สีชมพู และสีคราม ปัจจุบันมีการนำด้ายไทเร่สำเร็จจากโรงงานมาใช้ทอ เพราะสีสดกว่าสีที่ได้จากการย้อมสีธรรมชาติ

ผ้ายก

การทอผ้ายกต้องใช้เวลานาน เพราะมีความซับซ้อนให้เกิดลวดลาย มีเทคนิคการทอคล้ายผ้าขิด การคัดลายด้วยไม้เรียวปลายแหลม มีการทอโดยใช้ฝ้ายและไหม มีการใช้ดินเงินดินทองในการทอยกลายซึ่งมักใช้ในโอกาสพิเศษ แหล่งที่ผลิตมาก คือ จ.ลำพูน

ผ้าลายน้ำไหล

ทอโดยใช้ด้ายเส้นพุ่งหลาย ๆ สี เป็นช่วง ๆ เป็นการทอผ้าฝ้ายลายขวาง โดยการทอกลับด้ายหรือย้อนเส้น การสอดด้ายสีต่าง ๆ ทำให้ดูเหมือนลักษณะการไหลของน้ำ แหล่งผลิตที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อ. เชียงของ จ. เชียงราย อ. เชียงม่วน อ. เชียงคำ จ. พะเยา อ. ท่าวังผา อ. บัว อ. เชียงกลาง อ. พงษ์ช้าง จ. น่าน

ผ้าทอชาวเขา

มีลักษณะศิลปะตามวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น อีเก้อ กะเหรี่ยง เป็นการทอผ้าฝ้ายหรือด้าย โดยใช้กรรมวิธีง่าย ๆ โดยการทอผูกติดกับตัว มีการตกแต่งโดยใช้วัตถุติดจากธรรมชาติ ได้แก่ ลูกเดือย มะกล่ำ แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ จ. เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และตาก

ลักษณะการประกอบอาชีพทอผ้า

การประกอบอาชีพทอผ้าในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ (คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2542) กล่าวคือ

1. การรวมกลุ่มกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อดำเนินการเองโดยไม่มีหน่วยงานสนับสนุน และสมาชิกบางส่วนช่วยด้านเงินทุนตามกำลัง สมาชิกซึ่งมีที่เป็นของตนเองจะทอผ้าอยู่กับบ้าน แล้วนำผ้ามาส่งให้กลุ่มเพื่อจำหน่าย โดยไม่มีโครงสร้างและการจัดการที่เป็นระบบชัดเจน
2. การรับจ้างทอให้กับธุรกิจเอกชน โดยสมาชิกที่มีที่ทอผ้าเป็นของตนเอง รับจ้างทอให้กับนายทุน โดยนายทุนกำหนดลวดลาย และเตรียมการบางขั้นตอนให้ หรือจ้างให้ผู้ทอดำเนินการเองทุกขั้นตอน แล้วนำผ้ามาส่งให้นายทุนเพื่อจัดจำหน่าย และได้รับค่าจ้างตามข้อตกลง
3. การดำเนินการเองอย่างอิสระ โดยผู้ทอผ้าซึ่งจะจัดซื้อเส้นใยจากร้านค้าในท้องถิ่น ทำการทอแล้วนำไปส่งร้านเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายเองที่บ้าน
4. การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการในรูปแบบธุรกิจชุมชน โดยมีการจัดระบบโครงสร้าง ระบบการบริหารจัดการ ระบบบัญชี ระบบสวัสดิการ และสมาชิกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ดำเนินการร่วมกันและแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก

จากลักษณะการประกอบอาชีพดังกล่าว ผู้ผลิตส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริม และ 2 ใน 3 ดำเนินการแบบรับจ้างทอ

กำลังการผลิตต่อคน

กำลังการผลิตขึ้นอยู่กับประเภทของผ้าฝ้ายทอ ถ้าเป็นผ้าฝ้ายพื้นไม่มีการยกลาย โดยเฉลี่ยแล้วผู้ผลิตสามารถทอได้ประมาณวันละ 4-6 เมตร ถ้าเป็นผ้าทอที่มีกรรมวิธีลวดลายต่าง ๆ เช่น จก ยกดอก ชิต หรือมัดหมี่ก็จะใช้เวลาในการผลิตมากขึ้น ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของลวดลายนั้น ๆ ตลอดจนเทคนิคการทำ เช่น การย้อมสี ถ้าย้อมสีธรรมชาติจะต้องใช้เวลาในการย้อมมากกว่าสีเคมี เพราะจะต้องย้อมหลายครั้งจึงจะติด ส่วน

การทำผ้าทอลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับความละเอียดของลวดลายและความยากง่ายของกรรมวิธีการทอผ้า อีกทั้งยังแตกต่างกันไปตามภาวะเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้น ๆ (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

กลุ่มรับจ้างทำการผลิตผ้าพื้นเมือง บ้านตาล อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ นั้น ผู้ผลิต 1 คน ทอผ้าเต็มที่จะได้ผ้าประมาณ 150 - 200 เมตรต่อเดือน ได้รับค่าจ้างทอเมตรจะ 15 บาท รายได้เฉลี่ย 2,250 - 3,000 บาทต่อเดือน ซึ่งนับว่าค่อนข้างต่ำมาก (คณะกรรมการการวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2542)

เทคโนโลยีการผลิต

หัตถกรรมผ้าทอมือมีกรรมวิธีการผลิตหลากหลาย และใช้ระยะเวลายาวนานในการผลิตผ้าแต่ละผืน ตั้งแต่การนำปุยฝ้าย ฝ้ายไหม มาทำเป็นเส้นใยหรือเส้นฝ้าย การย้อมสีเส้นฝ้ายหรือเส้นใยด้วยสีธรรมชาติหรือสีเคมี ก่อนนำมาทอเป็นผ้าผืน ลวดลายต่าง ๆ ของผ้าเกิดขึ้นตั้งแต่การย้อมโดยการมัดเส้นฝ้ายหรือไหม เป็นลวดลาย แล้วจึงนำมาทอเป็นผ้ามัดหมี่ หรือลวดลายที่เกิดจากการยกดอก การขิด การจก ซึ่งเกิดจากการทอผ้าตามกรรมวิธีต่าง ๆ แต่ปัจจุบันการทอผ้าเริ่มนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้มากขึ้น มีการนำเอาด้ายโทหรือไหมประดิษฐ์ มาใช้เพื่อลดขั้นตอนในการปั่นฝ้ายหรือสาวไหม การย้อมผ้าใช้สีธรรมชาติก็มีการเปลี่ยนมาใช้สีเคมีหรือใช้ด้ายที่ย้อมสำเร็จรูปแล้วเพื่อลดขั้นตอนการผลิต การทอมีการนำเข้าเครื่องจักรทอผ้าเพื่อสามารถผลิตผ้าได้ในปริมาณมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น แต่ทั้งนี้การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้มากเกินไป กลับส่งผลเสียมากกว่าผลดี สีเคมีที่ใช้อาจนำมาซึ่งสารก่อมะเร็งและก่อให้เกิดมลภาวะ การใช้เครื่องจักรทำให้การทอผ้าด้วยแรงงานลดลง ความประณีตลดลง จึงควรส่งเสริมหัตถกรรมมากกว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ ลักษณะการผลิตเป็นการผลิตที่กลับเข้าสู่ธรรมชาติ เพราะมีผลข้างเคียงน้อยกว่า และได้รับความนิยมและส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมากกว่า (ปริมรัตน์ แวกเพ็ง, 2542)

1. การทอผ้า

การทำให้เส้นด้ายสองพวกขัดกัน โดยให้ทั้งสองพวกตั้งฉากกัน เส้นด้ายพวกหนึ่ง เรียกว่า ด้ายยืน และอีกพวกหนึ่ง เรียกว่า ด้ายพุ่ง ทำนองเดียวกับการสานด้วยไม้ไผ่ หรือการสานด้วยกระดาด ลักษณะของการขัดกันของด้ายพุ่งและด้ายยืนจะขัดกันแบบธรรมดาที่เรียกว่า “ลายขัด” หรือจะกำหนดให้เป็นลายอื่น ๆ ก็ได้ (ยุพินศรี สายทอง, 2528)

การทอผ้าทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่

1. การทอโดยใช้เครื่องทออย่างง่าย

- เครื่องทอที่ทำด้วยแผ่นกระดาดแข็งหรือแผ่นไม้อัด
- เครื่องทอที่ทำด้วยกรอบไม้สี่เหลี่ยม
- เครื่องทอที่ใช้ตะกอลอย่างง่าย

2. การทอด้วยเครื่องทอสองตะกอลและสี่ตะกอล

3. การทอด้วยบัตรแข็ง

4. การทอด้วยวิธีใช้เข็มขัดคาดหลัง

2. การย้อมสี

การย้อมสีแบ่งเป็น สีสังเคราะห์ และสีธรรมชาติ การย้อมด้วยสีสังเคราะห์นั้นสีจะติดได้นานทนต่อการซักและแสงแดด สะดวก รวดเร็ว แต่มีข้อเสีย คือ เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีโลหะหนักจำพวกโครเมียม ดีบุก ตะกั่ว ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้ใกล้ชิด จากการสัมผัสและสูดดมสารที่ตกค้างในเนื้อผ้าก็เป็นอันตรายต่อผู้ใช้ อีกทั้งสีสังเคราะห์เหล่านี้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นมูลค่าเฉลี่ย 8 พันล้านบาทต่อปี ในขณะที่เดียวกับการย้อมสีธรรมชาติได้รับความนิยมลดลง เนื่องจากขาดองค์ความรู้ด้านการย้อม การย้อมเป็นการลองผิด ลองถูกเป็นความลับเฉพาะกลุ่ม ขาดการสืบทอด คุณภาพสีธรรมชาติไม่เป็นที่ยอมรับของตลาดไม่ทนต่อแสงแดด สีซีดจางง่าย และคุณภาพไม่สม่ำเสมอ จึงทำซ้ำได้ยาก ก่อให้เกิดปัญหาในการผลิตปริมาณมาก (ไพศาล คงคาอุยชัย และคณะ, 2543) อย่างไรก็ตาม ผู้ผลิตบางรายกลับใช้จุดนี้เป็นจุดขายสินค้า เพราะผ้าย้อมสีธรรมชาติถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นเสน่ห์อย่างยิ่ง เช่นเดียวกับที่กล่าวกันว่าผ้าย้อมส้อมแท้ต้องสีตก (เพราะย้อมสีธรรมชาติ) เป็นต้น (อนันต์เสวก เหวซึ่งเจริญ, 2543) นอกจากนี้วิธีการย้อมสี และคุณสมบัติของสี ทั้งสีสังเคราะห์และสีธรรมชาติ ได้กล่าวไว้โดยละเอียดใน อนันต์เสวก เหวซึ่งเจริญ (2543) และคันศรณีย์ คำบุญชู (2541)

การตลาดผ้าทอพื้นเมือง

ผลจากการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทตามโครงการจัดตั้งหมู่บ้านอุตสาหกรรมระหว่างปี 2537-2539 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดหมู่บ้านอุตสาหกรรมที่มีการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับรายได้ประชาชน เพื่อการมีงานทำ ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ทำให้ชุมชนทอผ้าภาคเหนือและภาคอื่น ๆ เกิดโครงสร้างการตลาดอุตสาหกรรมทอผ้าพื้นเมือง (แผนภาพที่ 1.1) ซึ่งมีพ่อค้าคนกลาง ทำหน้าที่จัดหาทุน วัตถุดิบ เครื่องมือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ส่งไปให้ชุมชน ชาวบ้านจึงอยู่ในฐานะผู้ผลิตภายใต้การควบคุมของคนกลางและนายทุน จึงเป็นแรงงานรับจ้างทอผ้าราคาถูก (คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2542)

ความสัมพันธ์เชิงธุรกิจระหว่างคนกลางและผู้ผลิตมี 2 ลักษณะ

1. คนกลางผู้ซื้อผลิตภัณฑ์มาขายต่อให้ผู้บริโภคทั่วไป ได้แก่ เจ้าของร้านค้าหัตถกรรมซึ่งขายทั้งปลีกและส่ง
2. คนกลางผู้สั่งทอผ้าและขายวัตถุดิบให้ผู้ผลิต แล้วรับซื้อมาแปรรูปเพื่อการส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ บริษัทเอกชนและร้านค้าต่าง ๆ

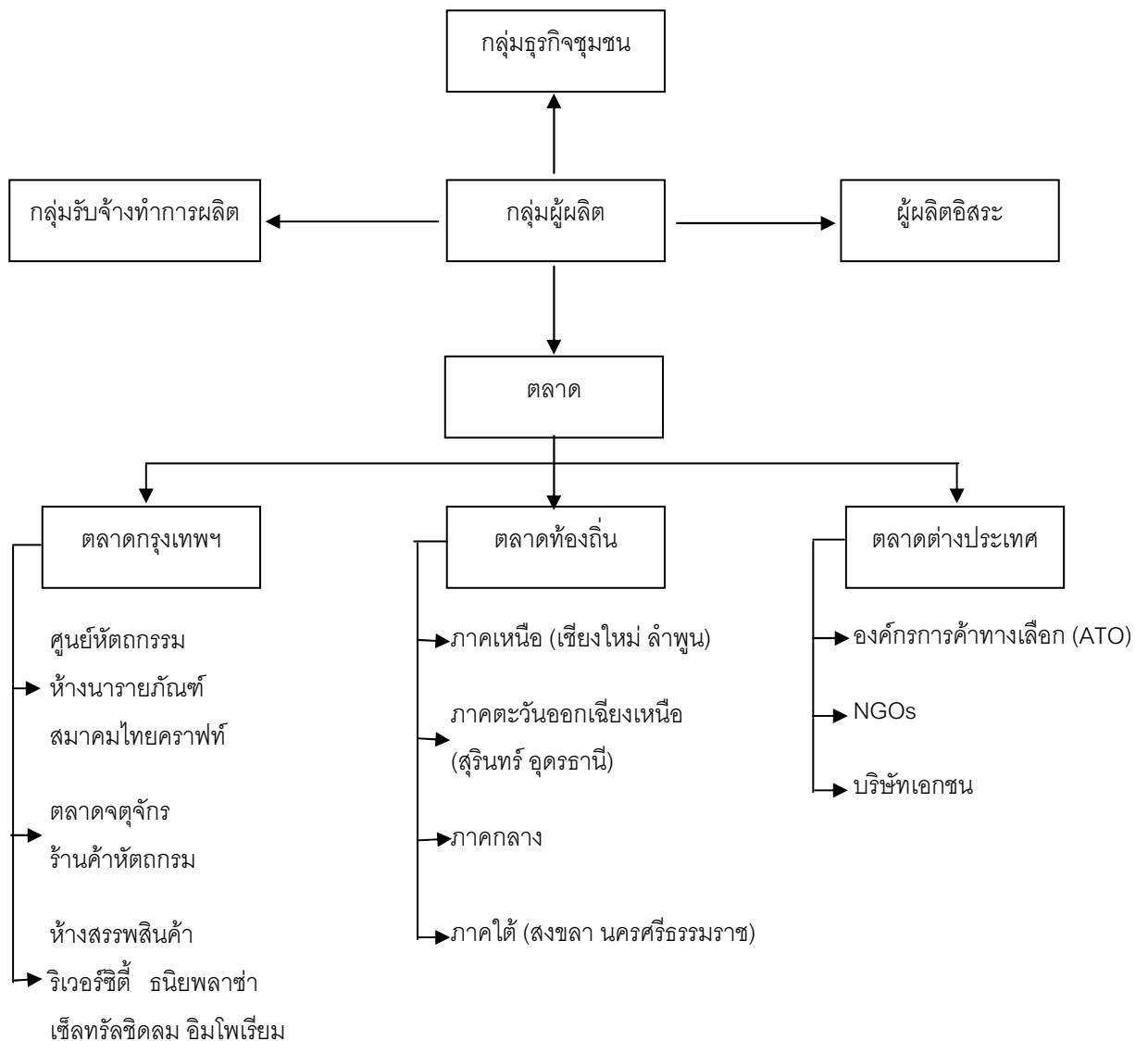
กลุ่มผู้บริโภคที่สำคัญ คือ คนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

ตลาดภายในประเทศ

ผ้าฝ้ายทอมือ

จากการสำรวจพบว่าปริมาณความต้องการผ้าฝ้ายทอมือในท้องตลาดขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและลักษณะความนิยมในช่วงเวลาหนึ่ง ในภาคเหนือและภาคอีสานมีการทอผ้าฝ้ายมากกว่าภาคอื่น ซึ่งเป็น

เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เมื่อมีลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวมากก็จะซื้อผ้าทอเพื่อเป็นที่ระลึกถึงสถานที่นั้น ๆ ความนิยมตามแฟชั่นก็เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดปริมาณความต้องการของผ้าฝ้ายทอมือ ส่วนผ้าฝ้ายทอมือที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิต เช่น การทอผ้าขิด มัดหมี่ ผ้าจก ผ้าน้ำไหล ไทลื้อ ที่ทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขึ้น ผ้าพันคอ ความต้องการก็มีเฉพาะกลุ่ม คนมีอายุและเป็นผู้ที่นิยมอนุรักษ์ศิลปะไทยจริง ๆ แต่ในปัจจุบันหลายคนหันมาสนใจใช้สินค้าไทยและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปหัตถกรรมไทยมากขึ้น ทำให้ผ้าฝ้ายทอมือมีการขยายตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการนำมาดัดแปลงตกแต่ง (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

ที่มา : คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2542

แผนภาพที่ 1.1 โครงสร้างและกลไกการตลาดผ้าทอพื้นเมืองระดับประเทศ

จากการศึกษาของกองส่งเสริมหัตถกรรมไทย (2535) ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการตลาดผ้าฝ้าย ทอมือว่าถ้าผู้ผลิตมีฝีมือและเป็นที่รู้จักดี จะทำให้ผู้ซื้อสั่งซื้อสินค้าไว้ล่วงหน้า การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สามารถ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ตลาดท้องถิ่น เป็นการจำหน่ายในท้องถิ่น การออกงานเทศกาล งานประจำปี โดยผู้นำ กลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่มจะรวบรวมนำมาจำหน่าย หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่บ้าน ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นคนใน ท้องถิ่นนั้นๆ หรือท้องถิ่นใกล้เคียง ส่วนลูกค้าที่มาจากต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยวจะซื้อเพื่อเป็นของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์จะมีลักษณะของพื้นที่ผลิตอยู่ทั่วไป ซึ่งมีราคาไม่สูงมากนัก

2. ตลาดขายส่ง มีการจำหน่ายผ่านคนกลางและจำหน่ายโดยตรงให้กับผู้ซื้อ โดยติดต่อกับ หัวหน้ากลุ่ม หรือมีคนกลางเป็นผู้ติดต่อกับผู้ผลิตรวบรวมผลิตภัณฑ์ส่งให้ผู้ซื้อที่ส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าในตัว เมือง ร้านค้าในกรุงเทพฯ ซึ่งจะส่งผ้าฝ้ายทอไปตัดเย็บเสื้อผ้า และเคหะสิ่งทออื่น ๆ ผู้ซื้อบางรายอาจนำไป ย้อมสีเองเพื่อให้ได้มาตรฐานในการส่งออก หรืออาจจะส่งให้ผู้ผลิตทำผลิตภัณฑ์แบบต่าง ๆ ตามที่ตลาดต้องการ

ผู้ผลิตจะได้คำสั่งซื้อจากลูกค้า 2 ลักษณะ คือ

- ลูกค้าที่เป็นร้านค้าทั้งในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ซึ่งจะระบุประเภทและชนิดของ ผลิตภัณฑ์ที่แน่นอนทำให้ผู้ผลิตมีโอกาสได้ผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งนอกจากจะผลิตส่งลูกค้าแล้ว ผู้ผลิต ยังทำแบบใหม่ ๆ มาผลิตจำหน่ายเองด้วย
- เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตทำขึ้นหลากหลายเพื่อนำไปจำหน่ายในงานเทศกาล ซึ่งจะเป็นการทดสอบตลาดไปในตัวว่าผลิตภัณฑ์ตัวใดเป็นที่ต้องการของตลาด ผู้ผลิตก็จะผลิตผลิตภัณฑ์ตัวนั้นมา จำหน่ายมากขึ้น แต่เมื่อผู้ผลิตหลาย ๆ ราย ผลิตสินค้ารูปแบบและประเภทเดียวกันก็จะทำให้ความต้องการของ ตลาดลดลง

ประเทศไทยจะได้เปรียบด้านฝีมือและความประณีต สามารถจะเข้าสู่ตลาดระดับสูงได้ แต่ มีปริมาณไม่มากนัก ราคาค่อนข้างสูง ส่วนตลาดในระดับต่ำและระดับกลางนั้นอาจต้องแข่งขันกับจีน เกาหลี ย็องกง ซึ่งเราอาจจะสู้ในด้านราคาไม่ได้ ตลาดผ้าฝ้ายทอในต่างประเทศจะเป็นผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ เช่น ผ้าปูเบาะ ผ้าบุผนังหัวเตียง ผ้าปูเบาะ นอกจากนั้นยังทำเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เช่น ปลอกหมอน ผ้ารองจาน ผ้าที่ใช้บนโต๊ะอาหาร ผ้าคลุมเตียง ฯลฯ ประเทศที่สั่งซื้อได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา เยอรมันตะวันตก ออสเตรเลีย และอังกฤษ

ในปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เยอรมัน จะคำนึงถึงความปลอดภัยของสินค้า จึงมีการป้องกันและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมมากขึ้น เน้นการใช้สีย้อมธรรมชาติและผู้บริโภคยินยอมที่จะซื้อ ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติ ปราศจากสารเคมี ในราคาสูงกว่าปกติถึงร้อยละ 20-50 ดังนั้นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอ มือย้อมสีธรรมชาติจะเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งที่มีศักยภาพพอที่จะก้าวสู่ตลาดต่างประเทศ ถ้าหากมีการปรับปรุงและ พัฒนาเทคนิคและกรรมวิธีให้มีคุณภาพได้มาตรฐานมากขึ้น (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

ผ้าไหม

ตลาดภายในประเทศของผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของไทยนั้นเป็นปริมาณร้อยละ 60 ของการผลิตทั้งหมด ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (ดร.ฉวีวรรณ สุวรรณรงค์, 2532) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะซื้อเป็นของขวัญระลึก

ตลาดต่างประเทศ

ผ้าฝ้าย

ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายเป็นสินค้าที่มีการส่งออกปีละจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเคหะสิ่งทอ มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการผลิตให้มีมาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ จากสถิติส่งออกผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทั้งหมดและทอเครื่องของไทยจากปี 2530-2535 มีมูลค่าการส่งออก 495.1, 984.1, 1,419.3, 1,811.4, 2,558.2 และ 2,535 พันบาท ตามลำดับ (กองส่งเสริมการค้าไทย, 2535)

ตลาดส่งออกที่สำคัญของผ้าฝ้ายทอและอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ตลาดข้อตกลง คือ ตลาดที่มีข้อตกลงการค้าสิ่งทอกับประเทศไทย มี 18 ประเทศ ได้แก่ EEC (12 ประเทศ) สหรัฐอเมริกา แคนาดา ฟินแลนด์ สวีเดน นอร์เวย์ และออสเตรเลีย
2. ตลาดนอกข้อตกลง คือ ตลาดที่ไม่มีโควต้า หรือไม่มีข้อตกลง สามารถส่งออกได้อย่างไม่จำกัด ประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอเมริกา อาหรับอิมิเรตส์ สิงคโปร์ ฮองกง และออสเตรเลีย ซึ่งตลาดนอกข้อตกลงเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการส่งออกสิ่งทอไทย เพราะสามารถขยายปริมาณส่งออกได้

ผ้าไหม

ตลาดส่งออกผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่สำคัญของไทยได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และประเทศในประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ญี่ปุ่นนำเข้าเพื่อทดแทนการผลิตภายในประเทศซึ่งไม่เพียงพอ สหรัฐอเมริกานิยมผ้าไหมจากไทยสำหรับบุเฟอร์นิเจอร์ ตลาดยุโรปที่สำคัญคือ เบลเยียม ซึ่งเป็นตลาดผ้าไหมแห่งใหม่ของไทยที่มีแนวโน้มจะขยายตัวออกไปได้อีกมาก (ดร.ฉวีวรรณ สุวรรณรงค์, 2532) และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันเป็นตลาดนำเข้าผลิตภัณฑ์ผ้าไหม เช่น เนคไท ผ้าพันคอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ปลอกหมอน และกรอบรูป ซึ่งยังมีช่องทางส่งออกได้อีกมาก โดยเฉพาะในขณะที่ผ้าไหมในรูปผืนผ้าของไทยเสียเปรียบด้านราคา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ ดังนั้นผู้ผลิตควรพัฒนาการผลิตในด้านผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผ้าผืนและหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่รุนแรงจากผู้ผลิตที่ได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิต เช่น จีน และอินเดีย ในตลาดผ้าผืน

หากประเทศไทยต้องการเปิดตลาดผ้าไหมสู่ยุโรป ต้องเปลี่ยนแนวคิดในการ design ผ้าให้ เป็นไปตามความนิยมและสวมใส่สบายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะประเทศที่มีอากาศหนาวเย็น ต้องผลิตผ้าใน ลักษณะหนาแน่น และในฤดูร้อนต้องเป็นผ้าที่บางพริ้ว ดังนั้นการกำหนดโครงสร้างผ้าให้เหมาะสมจึงเป็น สิ่งจำเป็น ปัจจุบันสถาบันวิจัยอุตสาหกรรมสิ่งทอได้มีการวิจัยและพัฒนาด้านการปรับโครงสร้างผ้าไหมไว้มาก

พอสมควร โดยเฉพาะไหมบัวย ซึ่งเป็นไหมเส้นพุ่งที่ไม่มีการตีเกลียว และมีลักษณะเป็นปุ่มปมตามลักษณะของเส้นไหมไทยที่ทำการสาวไหมด้วยมือ สถาบันอุตสาหกรรมสิ่งทอได้พยายามปรับปรุงโครงสร้างของไหมบัวยให้สามารถนำไปผลิตผ้าได้หลายรูปแบบตามความต้องการตลาด และในอนาคตคาดว่าจะความต้องการนำไหมบัวยไปผลิตเป็นผ้าจะมากขึ้น และการผลิตผ้าในแนวสากลจะเกิดขึ้นได้ (สุเมธ นวเศรษฐวิสูตร, 2544)

นอกจากการออกแบบโครงสร้างผ้าไหมแล้ว ควรพิจารณาถึงคุณภาพผ้าไหมไทยที่ผลิตอยู่ในปัจจุบันมีจุดอ่อนอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะคุณภาพสีและการดูแลรักษา ตลอดจนการออกแบบลายผ้าในเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านควบคู่ไปกับการพัฒนาการออกแบบในเชิงสากล

สำหรับสิ่งทอโดยทั่วไปแล้ว ประเทศที่เป็นผู้ผลิตส่งออกรายใหญ่ คือ อิตาลี และสาธารณรัฐเยอรมัน ส่วนประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็เริ่มมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน ปากีสถาน และศรีลังกา

การแข่งขันต้องแข่งขันกันตั้งแต่ฝีมือ ต้นทุนการผลิต และเทคนิคกรรมวิธีที่จะลดต้นทุนลงมากที่สุด เพื่อสู้ราคาในตลาดโลกได้ จีนจัดเป็นประเทศผู้ผลิตที่ค่อนข้างได้เปรียบทางด้านวัตถุดิบ เพราะจีนสามารถผลิตผ้าได้เอง ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ ส่วนประเทศอินเดีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ค่าแรงก็ยังต่ำอยู่ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำสามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศส่งออกอื่นๆ ได้ (กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2535)

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านเฮี้ย หมู่ที่ 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว จังหวัดน่าน ห่างจากตัวจังหวัดน่านประมาณ 63 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอบัวประมาณ 4 กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือ เส้นทางคมนาคมสายหลัก ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 1081 (ถนนบัว – น้ำยาว) ประมาณกิโลเมตรที่เลี้ยวขวาเข้าไป เส้นทางประมาณ 1 กิโลเมตร บ้านเฮี้ยแบ่งออกเป็น 4 คุ่ม และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตพื้นที่บ้านเกิด	ตำบลวรรณคร	อำเภอบัว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเขตพื้นที่บ้านศาลา	ตำบลศิลาแลง	อำเภอบัว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขตพื้นที่บ้านหัวดอย	ตำบลศิลาแลง	อำเภอบัว
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตพื้นที่บ้านฝายและบ้านตีนตก	ตำบลศิลาแลง	อำเภอบัว

2.1.1 สภาพทางกายภาพ

บ้านเฮี้ย ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 510 ไร่ แบ่งการใช้พื้นที่ดังนี้ เป็นที่อยู่อาศัย 30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.89 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ทำการเกษตร รวมทั้งหมด 480 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่นา 420 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 82.35 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่สวน 60 ไร่ ได้แก่ มะม่วง ลำไย และมะขาม คิดเป็นร้อยละ 11.76 ของพื้นที่ทั้งหมด

แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำกุน ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน

แหล่งน้ำใช้ในหมู่บ้านเพื่อการบริโภคและอุปโภค ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน จะใช้น้ำประปาภูเขา จำนวน 145 ครั้วเรือน และบ่อน้ำตื้นจำนวน 145 ครั้วเรือน ซึ่งมีบ่อน้ำตื้นทั้งหมด 68 บ่อ ส่วนแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร อาศัยน้ำจาก แม่น้ำ ฝายและน้ำเหมือง ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีน้ำใช้เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

บ้านเฮี้ยมีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

การคมนาคม เส้นทางคมนาคมเดินทางไปได้สะดวกภายในหมู่บ้าน มี 5 เส้นทาง

เป็นถนนคอนกรีต และเส้นทางที่ใช้คมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ มี 1 เส้นทาง เป็นถนนลาดยาง ได้แก่ ถนนรพช. บ้านเฮี้ย – บ้านศาลา

น้ำอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำใช้ในหมู่บ้านเพื่อการบริโภคและอุปโภค ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน จะใช้น้ำประปาภูเขา จำนวน 145 ครั้วเรือน และบ่อน้ำตื้นจำนวน 145 ครั้วเรือน ซึ่งมีบ่อน้ำตื้นทั้งหมด 68 บ่อ ส่วนแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร อาศัยน้ำจาก แม่น้ำ ฝายและน้ำเหมือง ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านมีน้ำใช้เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

ไฟฟ้า ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ใช้ไฟฟ้าครบทั้ง 145 ครั้วเรือน

โทรศัพท์ จำนวนครัวเรือนที่มีโทรศัพท์ประมาณ 143 ครัวเรือนและวิทยุประมาณ 45 ครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์ประจำบ้าน ภายในหมู่บ้านยังไม่มี แต่องค์การโทรศัพท์ได้บริการติดตั้งโทรศัพท์ให้มีการใช้ภายในหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ บ้านคุณธวัชพร ซึ่งเป็นร้านขายผ้าทอเอกชน และมีโทรศัพท์สาธารณะ 1 แห่ง

สถานพยาบาล เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านจะใช้บริการสถานอนามัยประจำตำบลศิลาแลง ซึ่งห่างจากตัวหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร และศูนย์สาธารณสุขของหมู่บ้าน (อสม. หมู่บ้าน) แต่สถานพยาบาลที่ชาวบ้านนิยมไปใช้บริการกันมาก คือ โรงพยาบาลอำเภอปัว ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร

โรงเรียน เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) จากหมู่บ้าน เรียนที่โรงเรียนขยายโอกาสปากกลาง หมู่ 3 ตำบลศิลาแลง ส่วนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) ส่วนใหญ่เรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอปัว ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร

สถาบันการเงิน ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมไปใช้บริการ ฝากและกู้ ประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สาขาปัว ธนาคารออมสิน สาขาปัว และธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาปัว ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร ส่วนแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของชาวบ้านในหมู่บ้านนอกเหนือจากธนาคาร คือ สหกรณ์การเกษตร สาขาปัว ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร และเงินกู้ของกลุ่มต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ละล่าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มถั่ว และกลุ่ม กข.คจ

สถานที่ราชการ ภายในเขตหมู่บ้านไม่มีหน่วยงานราชการใดตั้งอยู่ภายในพื้นที่

ร้านค้า ในหมู่บ้านมีร้านค้าทั้งหมด 7 ร้าน แบ่งเป็น ร้านขายของชำ จำนวน 4 ร้าน ร้านอาหาร จำนวน 1 ร้าน และร้านจำหน่ายผ้าทอ 2 ร้าน สำหรับแหล่งที่ชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมไปจับจ่ายใช้สอย คือ ตลาดนัด ภายในหมู่บ้าน ที่จัดขึ้นทุก 15 วัน

2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ประมาณปี 2260 กลุ่มชาวบ้านจากสิบสองปันนา เชื้อสายเมืองจีน ได้เข้าตั้งถิ่นฐาน ซึ่งแต่เดิมบริเวณของหมู่บ้านพื้นที่ เป็นป่าไผ่ ซึ่งเป็นไผ่เอี้ย ขึ้นตามลำห้วย และประมาณปี 2270 ได้สร้างวัดเอี้ย และมีการตั้งบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามไผ่เอี้ย เป็น “บ้านเอี้ย” และใช้จนถึงปัจจุบัน

2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

2.3.1 สภาพทางสังคม

ประชากรในหมู่บ้านเอี้ย มีจำนวน 145 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 609 คน โดยแบ่งเป็นประชากรชายจำนวน 312 คน และประชากรหญิงจำนวน 297 คน โดยมีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย 5 คน ซึ่งแบ่งเป็นโครงสร้างของประชากรได้ดังนี้ ประชากรที่อยู่ในช่วงอายุ 20-44 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุด ซึ่งเป็นวัยทำงาน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ช่วงอายุต่ำกว่า 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 ช่วงอายุ 14-19 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 และช่วงอายุ 45-60 ปี

คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ ส่วนประชากรที่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนต่ำที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รายละเอียดดังตารางที่ 2.1

สำหรับการศึกษากายในหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษา (ป.1 – ป.6) โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) และอื่นๆ ได้แก่ ชาวบ้านที่ไม่รู้หนังสือและกำลังศึกษาในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภายในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 20 10 และ 2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ตามลำดับ รายละเอียดโครงสร้างของประชากรจำแนกตามระดับ การศึกษาดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรของบ้านเฮี้ยจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	สัดส่วน (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 13 ปี	30
14 – 19 ปี	20
20 – 44 ปี	35
45 - 60 ปี	10
อายุ 60 ปี ขึ้นไป	5
รวม	100

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายสัมฤทธิ์ เนตรทิพย์ ผู้ใหญ่บ้านและเอกสารการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับหมู่บ้านปี 2545 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ณ วันที่ 21 มีนาคม 2545

ตารางที่ 2.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านเฮี้ย

ระดับการศึกษา	สัดส่วน (ร้อยละ)
ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	68
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3)	20
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม. 6)	10
อื่นๆ ^{1/}	2
รวม	100

หมายเหตุ : อื่นๆ ^{1/} หมายถึง ชาวบ้านที่ไม่รู้หนังสือและกำลังศึกษาในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภายในหมู่บ้าน

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายสัมฤทธิ์ เนตรทิพย์ ผู้ใหญ่บ้าน ณ วันที่ 21 มีนาคม 2545

สำหรับการรวมกลุ่มภายในบ้านเฮี้ย เป็นการรวมกลุ่มโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ของภาครัฐและการรวมกลุ่มภายในชุมชนเอง ซึ่งการรวมกลุ่มโดยหน่วยงานของภาครัฐได้แก่

- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเฮี้ย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอปัว ตั้ง กลุ่มเมื่อปี 2530 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ การสร้างอาชีพเสริมให้แม่บ้าน การออมทรัพย์ ภายในกลุ่ม และการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ซึ่งการเข้าร่วมของสมาชิกทอผ้าบ้านเฮี้ย ส่วน ใหญ่เป็นการฝากเงินกับกลุ่มหุ้นละ 30 บาท/คน/เดือน และสมาชิกสามารถกู้เงินได้คนละไม่เกิน 500 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 6 เดือน

- กลุ่มเกษตรกรบ้านเฮี้ย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2542 โดยเป็นการรวมกลุ่มและทำงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกรระดับตำบล มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ การสร้างอาชีพเสริมให้เกษตรกรและด้านกัญชัมปุย เพื่อนำไปใช้ในการเกษตรให้กับสมาชิก

- กลุ่มยุวเกษตรกรบ้านเฮี้ย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2542 ลักษณะการรวมกลุ่มเหมือนกับกลุ่มเกษตรกร โดยทำงานร่วมกับกลุ่มยุวเกษตรกรระดับตำบล แต่เน้นส่งเสริมให้เยาวชนมีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมภายในหมู่บ้าน

- กลุ่มออมทรัพย์ ภายในหมู่บ้านมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2542 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ เพื่อการระดมทุนและการออมทรัพย์ภายในหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2542 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อให้มีการออมทรัพย์และกักเงินจากโครงการ กข.คจ. ซึ่งเป็นโครงการของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งการเข้าร่วมของสมาชิกทอผ้าบ้านเฮี้ย ส่วนใหญ่เป็นการฝากเงินกับกลุ่มหุ้นละ 10 บาท/คน/เดือน และสมาชิกสามารถกู้เงินได้คนละไม่เกิน 1,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 6 เดือน และมีการปันผลเงินภายในกลุ่ม

- กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ยหรือ กลุ่มทอผ้าสามัคคีศิลาแลง ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มรักเมื่อนานและสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2536 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ การสร้างอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน

- กลุ่มเลี้ยงสุกร ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2530 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการรวมกลุ่มในการเลี้ยงสุกรและสำนักงานเกษตรอำเภอบัวสนับสนุนให้สมาชิกภายในกลุ่มกักเงินเพื่อการเกษตร

- กลุ่มถั่ว ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบัว ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2528 มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการรวมกลุ่มในการปลูกถั่วและสำนักงานเกษตรอำเภอบัวสนับสนุนพันธุ์ถั่วให้สมาชิกภายในกลุ่ม

ส่วนการรวมกลุ่มภายในชุมชนของกลุ่มชาวบ้านเอง ได้แก่ กลุ่ม ฅาปนกิจ ตั้งกลุ่มเมื่อปี 2538 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายงานฅาปนกิจให้กับสมาชิกภายในชุมชน

รายละเอียดการรวมกลุ่มภายในชุมชนดังตารางที่ 2.3

กลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง(พ.ศ.)	บทบาทภายในชุมชน
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเฮี้ย	2530	การสร้างอาชีพเสริมให้แม่บ้าน การออมทรัพย์และช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน
กลุ่มเกษตรกรบ้านเฮี้ย	2542	การสร้างอาชีพเสริมให้เกษตรกรและด้านกู้ยืมปุ๋ยเพื่อนำไปใช้ในการเกษตรให้กับสมาชิก
กลุ่มยุวเกษตรกรบ้านเฮี้ย	2542	การสร้างความรู้สึกรักให้กับเยาวชนภายในชุมชนและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
กลุ่มออมทรัพย์		
● กลุ่มออมทรัพย์	2542	● การระดมทุนและการออมทรัพย์ภายในหมู่บ้าน
● กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2542	● การออมทรัพย์และกู้ยืมเงินจากโครงการ กข.คจ
กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย	2538	การสร้างอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน
กลุ่มเลี้ยงตัว	2528	การรวมกลุ่มในการปลูกตัวและสนับสนุนพันธุ์ตัวให้กับสมาชิก
กลุ่มเลี้ยงสุกร	2530	การรวมกลุ่มในการเลี้ยงสุกรและรับการสนับสนุนเงินกู้จากสำนักงานเกษตร
กลุ่มฉาปนกิจ	2538	ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายงานฉาปนกิจให้กับสมาชิกภายในชุมชน

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายสัมฤทธิ์ เนตรทิพย์ ผู้ใหญ่บ้าน ณ วันที่ 21 มีนาคม

2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการประกอบอาชีพของประชากรภายในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาปี โดยการทำนาในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ปลูกถั่วลิสง ข้าวโพด และผักกาด ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ทำสวนได้แก่ปลูกมะขามและมะม่วง ซึ่งเป็นการปลูกเพื่อจำหน่าย นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านมีการทำประมงน้ำจืด ตลอดทั้งปีเพื่อจำหน่าย เมื่อหลังฤดูการทำนาทอผ้า คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81.37 ของประชากรทั้งหมดภายในหมู่บ้าน รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างและอื่น ๆ (รับราชการและค้าขาย) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.15 และ 8.28 ของประชากรทั้งหมดภายในหมู่บ้าน ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2.4 รายได้ของประชากรในหมู่บ้านแบ่งเป็น รายได้จากการเกษตรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 36,000 บาท/คน/ปี รายได้ภาคการเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 180,000 -200,000 บาท/ครัวเรือน/ปี และรายได้นอกภาคเกษตรโดยเฉลี่ยเท่ากับ 48,000 บาท/คน/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรต่อครัวเรือนต่อปีเท่ากับ 240,000 บาท สำหรับอัตราค่าจ้างรายวันภายในจังหวัดน่าน คือ ค่าจ้างงานหัตถกรรม/ทอผ้าประมาณ 80-100 บาท/คน/วัน รับจ้างทั่วไป 80-200 บาท/คน/วัน โดยประชากรชายและหญิงได้รับค่าจ้างทั่วไปประมาณ 100- 120 บาท/วัน/คน และค่าจ้างภาคการเกษตรประมาณ 100 บาท/วัน/คน

ชาวบ้านในหมู่บ้านเฮี้ย มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ประมาณร้อยละ 50 โดยเฉลี่ย ครัวเรือนละ 7-8 ไร่ เอกสารสิทธิ์ของที่ดินส่วนใหญ่ เป็นโฉนดและนส.3 ก นอกจากนี้ ชาวบ้านในหมู่บ้าน ประมาณร้อยละ 50 จะเช่าที่ดินทำกินจากชาวบ้านภายในหมู่บ้านเฉลี่ย 2-3 ไร่/ครัวเรือน เพื่อใช้ในการปลูก ข้าวเหนียวพันธุ์ กข. 10 และ กข.6 โดยค่าเช่าจะแลกกับผลผลิตข้าว 50 ถัง/ไร่ ซึ่งข้าว 1 ถัง มีมูลค่า ประมาณ 50 บาท ดังนั้นค่าเช่าที่ดินประมาณ 2,500 บาท/ไร่/ปี

ตารางที่ 2.4 การประกอบอาชีพ

ชนิดงาน/อาชีพ	ช่วงอายุ	ช่วงเดือนที่ทำ	หน่วยงานที่สนับสนุน	รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ ปี (บาท)
อาชีพหลัก				
● เกษตรกรรม (ทำนา)	25-60 ปี	มิถุนายน – สิงหาคม (ทำนา)และ	สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	180,000
● ทำไร่ ถั่วลิสง ข้าวโพดและ ผักกาด	25 –60 ปี	พฤศจิกายน – ธันวาคม (เกี่ยวข้าว) ธันวาคม – กุมภาพันธ์	สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	180,000
● ทำสวนมะขาม มะม่วง และ ลำไย	25 – 60 ปี	ตลอดทั้งปี	สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	200,000
● ประมงน้ำจืด	30-40 ปี	ตลอดทั้งปี	สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	180,000
อื่น ๆ ^{1/}	25-50 ปี	ตลอดทั้งปี	-	240,000
อาชีพเสริม				
ทอผ้า	20 – 50 ปี	ตลอดทั้งปี หลังฤดูกาลทำนา	กลุ่มรักเมืองน่านและเกษตร อำเภอบัว	36,000

หมายเหตุ : อื่น ๆ ^{1/} หมายถึง อาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขายและรับราชการ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายสัมฤทธิ์ เนตรทิพย์ ผู้ใหญ่บ้าน ณ วันที่ 21 มีนาคม 2545

2.4 ทูตทางสังคมและภูมิปัญญาชาวบ้านของประชากรในหมู่บ้าน

ในอดีตพื้นที่บ้านเฮี้ย เป็นป่าไผ่เฮี้ยมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านนำไผ่เฮี้ยมาจักสานเป็นภาชนะ เครื่องใช้ เช่น สุ่มไก่ กระบุงและไม้ขีด เป็นต้น นำมาใช้ภายในครัวเรือนเพื่อการอุปโภคและบริโภค และ ด้านการเกษตร แต่ดั้งเดิมชาวบ้านได้ยึดเป็นอาชีพเสริมภายในหมู่บ้าน หลังจากฤดูกาลทำนา แต่ในปัจจุบัน ไม่มีการสืบทอดงานจักสานให้แก่ลูกหลาน เนื่องจากรายได้ไม่ดี ซึ่งในปัจจุบันมีช่างจักสานที่มีฝีมือคือ นาย สัมฤทธิ์ เนตรทิพย์ อายุ 42 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 บ้านเฮี้ย และภายในหมู่บ้าน สมัยโบราณมีช่างทอผ้า พื้นเมืองและผ้าไทยลื้อที่มีฝีมือ คือ นางแสง ลือยศ และคนเฒ่าคนแก่อีกหลายคนเป็นบุคคลที่ถ่ายทอด

ความรู้และวิธีการทอผ้าให้กับลูกหลานสืบต่อกันมา ประมาณปี 2538 กลุ่มรักเมืองน่าน ได้เข้ามาส่งเสริมให้กับสมาชิกภายในชุมชน จัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ยเพื่อรวมกันผลิตและขาย สร้างรายได้ภายในชุมชน หลังจากนั้นได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนงานทอผ้า เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอบัว สถานีวิทยุวิทยศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (โครงการฝ้ายแกมไหม) และ องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง ฯลฯ เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนความรู้และอบรมฝีมือการทอผ้า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และการย้อมสีธรรมชาติให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ จนในปัจจุบันภายในหมู่บ้านมีช่างฝีมือในการทอผ้าภายในกลุ่ม ซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของหมู่บ้าน ได้แก่

1. นางอนงค์ เนตรทิพย์ อายุ 42 ปี ประสบการณ์ 7 ปี
2. นางแสง ลือยศ อายุ 65 ปี ประสบการณ์ 30 ปี
3. นางศรีอ่อน ชาวเฮี้ย อายุ 50 ปี ประสบการณ์ 20 ปี

และชาวบ้านภายในหมู่บ้านสามารถทอผ้าได้ประมาณ 80 คน และสามารถแกะลายผ้าทอประมาณ 10 คน

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่ชาวบ้านให้ความนับถือ ซึ่งได้สร้างประโยชน์ให้กับหมู่บ้านและชุมชนเป็นอย่างมาก ได้แก่

1. อาจารย์วิทย์ ที่ฆาวงค์ อายุ 48 ปี บทบาทหน้าที่สำคัญภายในชุมชนได้แก่ การช่วยเหลืองานด้านสังคม(ผู้นำ) และเป็นมรดกทายาท
2. นายแต่ง หาญยุทธ์ อายุ 70 ปี บทบาทหน้าที่สำคัญภายในชุมชนได้แก่ งานพิธีกรรมทางด้านศาสนา เช่น การทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ
3. นายทุน เนตรทิพย์ อายุ 68 ปี บทบาทที่สำคัญภายในชุมชน ได้แก่ เป็นหมอพื้นบ้าน ใช้วิธีการรักษาด้วยคาถาอาคมและด้านไสยศาสตร์

สถานที่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือและเป็นศูนย์กลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ วัดเฮี้ย สร้างเมื่อปี 2270 เป็นโบราณสถานที่ชาวบ้านภาคภูมิใจ เนื่องจากเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในตำบลศิลาแลงและมีวัดมุงกลเก่าแก่อยูภายในวัด ในส่วนของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ชาวบ้านมีการยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีตามแบบพุทธศาสนิกชน และภายในหมู่บ้านมีประเพณีเฉพาะภายในท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านยึดถือปฏิบัติเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีทานข้าวใหม่ ซึ่งจัดขึ้นหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว ประมาณเดือนธันวาคม วัดอุประสงค์ของประเพณีเพื่อทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น นอกจากนี้มีประเพณีทานก๋วยสลาก ซึ่งจัดขึ้นช่วงเดือนตุลาคม ถึงพฤศจิกายน โดยการหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพระหว่างหมู่บ้านภายในตำบลศิลาแลง วัดอุประสงค์ของประเพณี เพื่อทำบุญและตอบแทนคุณแก่ผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนความเชื่อของชาวบ้านภายในหมู่บ้านประมาณร้อยละ 50 มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ การรักษาพยาบาลด้วยวิชาอาคม ส่วนใหญ่จะเป็นความเชื่อของชาวบ้านรุ่นเก่า

การทอผ้าภายในท้องถิ่น ชาวบ้านมีความคิดเห็นว่าเป็นอาชีพอิสระและเสริมรายได้ให้กับสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งแต่ดั้งเดิมการทอผ้าจะเน้นการทอผ้าแบบโบราณ ลายพื้นเมือง ต่อมาหน่วยงานเข้ามา

สนับสนุนให้พัฒนาการทอผ้าให้มีรูปแบบหลากหลายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะลายน้ำไหลและการใช้สีธรรมชาติกับการทอผ้า ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ภายในท้องถิ่นและเริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป สำหรับกระบวนการสร้างผู้สืบทอดงานช่างฝีมือในหมู่บ้าน ชาวบ้านยังช่วยกันรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการถ่ายทอดงานทอผ้าให้กับลูกหลานและรักษากระบวนการผลิตตามที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษให้ลูกหลานเพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้กับชุมชนต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ภายในหมู่บ้าน มีสิ่งประดิษฐ์คิดค้นโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ไม้วีข้าว เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่จักสานจากไม้เอี้ย ประโยชน์ใช้สอยเพื่อไว้เคาะกิ่งไม้ ใบไม้ให้ออกจากข้าว ซึ่งในปัจจุบันภายในท้องถิ่นมีการนำมาไม้วีข้าวมาใช้ลดน้อยลง เนื่องจาก ไม่มีการจักสานไม้วีข้าวและมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนวดข้าว คือ เครื่องนวดข้าว

2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือภายในหมู่บ้านเอี้ย เป็นหน่วยงานของภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ซึ่งหน่วยงานหลักที่เข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอปัว ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มถั่วและกลุ่มยุวเกษตรกร ให้คำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการในการพัฒนาการเกษตร สนับสนุนปุ๋ยและเงินทุนเพื่อให้สมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กู้ยืม ส่วนหน่วยงานรองลงมาได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว เข้ามาช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมทอผ้า การตลาดให้กลุ่มทอผ้า ประสานงานด้านอาชีพภายในชุมชน และสนับสนุนด้านเงินทุนตามโครงการ กข.คจ ให้สมาชิกภายในชุมชนกู้ยืมเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง เข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ได้แก่ พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานภายในหมู่บ้าน เช่น การสร้างถนน การปรับปรุงตลาดกอล์ฟเมือง พัฒนาด้านอาชีพ โดยการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้า และพัฒนาด้านการศึกษา เช่นช่วยเหลือด้านอาหารกลางวันของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปศุสัตว์อำเภอปัว ส่งเสริมให้คำแนะนำด้านการเลี้ยงสุกร สนับสนุนพันธุ์สัตว์ และมีโครงการพัชระหิรัญให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ กลุ่มรักเมืองน่าน สนับสนุนในการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพผ้าพื้นเมืองไทยเพื่อการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน(ฝ่ายแกมใหม่) เข้ามาช่วยเหลือในด้านการทอผ้า การปลูกฝ้ายและอบรมการย้อมฝ้ายด้วยสีธรรมชาติให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) ช่วยส่งเสริมด้านการตลาดให้แก่กลุ่มทอผ้า โดยรับฝากขายผ้าให้กับกลุ่ม ฯ เครือข่ายองค์กรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (โครงการเงิน ZIF) สนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มทอผ้าเพื่อใช้ในการฝึกอบรมการทอผ้าให้และแปรรูปผลิตภัณฑ์ และกรมพัฒนาชุมชน เน้นงานภายใต้โครงการพัฒนาสังคมและสตรีแห่งชาติ สนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มทอผ้าเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน รายละเอียดในด้านความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายในชุมชนดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน

หน่วยงาน	ความช่วยเหลือที่ได้รับ
สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	- ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มถั่วและกลุ่มยุวเกษตรกร - ให้คำแนะนำและช่วยเหลือทางวิชาการในการพัฒนาการเกษตร - สนับสนุนด้านเงินทุนและปุ๋ย
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบัว	- ส่งเสริมให้ความรู้และอบรมพัฒนาฝีมือการทอผ้า - การหาตลาดให้กลุ่มทอผ้า เช่น การออกร้านจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ - สนับสนุนเงินกู้ตามโครงการ กข.คจ - ประสานงานด้านอาชีพต่าง ๆ
องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง (อบต.ศิลาแลง)	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒากลุ่มอาชีพ พัฒนาด้านการศึกษา และคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน
สำนักงานปศุสัตว์อำเภอบัว	- ส่งเสริมให้คำแนะนำด้านการเลี้ยงสุกร และสนับสนุนพันธุ์สัตว์ - โครงการพักรั้วระหนึ่ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์
กลุ่มรักเมื่อนาน	สนับสนุนในการจัดตั้งกลุ่มทอผ้า
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (โครงการฝ้ายแกมไหม)	ส่งเสริมการทอผ้า และฝึกอบรมการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติและการสนับสนุนการปลูกฝ้ายภายในท้องถิ่น
เครือข่ายองค์กรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (โครงการเงิน ZIF)	สนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มทอผ้าเพื่อใช้ในการฝึกอบรมการทอผ้า น้ำไหล และการแปรรูปผลิตภัณฑ์
กรมพัฒนาชุมชน (โครงการพัฒนาสังคมและสตรีแห่งชาติ)	สนับสนุนเงินทุนให้กลุ่มทอผ้าเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน
ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่)	ส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่มทอผ้า โดยการรับฝากขาย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้า

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายสมฤทธิ์ เนตรทิพย์ ผู้ใหญ่บ้าน ณ วันที่ 21 มีนาคม 2545

2.6 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา

2.6.1 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน

ในปัจจุบัน โดยภาพรวมของหมู่บ้านเฮี้ย มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านดีขึ้น ทั้งในด้าน โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค คุณภาพชีวิตของชาวบ้าน การศึกษาของชาวบ้าน การรวมกลุ่มภายในชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับความมีส่วนร่วมและความเข้าใจภายในกลุ่ม ส่วนวัฒนธรรมประเพณี

ภายในหมู่บ้านยังคงถูกรักษาไว้ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านการทำการเกษตรและการทอผ้า สำหรับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปมาก คือ การเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างจังหวัด ประมาณร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ นอกจากนี้ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านลดลงและไม่มีการปลูกทดแทน ซึ่งส่งผลให้การจักสานภายในชุมชนลดลง

2.6.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข

การพัฒนาภายในหมู่บ้านยังประสบปัญหา ดังนี้คือ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ แยกได้ดังนี้

1. ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรและราคาของผ้าทอตกต่ำ
2. ปัญหาไม่มีตลาดรองรับทั้งผลผลิตทางการเกษตรและผ้าทอ
3. ปัญหาด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูงขึ้น เช่น ฝ้าย ปุย และยาปราบศัตรูพืช

การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ภายในหมู่บ้านที่ผ่านมา คือ มีหน่วยงานภายในตำบลศิลาแลง ได้เข้ามาสนับสนุนในเรื่อง ปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร เช่น ปุย พันธุ์พืช และสนับสนุนการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้าน

ปัญหาด้านสังคม

ปัญหาด้านสังคมที่พบในบ้านเฮี้ย คือ ปัญหายาเสพติด ยังมีกลุ่มเยาวชนภายในหมู่บ้านบางส่วนมีการเสพยาเสพติด ซึ่งสาเหตุเกิดจากเยาวชนไม่รู้จักรั้วเวลาว่างให้เกิดประโยชน์และบางส่วนว่างงาน การแก้ไขปัญหาด้านสังคม ได้มีการจัดการแข่งขันกีฬาภายในตำบล เพื่อชาวบ้านและเยาวชนมีความสามัคคี และสนใจเล่นกีฬาเพิ่มขึ้น รวมถึงมีโครงการหมู่บ้านสีขาวต่อต้านยาเสพติด

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาที่บ้านเฮี้ยพบ คือ ปัญหาขยะ เนื่องจากภายในหมู่บ้านไม่มีสถานที่สำหรับทิ้งขยะที่เหมาะสมและไม่สามารถขยายสถานที่รองรับการทิ้งขยะในปัจจุบันได้ และปัญหาด้านการลดลงของไฟเหี้ย ยังไม่มีการปลูกทดแทน

การแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีการแก้ไขเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณและสถานที่

สำหรับความต้องการให้หน่วยงานของรัฐบาลช่วยเหลือภายในหมู่บ้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่

1. ลดค่าเล่าเรียนให้นักเรียนทุกระดับชั้น
2. จัดหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรและผ้าทอ
3. ลดราคาปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช

2.7 ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้าน

บ้านเฮี้ยเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างศักยภาพในการพัฒนา สืบเนื่องมาจากมีปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน ดังนี้

1. การศึกษาของประชากรภายในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า มีเพียงร้อยละ 2 ของจำนวนประชากรทั้งหมดที่ไม่รู้หนังสือและกำลังศึกษาจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จะเห็นได้ว่า

ภายในชุมชนบ้านเฮี้ยให้ความสำคัญกับการศึกษา ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาหมู่บ้านทั้งด้านการประกอบอาชีพ การรวมกลุ่มในชุมชน และการวางแผนพัฒนาในชุมชน

2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ซึ่งมีการสนับสนุนทั้งด้านการรวมกลุ่มอาชีพด้านการเกษตร การทอผ้า ส่งเสริมด้านการตลาด และสนับสนุนปัจจัยการผลิตรูปแบบต่าง ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และเงินทุน ทำให้การประกอบอาชีพของประชากรภายในหมู่บ้านสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับนโยบายของภาครัฐในการกระจายเงินทุนเข้าสู่ชุมชน ช่วยส่งผลให้มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน โดยมีดอกเบี๋ยต่ำไม่เป็นอุปสรรคในการกู้ยืม

3. การระดมทุนภายในชุมชน ซึ่งภายในหมู่บ้านจะมีแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านทั้งด้านการเกษตรและการทอผ้า

4. การสืบทอดวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมทั้งด้านการเกษตรและการทอผ้า ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งช่วยกระตุ้นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ของหมู่บ้านและสามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ เช่น การทำการเกษตรกรรม โดยมีจัดประเพณีเฉพาะถิ่น เช่น ประเพณีทานข้าวใหม่ ซึ่งจะเป็นกำลังใจให้เกษตรกรทำการเกษตรสืบต่อไป

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ

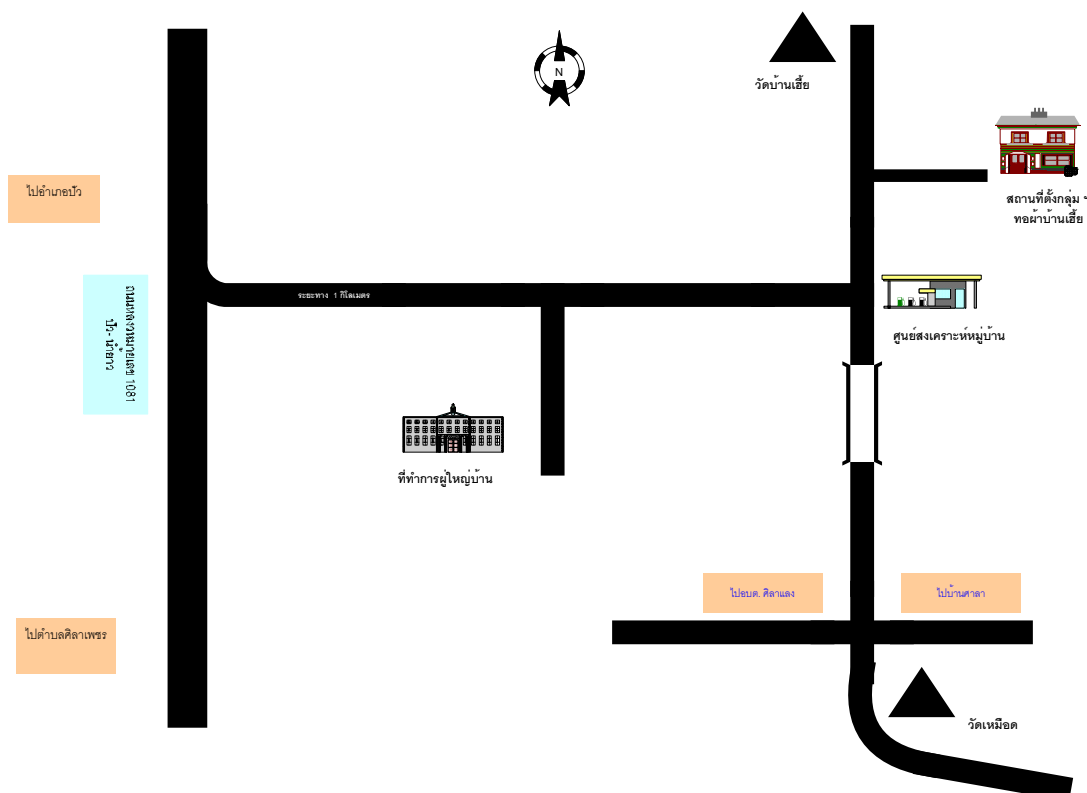
3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มฯ

3.1.1 ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย

3.1.2 สถานที่ตั้ง

เลขที่ 141 หมู่ 1 บ้านเฮี้ย ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว จังหวัดน่าน โทรศัพท์ติดต่อ 01(4733627)

การเดินทางไปกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย (กลุ่มฯ) เริ่มต้นจากถนนหลวงหมายเลข 1081 บัว – น้ำยาว ถึงหลัก กิโลเมตรที่ 4 เลี้ยวซ้าย เข้ามาประมาณ 1 กิโลเมตร ถึงสามแยกมีศูนย์สงเคราะห์หมู่บ้านตั้งอยู่ ให้เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 100 เมตร ก็ถึงสถานที่ตั้งกลุ่มฯ ซึ่งสังเกตได้จากป้ายกลุ่มฯ อยู่ทางขวามือ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 ที่ตั้งของสถานประกอบการ

3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มฯ

นางแพรว คำภานุช ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มฯ อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่เดิมเคยประกอบอาชีพ ช่างเสริมสวยและช่างเย็บผ้า ปัจจุบันประกอบอาชีพค้าขายผ้าทอและตัดเย็บแปรรูปผ้าทอ เป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกลุ่มปี 2536 ซึ่งในระยะแรกเป็นสมาชิกของกลุ่มนางแพรวเพียงแต่ซื้อหุ้นของกลุ่มฯ แต่ไม่ได้ทอผ้ามาขาย และยังไม่มียกย่องในบทบาทในกลุ่มฯ เริ่มเข้าร่วมทำงานกับกลุ่มฯ ในปี 2541 ได้รับคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มฯ และเคยเป็นตัวแทนกลุ่มฯ เข้ารับการอบรมด้านบัญชีการเงินประมาณ 2-3 วัน ที่สหกรณ์การเกษตรอำเภอปัว นอกจากนี้นางแพรวได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของกลุ่มอื่น ๆ ดังนี้

- คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนชุมชนศิลาแลง
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- เจริญภูมิของกลุ่มออมทรัพย์บ้านเฮี้ย ม.1
- ประธานกลุ่มแม่บ้านทหารผ่านศึก

สำหรับบทบาทที่นางแพรวได้ทำงานตามตำแหน่งหน้าที่อย่างแท้จริง คือ ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ยและเจริญภูมิของกลุ่มออมทรัพย์

นางแพรว สมรสกับ ร.ต บุญล้วน คำภานุช มีบุตรสาว 1 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่ง ร.ต บุญล้วน มีบทบาทสำคัญในการทำงานภายในกลุ่ม คือ เป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานและลูกค้าที่มาซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

บทบาทที่สำคัญของนางแพรว คำภานุช ภายในกลุ่มฯ คือ การบริหารและควบคุมงานภายในกลุ่มฯ และ ทำหน้าที่ด้านบริหารการตลาดของกลุ่มฯ

3.2 ประวัติความเป็นมาและการพัฒนาของกลุ่มฯ

กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย เริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2536 เริ่มแรกมีสมาชิกจำนวน 64 คน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มฯ กลุ่มรักเมืองน่าน ได้เข้ามาส่งเสริมการรวมกลุ่ม มีการจัดเวทีพูดคุยถึงปัญหาและความต้องการภายในชุมชน และนำตัวแทนชุมชนไปศึกษาดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากศึกษาดูงาน สมาชิกภายในบ้านเฮี้ยได้รวมกลุ่มกันเอง มีการคัดเลือกประธานกลุ่มฯ และคณะกรรมการกลุ่มฯ จำนวน 7 คน โดยนางทอง อุ่นมี ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มคนแรก นางสร้อยอ่อน ชาวเฮี้ย รองประธานกลุ่ม และมีคณะกรรมการร่วม 5 คน ซึ่งการรวมกลุ่มครั้งแรกมีการระดมทุนจากสมาชิก โดยการลงหุ้นคนละ 100 บาท เงินส่วนนี้ไม่ได้นำมาใช้หมุนเวียนภายในกลุ่มแต่นำมาให้สมาชิกกู้ยืม อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน สิ้นปีปีนั้นผลคืนให้สมาชิกหุ้นละ 60 บาท สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ช่วงแรกได้แก่ ผ้าชุดสองชาย ผ้าหลบ (ผ้าชุดชายเดี่ยว) ผ้าขาวม้า และผ้าพื้น ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ทอผ้ามาขายให้กลุ่มฯ และกลุ่มฯ ติดต่อขายผลิตภัณฑ์ให้กับพ่อค้า ในปี 2536 กลุ่มฯ ขายผ้าดี แต่ประสบปัญหาด้านการบริหารงานภายในกลุ่มฯ ยังไม่มีประสิทธิภาพและขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อผ้าจากสมาชิกและซื้อวัตถุดิบ

ต่อมาในปี 2537-2538 คณะกรรมการบริหารยังเป็นชุดเดิม แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ คณะกรรมการกลุ่มฯ คือ เพิ่มคณะกรรมการอีก 2 คน สำหรับการปันผลคืนให้กับสมาชิกในปีนั้น สมาชิกได้ คืนหุ้นละ 20 บาท การดำเนินในปี 2537 กลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ได้แก่ กลุ่มรักเมื่อน่าน ได้สนับสนุนเงินจำนวน 20,000 บาท เป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย ซึ่งกลุ่มฯ ได้นำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนใน การซื้อวัตถุดิบและซื้อผลิตภัณฑ์จากสมาชิก และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ได้สนับสนุนวัตถุดิบ (ฝ้าย) มูลค่าประมาณ 13,000 บาท เพื่อให้กลุ่มฯ ได้นำไปแจกให้สมาชิกดำเนินการผลิตผ้าทอ

ปี 2538 กลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอปัว ภายใต้โครงการเพิ่มรายได้นอก ภาคการเกษตร ได้เข้ามาสนับสนุนให้กลุ่มฯ จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ โดยใช้ชื่อกลุ่มฯ ว่า “ กลุ่มทอผ้าสามัคคีศิลาแลง “ และสนับสนุนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์มูลค่า ประมาณ 200,000 บาท เป็น เงินทุนปลอดดอกเบี้ย กำหนดชำระคืนภายใน 5 ปี สำหรับการดำเนินงานของกลุ่มฯ ในช่วงนี้ประสบปัญหา เรื่องการบริหารภายในกลุ่ม เนื่องจาก ประธานกลุ่มฯ เป็นผู้บริหารงานขาย จัดการด้านบัญชีการเงินเพียงผู้ เดียว และไม่มีการปันผลคืนให้กับสมาชิก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ต้องการตรวจสอบความโปร่งใสการดำเนินงาน ของประธานกลุ่มฯ จากการตรวจสอบพบว่า จำนวนเงินและบัญชีไม่ตรงกันขาดดุลประมาณ 60,000 บาท ดังนั้น ประธานกลุ่มฯ จึงรับผิดชอบโดยการลาออกจากตำแหน่ง รับผิดชอบร่วมกับคณะกรรมการ สมาชิก ภายในกลุ่มเพื่อรับสภาพหนี้กับสำนักงานเกษตรอำเภอปัวโดยตรง และกลุ่มฯ มีการคืนหุ้นให้กับสมาชิกทุกคน

ช่วงปี 2539 – 2540 การผลิตผ้าทอและการจำหน่ายผ้าทอภายในบ้านเฮี้ย จึงเป็นรูปแบบแยกกัน ผลิตและขายให้กับพ่อค้าจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต่อมาประสบปัญหาการผลิตผ้าทอมากจนพ่อค้ากดราคา ทำให้ แต่ละคนขาดทุนจากการขายผ้าทอ จึงทำให้เกิดการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มฯ อีกครั้ง ประมาณเดือนพฤศจิกายน 2541 เพื่อรวมกันผลิตและขาย ต่อรองราคากับพ่อค้า ภายใต้ชื่อ กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย ปัจจุบันมีสมาชิก ทั้งหมด 94 คน มีการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการทั้งหมด 7 คน ได้แก่ ตำแหน่งประธาน รอง ประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และคณะกรรมการ 3 คน กลุ่มฯ ได้ระดมทุนจากสมาชิก โดยมีการถือหุ้น ๗ ๗ ละ 100 บาท ซึ่งมีทั้งหมด 138 หุ้น เงินทุนส่วนนี้นำมาให้สมาชิกกู้ยืม อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 6 เดือน ผลกำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทุกสิ้นปีมีการปันคืนภายในกลุ่มฯ โดยแบ่งสัดส่วนการปันผลคืนเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ร้อยละ 25 เป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 25 ปันผลคืนให้กับสมาชิก ร้อยละ 25 สมทบเข้ากลุ่มฯ เป็นเงินทุนหมุนเวียนและร้อยละ 25 เป็นค่าใช้จ่ายใน การดำเนินงานของกลุ่มฯ สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ในช่วงนี้ได้พัฒนารูปแบบเพิ่มมากขึ้น โดยมีการเพิ่ม ผ้าพื้นแบบผ้าน้ำไหล การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้ารองจาน ผ้าคลุมไหล่ ผ้ามา่น ฯลฯ และเน้นการใช้สี ธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นที่ต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้นและได้ขยายตลาดของ กลุ่มฯ เพิ่มขึ้นด้วย

การดำเนินงานของกลุ่มฯ ตั้งแต่ปี 2541 – 2544 กลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอปัว องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (โครงการฝ้ายแกมไหม) โครงการพัฒนาสังคมและสตรีแห่งชาติของกรมพัฒนาชุมชน องค์การพัฒนาเอกชนเครือข่ายองค์กรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (ZIF) และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่)

3.3 บทบาทของกลุ่มฯ ต่อชุมชน

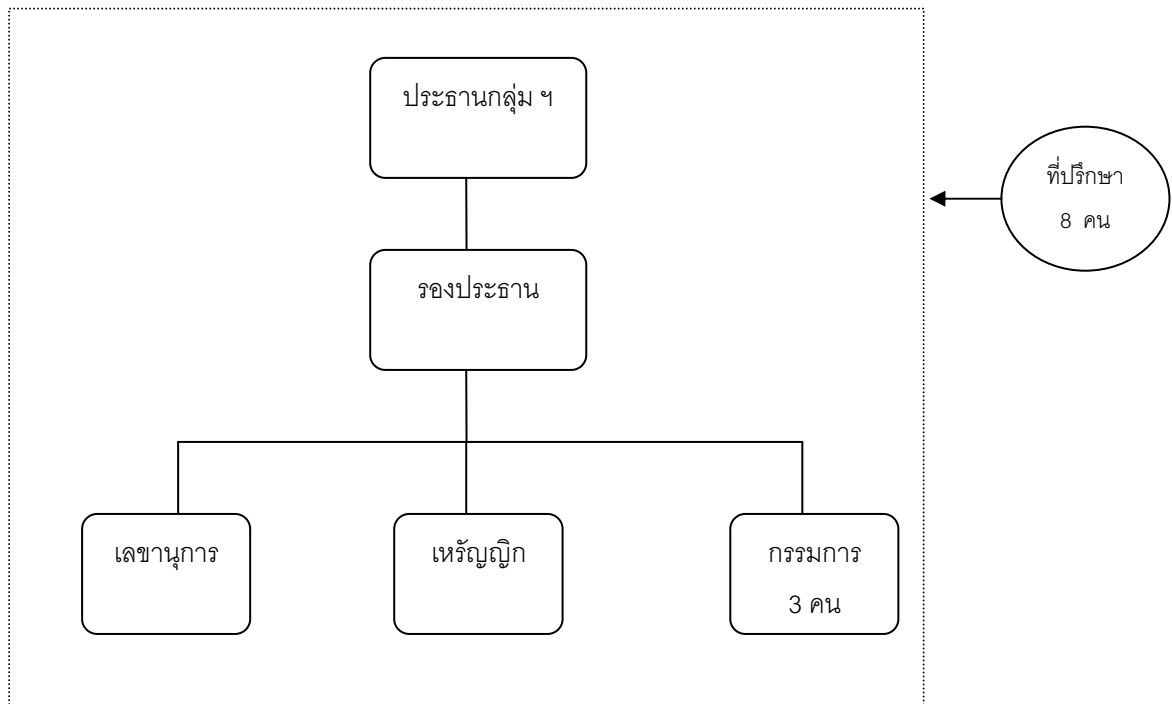
การร่วมมือและการทำงานภายในชุมชนของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ กลุ่มฯ จะให้การช่วยเหลือทั้งรูปของตัวเงิน แรงงานและสิ่งของ ซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มฯ เพื่อชุมชน มีการจัดสรรผลกำไรร้อยละ 25 เพื่อพัฒนาชุมชนในแต่ละปี ซึ่งกิจกรรมที่เข้าไปร่วมมือมีทั้งงานประเพณีและงานเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น ค่าของขวัญในกิจกรรมวันเด็ก งานกีฬาประจำหมู่บ้านและงานบุญที่สำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ ภายในกลุ่มฯ ได้มีการจัดวิทยากรเพื่อช่วยสอนสมาชิกภายในชุมชนที่ต้องการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือและแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทอผ้าของกลุ่มฯ เป็นอาชีพเสริมในการสร้างรายได้ให้กับแม่บ้านที่ว่างงาน หลังจากฤดูการปักด้ายและเก็บเกี่ยวข้าว ช่วยส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์การทอผ้าแบบดั้งเดิมของท้องถิ่น

3.4 การจัดการองค์กรและการบริหารงานของกลุ่มฯ

3.4.1 การบริหารและจัดการองค์กรของกลุ่มฯ

การจัดองค์กรของกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย ได้มีการแบ่งหน้าที่ โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มขึ้นจำนวน 7 คน จากสมาชิกจำนวน 94 คน ตามโครงสร้างของคณะกรรมการกลุ่มได้แสดงไว้ดังแผนภาพ 3.2 นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษาของกลุ่มฯ ที่ไม่มีตำแหน่งในโครงสร้างการจัดการองค์กรของกลุ่ม

วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการของกลุ่มฯ ได้รับการเสนอชื่อจากสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีมติเอกฉันท์ในการคัดเลือก ซึ่งพิจารณาคุณสมบัติของคณะกรรมการจาก ความสามารถในการทำงาน ความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ การให้ความร่วมมือและความสนใจงานต่าง ๆ ภายในกลุ่ม สำหรับตำแหน่งประธานกลุ่มพิจารณาถึงความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นช่างเย็บผ้าและความพร้อมทั้งด้านฐานะการเงิน ส่วนตำแหน่งเหรัญญิกเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์ ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในการดูแลด้านการเงิน และความพร้อมด้านฐานะการเงิน ซึ่งสามารถสำรองเงินจ่ายเพื่อซื้อวัตถุดิบและให้สมาชิกกู้ยืมได้ หลังจากคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มได้แล้ว ตำแหน่งคณะกรรมการ ได้แก่ รองประธานกลุ่ม เลขานุการ คณะกรรมการ 3 คน ที่ทำหน้าที่ ซื้อวัตถุดิบและเก็บผ้าจากสมาชิก คณะกรรมการทั้ง 7 คน จะประชุมปรึกษากำหนดตำแหน่งกันเองตามความเหมาะสม และเสนอให้สมาชิกภายในกลุ่มช่วยพิจารณาอีกครั้ง ก่อนที่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากกลุ่มฯ แต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการทั้ง 7 คน จะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่กันทำงานภายในแต่ละปี ตามความเหมาะสม จึงทำให้คณะกรรมการไม่มีกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง นอกจากจะลาออกจากตำแหน่ง สำหรับค่าตอบแทนของคณะกรรมการ กลุ่มฯ จะมีการแบ่งผลกำไรร้อยละ 25 จากการดำเนินงานทุกสิ้นปี

แผนภาพที่ 3.2 โครงสร้างองค์กร

กลุ่ม ฯ ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการตามโครงสร้างองค์กร ดังนั้น ลักษณะหน้าที่และบทบาทของกรรมการกลุ่ม ฯ มีดังนี้

- **ประธานกลุ่ม** นางแพรว คำภาณุช โดยหน้าที่หลักของนางแพรว คือ ควบคุมดูแลการดำเนินงานของกลุ่ม ฯ ด้านการผลิต การจัดจำหน่าย จัดบันทึกบัญชีการขายผ้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และประสานงานกับองค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อพัฒนากลุ่ม ฯ
- **รองประธานกลุ่ม** นางศรีอ่อน ชาวเฮี้ย โดยหน้าที่หลักของนางศรีอ่อน คือ ควบคุมดูแลด้านการจ่ายวัตถุดิบ (ผ้า) การเบิกเงินจากการจำหน่ายผ้าจากประธานส่งมอบให้แก่เหรัญญิก เป็นตัวแทนกลุ่ม ฯ ในการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ และประสานงานกับสมาชิกภายในกลุ่ม
- **เลขานุการ** นางจรรย์พร วัลลังกา อายุ 37 โดยหน้าที่หลักของนางจรรย์พร คือ จัดบันทึกการประชุม จัดบันทึกบัญชีเงินกู้ และเก็บรวบรวมผ้าจากสมาชิกส่งให้กับกลุ่ม ฯ
- **เหรัญญิก** นางวราภรณ์ ทีฆาวงค์ โดยหน้าที่หลักของนางวราภรณ์ คือ จัดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย และเก็บรวบรวมเงินของกลุ่ม ฯ
- **กรรมการ 3 คน** ประกอบไปด้วย
 1. นางสาว ทีฆาวงค์ โดยหน้าที่หลักของนางสาว ทีฆาวงค์ คือ เป็นผู้เก็บรักษาวัตถุดิบ (ผ้า) จ่ายผ้าให้สมาชิกทอและจัดบันทึกบัญชีการจ่ายวัตถุดิบให้กับสมาชิก
 2. นางจอมผาง เมฆแสน โดยหน้าที่หลักของนางจอมผาง คือ เป็นผู้จัดซื้อวัตถุดิบ จัดบันทึกบัญชีการจัดซื้อวัตถุดิบและเป็นตัวแทนกลุ่ม ฯ ในการประชุมและฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ

3. นางสาวพร โวทอง โดยหน้าที่หลักของนางสาวพร คือ เก็บรวบรวมผ้าจากสมาชิกส่งให้กับกลุ่ม ฯ จัดบันทึกบัญชีรับผ้าร่วมกับนางจรรย์พร วังลังกา ซึ่งหมุนเวียนกันคนละ 6 เดือน และเป็นตัวแทนกลุ่ม ฯ ในการประชุมและฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

จากโครงสร้างขององค์กร จะเห็นได้ว่า การทำงานของคณะกรรมการส่วนใหญ่จะทำงานตามตำแหน่งโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม ฯ ซึ่งหมุนเวียนสับเปลี่ยนหน้าที่ในแต่ละปี แต่จะมีตำแหน่งประธานกลุ่ม ฯ ที่มีบทบาทหน้าที่ด้านการตลาดเพิ่ม นอกเหนือจากการบริหารงานภายในกลุ่ม ฯ นอกจากนี้กลุ่ม ฯ จะมีที่ปรึกษาของกลุ่มจำนวน 8 คน ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง 2 คน และอาจารย์ที่อยู่ในหมู่บ้าน 3 คน ซึ่งจะช่วยให้คำปรึกษาด้านการจัดการและการทำบัญชีภายในกลุ่ม และการให้คำปรึกษาด้านอื่น ๆ

การบริหารของกลุ่ม ฯ มีการประชุมสามัญของกลุ่มประจำปี 1 ครั้ง คือในเดือนธันวาคมของทุกปี เพื่อชี้แจงเรื่องการบริหารงาน รายรับและรายจ่ายประจำปี ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งปี ด้านการผลิต การตลาดและการบริหารงานภายในกลุ่ม แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดการประชุมสามัญประจำปีของกลุ่ม ฯ โดยเลื่อนขึ้นมาเป็นช่วงเดือนเมษายน เนื่องจากช่วงเดือนธันวาคมจะมีการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในปริมาณมาก เพราะมีคำสั่งซื้อเข้ามาในขณะนี้ ซึ่งกำหนดการใหม่จะเริ่มเดือนเมษายน 2545 เป็นต้นไป นอกจากนี้กลุ่ม ฯ จะมีการประชุมเกี่ยวกับเงินกู้ ทุกเดือน 6 เดือน ซึ่งกลุ่ม ฯ เรียกว่า “ขึ้นโต๊ะ” ซึ่งเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการให้เงินกู้กับสมาชิก นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ มีการตั้งกฎระเบียบเพื่อให้มีการปฏิบัติภายในกลุ่มได้แก่

1. การทอผ้าต้องมีคุณภาพ
2. กลุ่ม ฯ ไม่มีการควบคุมและกำหนดในการออกไปรับจ้างทอผ้าของสมาชิก
3. ช่วงที่กลุ่ม มีฝ้ายปริมาณมากจะพิจารณาจัดสรรให้กับสมาชิกที่ส่งผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่ม

เป็นประจำในอันดับแรก

สำหรับการวางแผนการจัดการกลุ่ม ฯ ในอนาคต กลุ่ม ฯ จะพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการกลุ่ม ฯ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลกำไรและรายได้ของกลุ่ม ฯ ในอนาคต นอกจากนี้สมาชิกสามารถขอตรวจสอบการบริหารงานภายในกลุ่มจากคณะกรรมการได้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารงานภายในกลุ่ม ฯ และปรับปรุงระบบการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม ฯ ให้มีระบบมากขึ้น โดยจะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงานทุก 6 เดือน

3.4.2 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่ม ฯ

กลุ่ม ฯ ยังมีปัญหาในการจัดการให้สมาชิกมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะพัฒนาทักษะฝีมือ ในปัจจุบันถ้ามีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ กลุ่ม ฯ ต้องจ้างให้สมาชิกไปฝึกอบรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และทักษะฝีมือของสมาชิก

3.5 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

ตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มฯ ปี 2536 จนถึงปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และสนับสนุนทั้งด้านการฝึกอบรม ด้านวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงสนับสนุนด้านเงินให้กลุ่มฯ ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

- กลุ่มรักเมื่อน่าน เป็นหน่วยงานแรกที่เข้ามาช่วยเหลือและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งภายในบ้านเฮี้ย ปี 2536 ซึ่งกลุ่มรักเมื่อน่านได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาจัดเวทีพูดคุยถึงปัญหาและความต้องการ นำตัวแทนชุมชนไปศึกษาดูงานที่จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มรักเมื่อน่าน ในปี 2537 สนับสนุนเงินทุนจำนวน 20,000 บาท เป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย ซึ่งกลุ่มฯ ได้นำเงินทุนดังกล่าว มาใช้เพื่อทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์จากสมาชิก

- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว ปี 2537 ได้เข้ามาสนับสนุนด้านวัตถุดิบให้กับกลุ่มฯ มูลค่าประมาณ 13,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า และส่งเสริมด้านการตลาดให้กับกลุ่มฯ โดยสนับสนุนการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

- สำนักงานเกษตรอำเภอปัว ภายใต้โครงการเพิ่มรายได้นอกภาคการเกษตร ปี 2538 ได้เข้ามาสนับสนุนให้กลุ่มฯ จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการโดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มทอผ้าสามัคคีศิลาแลง” สนับสนุนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์มูลค่ารวมกันประมาณ 200,000 บาท เป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย มีกำหนดมีกำหนดชำระคืนภายใน 5 ปี ซึ่งประกอบไปด้วย

1. วัตถุดิบ (ฝ้าย)
2. กล่องใส่ผ้า
3. ตู้โชว์สำหรับใส่เสื้อผ้า

4. มอบเงินสดมูลค่าประมาณ 40,000 บาท และกลุ่มฯ ได้นำมาจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตผ้าภายในกลุ่ม

5. ถูกลาสดึงและถูกระดาก

นอกจากนี้สำนักงานเกษตรอำเภอปัวมีการส่งเสริมการตลาดให้กับกลุ่มฯ โดยการช่วยหาตลาดและสนับสนุนการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

- เครือข่ายองค์กรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (โครงการเงิน ZIF) ปี 2542 กลุ่มฯ ได้เสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ 70,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า ซึ่งกลุ่มฯ ได้นำเงินทุนมาจัดสรรในการใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ซื้อจักรเย็บผ้าจำนวน 3 หลัง มูลค่าหลังละ 4,500 บาท รวม 13,500 บาท
2. ซื้อจักรโพงจำนวน 1 หลัง มูลค่าหลังละ 4,500 บาท
3. อบรมการทอผ้าไหมและการแปรรูปผ้าทอให้กับสมาชิกจำนวน 30,000 บาท ระยะเวลา 2 เดือน สถานที่ฝึกอบรมคือ บ้านนางแพรว คำภานุช ประธานกลุ่มฯ
4. ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มจำนวน 20,000 บาท

- กรมพัฒนาชุมชน เนินงานภายใต้โครงการพัฒนาสังคมและสตรีแห่งชาติ ปี 2543 สนับสนุนเงินทุนจำนวน 5,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า ซึ่งกลุ่มฯ ได้นำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบและจ่ายค่าทอผ้าให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนาคุณภาพผ้าพื้นเมืองไทยเพื่อการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน (โครงการฝ้ายแกมไหม) ปี 2544 เข้ามาส่งเสริมการทอผ้าและฝึกอบรมการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ สนับสนุนการปลูกฝ้ายภายในท้องถิ่น และสนับสนุนด้านเงินทุนจำนวน 60,000 บาท เพื่อใช้ตั้งกองทุนฝ้ายแกมไหม ให้กับเครือข่ายของตำบลศิลาแลง โดยกลุ่มฯ ได้ร่วมหุ้นกองทุนฝ้ายจำนวน 5,000 บาท ซึ่งกองทุนฝ้ายแกมไหมตั้งอยู่ที่ บ้านฝาย ม.7 ตำบลศิลาแลง ทุกสิ้นปีกองทุนฝ้ายแกมไหมจะมีการปันผลคืนให้กับกลุ่มฯ ตามยอดการซื้อวัตถุดิบ

- องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง สนับสนุนเงินทุนให้กับกลุ่มฯ ในปี 2542 จำนวน 20,000 บาท และปี 2544 จำนวน 50,000 บาท รวมทั้งสิ้น 70,000 บาท เป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย กำหนดชำระคืนภายใน 5 ปีๆ ละ 4,000 บาท ซึ่งกลุ่มฯ ได้นำเงินทุนดังกล่าวมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อวัตถุดิบและจ่ายค่าทอให้กับสมาชิก

- ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มฯ ในด้านการส่งเสริมการตลาดของกลุ่มฯ โดยการรับฝากขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ และออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่ม

รายละเอียดแหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ 3.2

3.6 ศักยภาพการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ

กลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย จากการบริหารงานภายในกลุ่มฯ ที่ผ่านมามีค่าน้ำใจมีศักยภาพ ซึ่งจะพิจารณาจากการแบ่งงานและหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการกลุ่มฯ เป็นไปตามโครงสร้างการจัดองค์กร กรรมการแต่ละคนสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ และประสานงานร่วมกับคณะกรรมการคนอื่น ส่งผลให้ขั้นตอนในการดำเนินงานของกลุ่มฯ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สมาชิกสามารถตรวจสอบการบริหารงานของกลุ่มฯ ได้ และกลุ่มฯ ได้รับการความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดีทั้งด้านการผลิต และการร่วมประชุมภายในกลุ่ม มีการจ่ายค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการ ทำให้เป็นกำลังใจต่อคณะทำงานของกลุ่มฯ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มฯ มีศักยภาพการจัดการองค์กร และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่ม พบว่า กลุ่มฯ ค่อนข้างประสบความสำเร็จ เนื่องจากการบริหารงานภายในกลุ่มฯ คณะกรรมการและสมาชิกมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี กลุ่มฯ มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เริ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มฯ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัวเข้าร่วมประกวดการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มฯ ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงดำเนินการพิจารณาจากคณะกรรมการประกวด

ตารางที่ 3.1 ประวัติคณะกรรมการกลุ่มฯ ปี 2544

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ (ปี)	เพศ	สถานภาพ	ระดับ การศึกษา	ตำแหน่ง	บทบาทและหน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	เป็นสมาชิกกลุ่ม ในชุมชน	บทบาท ภายในชุมชน
1.	นางแพรว คำภานุ	35	หญิง	สมรส	ม.3	ประธานกลุ่มฯ	บริหารงานภายใน กลุ่มฯ ด้านการผลิต การตลาด และ ประสานงานกับองค์กรอื่น ฯ	ค้าขาย ตัดเย็บผ้า และช่าง เสริมสวย	ตัดเย็บเสื้อผ้า และจำหน่าย ผ้าทอ	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม ออมทรัพย์	- เจริญญีกกลุ่มออมทรัพย์ -ประธานกลุ่มแม่บ้านทหาร ผ่านศึก -คณะกรรมการศึกษาโรงเรียน ชุมชนศิลาแลง -คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2.	นางศรีอ่อน ชาวเฮีย	50	หญิง	สมรส	ป.4	รองประธานกลุ่ม ฯ	ควบคุมดูแลการเบิกจ่าย วัตถุดิบ ตัวแทนกลุ่มฯ ใน การฝึกอบรม และ ประสานงานภายในกลุ่มฯ	ทำนา	เกษตรกรรม และจำหน่าย ทอผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	-
3.	นางจุรีย์พร วัลลังกา	37	หญิง	สมรส	ม.6	เลขานุการ	จัดบันทึกรายงานการ ประชุม จัดบันทึกบัญชี เงินกู้ และเก็บรวบรวมผ้า	รับจ้าง	รับจ้างและ ทอผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านเฮีย
4.	นางวราภรณ์ ทีสวรงค์	38	หญิง	สมรส	ม.6	เหรัญญิก	บริหารด้านการเงินและเก็บ สำรองเงินของกลุ่มฯ	รับจ้าง	รับจ้างและทอ ผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	-

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อ - สกุล	อายุ (ปี)	เพศ	สถานภาพ	ระดับ การศึกษา	ตำแหน่ง	บทบาทและหน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	เป็นสมาชิกกลุ่ม ในชุมชน	บทบาท ภายในชุมชน
5.	นางสว่าง ทีฆาวงค์	40	หญิง	สมรส	ม.3	กรรมการ	เก็บรักษาวัสดุดิบ และ จำหน่าย	ทำนา	ทำนาและ ทอผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	-
6.	นางจอมผาง เมฆแสน	38	หญิง	สมรส	ม.3	กรรมการ	จัดซื้อวัสดุดิบ และเป็น ตัวแทนกลุ่มฯ ในการเข้า ร่วมประชุมและฝึกอบรม	ทำนา	ทำนาและ ทอผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	-
7.	นางสมพร ใจทอง	33	หญิง	สมรส	ม.3	กรรมการ	เก็บรวบรวมผ้า และเป็น ตัวแทนกลุ่มฯ ในการเข้า ร่วมประชุมและฝึกอบรม	ทำนา	ทำนาและ ทอผ้า	กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์	-

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.2 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่ม ฯ

หน่วยงาน	ความช่วยเหลือ
กลุ่มรักเมืองน่าน	- ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม - สนับสนุนเงินทุนจำนวน 20,000 บาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย
สำนักงานเกษตรอำเภอบัว	- ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ - สนับสนุนเงินทุนจำนวน 200,000 บาท ซึ่งเป็นเงินทุนปลอดดอกเบี้ย กำหนดชำระคืน ภายใน 5 ปี
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบัว	- สนับสนุนด้านวัตถุดิบให้กับกลุ่มมูลค่าประมาณ 13,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า - ส่งเสริมด้านการตลาดในด้านการสนับสนุนการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์
เครือข่ายองค์กรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย (โครงการเงิน ZIF)	สนับสนุนเงินทุนจำนวน 70,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า เพื่อนำมาซื้อจักร เป็นเงินทุนหมุนเวียนและฝึกอบรมการทอผ้าไหม และการแปรรูปผ้าทอของกลุ่ม
กรมพัฒนาชุมชน (โครงการพัฒนาสังคมและสตรีแห่งชาติ)	สนับสนุนเงินทุนจำนวน 5,000 บาท เป็นเงินให้เปล่า เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบและจ่ายค่าทอให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (โครงการฝ้ายแกมใหม่)	- ส่งเสริมการทอผ้าและฝึกอบรมการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ - สนับสนุนการปลูกฝ้ายภายในท้องถิ่น - สนับสนุนด้านเงินทุนจำนวน 60,000 บาท เพื่อดึงกองทุนฝ้ายแกมใหม่ให้กลุ่มเครือข่ายตำบลศิลาแลง
องค์การบริหารส่วนตำบลศิลาแลง	สนับสนุนเงินทุนจำนวน 70,000 บาท เป็นเงินปลอดดอกเบี้ย กำหนดชำระคืนภายใน 5 ปี ละครึ่ง 4,000 บาท เพื่อนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบและจ่ายค่าทอให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ
ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่)	ส่งเสริมด้านการตลาด โดยการรับฝากขายผลิตภัณฑ์และออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4

การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต

4.1 ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย เป็นผ้าฝ้ายทอมือที่มีทั้งผ้าฝ้ายทอเป็นผืนเพื่อใช้สำหรับตัดเย็บเสื้อผ้า และผ้าฝ้ายทอมือเพื่อประโยชน์ใช้สอยรูปแบบแตกต่างกันออกไป เช่น ผ้าผืน ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ตุ๊ก ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น ซึ่งการทอผ้าของกลุ่มฯ มีทั้งลวดลายแบบดั้งเดิมและลวดลายประยุกต์ เช่น ลายช้าง ลายบัวลอย ลายดอก และลายน้ำไหล โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 30 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดเน้นใช้สีย้อมจากธรรมชาติและร้อยละ 70 เป็นสีเคมีที่เน้นโทนสีธรรมชาติ สามารถจำแนกประเภทผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ประเภทผลิตภัณฑ์	ลักษณะการใช้สี	ขนาดของผลิตภัณฑ์
ผ้าสองชาย - ผ้าสองชายชุด - ผ้าสองชายเดี่ยว (ผ้าหอบ)	- สีเคมี - สีย้อมธรรมชาติ	30 นิ้ว x 4 เมตร 30 นิ้ว x 4 เมตร
	- สีเคมี - สีย้อมธรรมชาติ	30 นิ้ว x 2 เมตร 30 นิ้ว x 2 เมตร
ผ้าขาวม้า	สีเคมี	30 นิ้ว x 2 เมตร
ผ้าคลุมไหล่ - ลายทึบ - ลายช้าง - ใหญ่	สีเคมี	22 นิ้ว x 2 เมตร 22 นิ้ว x 2 เมตร 28 นิ้ว x 2 เมตร
ผ้าผ้าไหม	- สีเคมี - สีธรรมชาติ	33 นิ้ว x 4 เมตร 33 นิ้ว x 4 เมตร
ตุ๊ก	สีเคมี	10 นิ้ว x 2 เมตร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภทผลิตภัณฑ์	ลักษณะการใช้สี	ขนาดของผลิตภัณฑ์
ผ้าม่าน • ผ้าม่านใหญ่ • ผ้าม่านเล็ก • ผ้าม่านพิเศษ (180)^{1/} • ผ้าม่านพิเศษ (170)^{1/} • ผ้าม่าน (60)^{1/} • ผ้าม่าน (130)^{1/} • ผ้าม่าน (130)^{1/} • ผ้าม่าน (150)^{1/} • ผ้าม่าน (160)^{1/} • ผ้าม่าน (100)^{1/}	• สีเคมี • สีย้อมธรรมชาติ • สีย้อมธรรมชาติ • สีเคมี • สีเคมี • สีย้อมธรรมชาติ • สีเคมี • สีเคมี • สีย้อมธรรมชาติ • สีย้อมธรรมชาติ	• 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 1.30 เมตร • 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 1 เมตร • 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 1.30 เมตร (มีระบาย) • 30 นิ้ว x 2 เมตร (มีระบาย) • 30 นิ้ว x 2 เมตร (มีระบาย) • 30 นิ้ว x 1 เมตร (มีระบาย)
สไบ • ลายบัง • ลายช้าง • ลายทึบ	สีเคมี	12 นิ้ว x 1 เมตร
ผ้ารองจาน • ลายช้าง • ลายดอก(ลายไทย)	สีเคมี	15 นิ้ว x 20 นิ้ว
ผ้าปูโต๊ะ	สีเคมี	30 นิ้ว x 1.30 เมตร
ผ้าก่าน ^{2/} • ฟีน • ชุติ	• สีย้อมธรรมชาติ • สีย้อมธรรมชาติ	• 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 4 เมตร
ผ้าถุง	สีเคมี	35 นิ้ว x 2 เมตร
ผ้าชุดละ 400	สีย้อมธรรมชาติ	30 นิ้ว x 4 เมตร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภทผลิตภัณฑ์	ลักษณะการใช้สี	ขนาดของผลิตภัณฑ์
ผ้าเช็ดหน้า	• สีเคมี • สีย้อมธรรมชาติ	• 10 นิ้ว x 10.5 นิ้ว • 10 นิ้ว x 10.5 นิ้ว
ผ้าพื้น • ผ้าพื้นมุก^{1/} • ผ้ามืดดำ • ผ้าตัวเอส^{1/} • ผ้าเมตร (70) • ผ้าเมตร (80) • ผ้าพื้นน้ำไหล	• สีเคมี • สีเคมี • สีเคมี • สีเคมี • สีย้อมธรรมชาติ • สีย้อมธรรมชาติ	หน้ากว้าง 30 นิ้ว

หมายเหตุ : ^{1/} หมายถึง ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ที่ผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และ ^{2/} หมายถึง ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ที่ผลิตในปี 2545

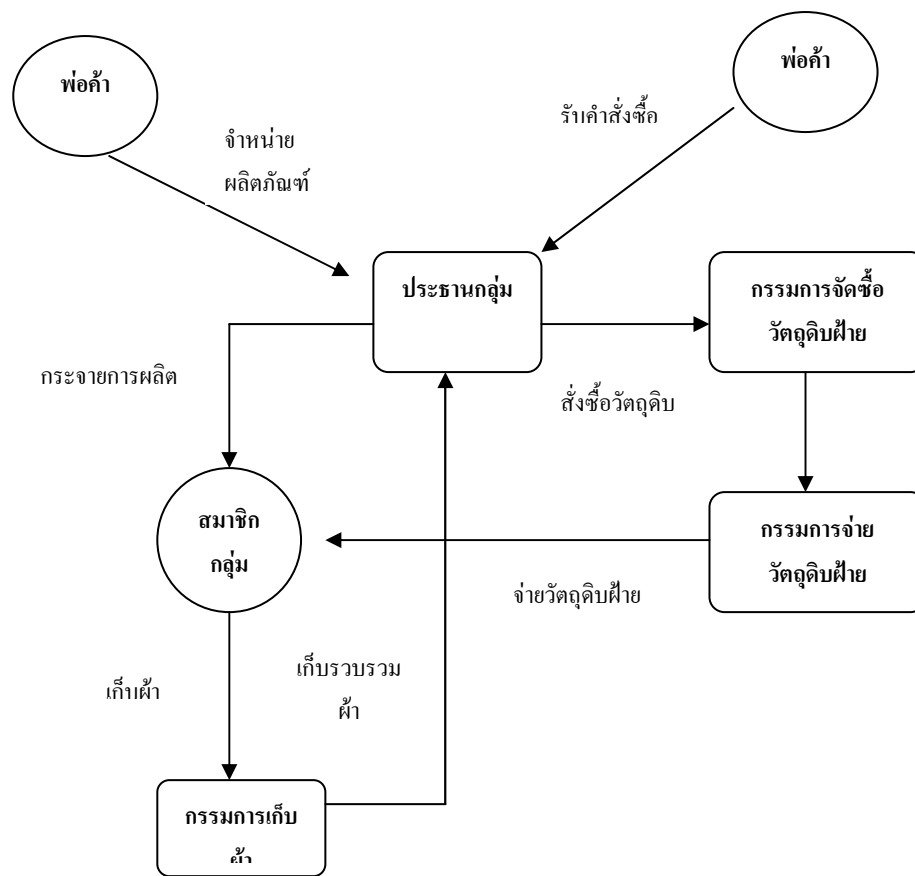
ที่มา : จากการสำรวจ

ผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม ฯ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าสองชายชุด ผ้าสองชายเดี่ยว ผ้าขาวม้า ผ้าสไบ และ ตุ้ง

4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต

4.2.1 การบริหารการผลิต

การบริหารการผลิตของกลุ่ม ฯ อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลการผลิตจากคณะกรรมการของกลุ่ม ฯ โดยนางแพรว คำภานุช ประธานกลุ่ม เป็นผู้ตัดสินใจในการรับคำสั่งซื้อผลิตภัณฑ์และกำหนดปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบฝ่าย หลังจากนั้น นางจอมผาง เมฆแสน กรรมการจัดซื้อ เป็นผู้จัดซื้อวัตถุดิบจากแหล่งวัตถุดิบต่าง ๆ เช่น บ้านดอนไชย ร้านฝ่ายทองและเงินเฮงฮวด จ. เชียงใหม่ เป็นต้น และเก็บวัตถุดิบฝ่ายไว้ที่บ้านนางสว่าง ที่มวรงค์ เป็นผู้ควบคุมการจ่ายวัตถุดิบฝ่ายให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ ซึ่งการกระจายคำสั่งซื้อการผลิตให้กับสมาชิก นางแพรว จะพิจารณาจากความความชำนาญและกำลังการผลิตเป็นหลัก หลังจากสมาชิกทอผ้าเสร็จ นางสมพร โวทองและนางจรรย์พร วัลลังกา เป็นผู้รวบรวมผ้าทอจากสมาชิกส่งให้กับกลุ่ม ฯ เก็บไว้ ณ สถานที่จำหน่ายของกลุ่ม ฯ คือ บ้านประธานกลุ่ม ฯ ซึ่งประธานกลุ่ม ฯ เป็นผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และนำผลิตภัณฑ์ไปแปรรูปเป็นบางส่วน เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าผืน จำหน่ายให้กับพ่อค้าจากแหล่งต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งรายได้ของสมาชิกจะคิดจาก ค่าทอแต่ละผืน หักด้วยต้นทุนฝ่ายที่เบิกไป รายละเอียดการบริหารการผลิตของกลุ่ม ฯ ดังแผนภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 การบริหารการผลิตของกลุ่ม ฯ

4.2.2 การวางแผนการผลิต

การวางแผนการผลิต กลุ่ม ฯ จะพิจารณาปัจจัยการผลิตและกำลังการผลิตเป็นหลัก ซึ่งการวางแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ที่ผ่านมากลุ่ม ฯ ได้มีการวางแผนการผลิต 2 เรื่อง คือ การสำรองฝ้ายไว้ใช้ในการผลิตในแต่ละช่วงเดือน กลุ่ม ฯ เป็นผู้จัดหาเอง โดยภายในรอบปีการผลิต กลุ่ม ฯ มีช่วงการจัดหาปัจจัยการผลิตในปริมาณไม่เท่ากัน ในแต่ละเดือน ซึ่งจะแบ่งช่วงการจัดหาวัตถุดิบฝ้าย เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนฤดูการทำนา (มกราคม – พฤษภาคม) ช่วงดำนา (มิถุนายน - สิงหาคม) และช่วงเก็บเกี่ยว (พฤศจิกายน - ธันวาคม) ช่วงที่มีการจัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตมากที่สุด คือ ช่วงก่อนฤดูการทำนา มีการจัดหาวัตถุดิบฝ้าย เฉลี่ยมูลค่าในการจัดซื้อวัตถุดิบเดือนละ 18,000 บาท รองลงมาได้แก่ ช่วงดำนา มีการจัดหาวัตถุดิบฝ้าย เฉลี่ยมูลค่าในการจัดซื้อวัตถุดิบเดือนละ 15,000 บาท และช่วงเก็บเกี่ยว จะมีการจัดหาวัตถุดิบน้อยฝ้ายที่สุด มีการจัดหาวัตถุดิบฝ้าย เฉลี่ยมูลค่าในการจัดซื้อวัตถุดิบเดือนละ 2,000 บาท แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า จะมีการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์จากพ่อค้ามากโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม ทำให้กลุ่ม ฯ มีการเก็บสำรองวัตถุดิบฝ้ายมากที่สุดในเดือนกันยายน และช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ทำให้กลุ่ม ฯ มีการเก็บสำรองวัตถุดิบฝ้ายมากที่สุดในเดือนมีนาคม สำหรับกำลังการผลิต

เป็นช่วงเย็นหลังจากทำนมาทำการผลิตผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น รายละเอียดช่วงเวลาการจัดหาปัจจัยการผลิต ดังตารางที่ 4.6 กลุ่มฯ จัดหาวัตถุดิบ ซึ่งได้แก่ ฝ้ายชนิดต่าง ๆ เตรียมไว้ในการผลิตแต่ละครั้ง โดยสมาชิก เบิกฝ้ายจากกลุ่มฯ ให้พอดีกับคำสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ที่จะผลิต และการวางแผนเรื่องการย้อมสีธรรมชาติ เดือนละครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 ½ - 2 วัน ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มฯ จะสลับหมุนเวียนกันมาย้อมสีฝ้าย เดือนละ 4-5 คน สำหรับกำลังการผลิตผ้าทอของสมาชิกแต่ละคนจะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความชำนาญในการทอ ซึ่ง กำลังการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทแตกต่างกันสามารถแบ่งได้ดังตารางที่ 4.2 และปริมาณการผลิต ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ดังตารางที่ 4.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 กำลังการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทของสมาชิกกลุ่มฯ

ประเภทผลิตภัณฑ์	ขนาดของผลิตภัณฑ์	กำลังการผลิต
ฝ้ายสองชาย • ฝ้ายสองชายชุด • ฝ้ายสองชายเดี่ยว (ผ้าหอบ)	• 30 นิ้ว x 4 เมตร	1.5 เมตร/ชั่วโมง
	• 30 นิ้ว x 2 เมตร	1.5 เมตร/ชั่วโมง
ผ้าขาวม้า	30 นิ้ว x 2 เมตร	3 ผืน/วัน ^{1/}
ฝ้ายคลุมไหล่ • ลายทึบ • ลายขวาง • ไหล่	• 22 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน/1 ½ วัน
	• 22 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน/วัน
	• 28 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน/1 ½ วัน
ผ้าหน้าไหล	• 33 นิ้ว x 4 เมตร	1 ผืน / 5 วัน
ตุ่ง	10 นิ้ว x 2 เมตร	2 ผืน / วัน
ฝ้ายมาน • ฝ้ายมานใหญ่ • ฝ้ายมานเล็ก • ฝ้ายมานพิเศษ (180) • ฝ้ายมานพิเศษ (170)	• 30 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน / วัน
	• 30 นิ้ว x 1.30 เมตร	2 ผืน/วัน
	• 30 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน / วัน
	• 30 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน / วัน
		3 ผืน/วัน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเภทผลิตภัณฑ์	ขนาดของผลิตภัณฑ์	กำลังการผลิต
• ผ้ามัน (60) • ผ้ามัน (130) • ผ้ามัน (130) • ผ้ามัน (150) • ผ้ามัน (160) • ผ้ามัน (100)	• 25 นิ้ว x 1 เมตร • 30 นิ้ว x 2 เมตร • 30 นิ้ว x 1.30 เมตร (มีระบาย)^{2/} • 30 นิ้ว x 2 เมตร (มีระบาย) • 30 นิ้ว x 2 เมตร (มีระบาย) 30 นิ้ว x 1 เมตร (มีระบาย)	1 ผืน/วัน 1 ผืน/วัน 1 ผืน/วัน 1 ผืน/วัน 2 ผืน/วัน
ผ้าเช็ดหน้า	10 นิ้ว x 10.5 นิ้ว	10 ผืน / 3 ชั่วโมง
สไบ • ลายปัก • ลายข้าง • ลายทึบ	12 นิ้ว x 1 เมตร	• 1 ผืน / 7 ชั่วโมง • 1 ผืน/10 ชั่วโมง • 1 ผืน / 7 ชั่วโมง
ผ้ารองจาน • ลายข้าง • ลายดอก(ลายไทย)	15 นิ้ว x 20 นิ้ว	5 ผืน/วัน
ผ้าปูโต๊ะ	30 นิ้ว x 1.30 เมตร	1 ผืน/ 2 วัน
ผ้าถุง	35 นิ้ว x 2 เมตร	1 ผืน/ 6 ชั่วโมง
ผ้าชุดละ 400	30 นิ้ว x 4 เมตร	1 ชุด / 12 ชั่วโมง
ผ้าพัน • ผ้าพันมุก^{1/} • ผ้าพันต่ำ • ผ้าตัวเอส^{1/} • ผ้าเมตร (70) • ผ้าเมตร (80) • ผ้าพันน้ำไหล	หน้ากว้าง 30 นิ้ว	1 เมตร/วัน 2 เมตร/วัน 1 เมตร/วัน 1.5 เมตร/1 ชั่วโมง 1.5 เมตร/1 ชั่วโมง 1.5 เมตร/ วัน

หมายเหตุ: ^{1/} หมายถึง 1 วันทำงาน ประมาณ 6 ชั่วโมง^{2/} หมายถึง ตบแต่งชายของผ้ามัน ½ ชั่วโมง/ผืน

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.3 ปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ประจำปี 2544

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	รวม
ผ้าสองชายชุดเดมิ	ชุด	82	156	143	129	124	69	29	23	14	22	22	21	832
ผ้าสองชายชุดธรรมชาติ	ชุด	-	-	-	-	49	11	16	9	18	72	47	22	244
ผ้าสองชายเดี่ยวเดมิ	ผืน	132	112	219	173	187	115	16	59	19	7	7	12	1,058
ผ้าสองชายเดี่ยวธรรมชาติ	ผืน	-	-	-	3	-	16	9	-	14	44	-	-	86
ผ้าคลุมไหล่ทับ	ผืน	16	11	20	-	-	1	-	-	-	-	-	2	50
ผ้าคลุมไหล่ข้าง	ผืน	22	-	39	48	52	36	56	26	16	63	21	28	407
ผ้าคลุมไหล่ใหญ่	ผืน	-	-	14	18	1	28	-	-	-	-	-	-	61
ผ้าพันเมตร (70)	เมตร	-	-	-	86.5	103	84	67	-	-	58	84.5	111	594
ผ้าพันเมตร (80)	เมตร	-	-	-	40	58.2	-	-	-	-	-	40.5	79.3	218
ผ้าพันน้ำไหล ผืนละ 300	ผืน	3	5	3	12	11	13	13	-	-	3	11	-	74
ผ้าพันลายเอส	เมตร	-	-	-	-	6.12	2	-	-	-	-	-	-	8.12
ผ้าพันมุก	เมตร	-	-	-	-	-	6	5.5	-	-	-	-	-	11.5
ผ้ารองจาน	ผืน	-	-	-	-	-	36	48	93	-	-	-	-	177
ผ้าเช็ดหน้า 7	ผืน	4	12	-	62	14	15	96	-	-	-	-	-	203
ผ้าเช็ดหน้า 8	ผืน	-	6	-	49	-	-	-	55	-	512	-	-	622
ผ้าปูโต๊ะ	ผืน	-	-	-	-	7	15	17	20	-	-	-	-	59
ผ้าขาวม้า	ผืน	53	78	35	39	60	74	82	46	-	-	-	14	481
สไบ	ผืน	8	4	28	11	7	15	22	56	50	154	106	-	461
ถุง	ผืน	40	40	53	-	52	12	-	-	-	1	17	15	230
ผ้าม่านใหญ่	ผืน	-	-	14	18	1	28	-	-	-	-	-	-	61
ผ้าม่านเล็ก	ผืน	-	-	14	18	11	37	-	-	-	-	-	-	80
ผ้าม่านพิเศษ 180	ผืน	-	-	-	-	3	-	-	2	-	34	-	-	39
ผ้าม่านพิเศษ 170	ผืน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	13

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	รวม
ผ้าผืน 25 นิ้ว	ผืน	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	12
ผ้าก้น	ชุด	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ผ้าก้น	ผืน	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ผ้าชุดละ 400	ชุด	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	8
ผ้าถุง	ผืน	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
รวม														

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับการวางแผนการผลิตของกลุ่ม ฯ ในอนาคต ได้มีการวางแผนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่ม ฯ จะผลิตผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทเป็นช่วงการผลิต โดยพิจารณาจากความต้องการของลูกค้าและยอดขายผลิตภัณฑ์จากปีที่ผ่านมา และเน้นผลิตผลิตภัณฑ์ฝ้าย ย้อมสีธรรมชาติและการจัดซื้อวัตถุดิบฝ้ายสังเคราะห์ที่มีลักษณะเป็นโหนดสีธรรมชาติ

2. วางแผนที่จะสร้างโรงเรือนเพื่อเก็บวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต โดยจะดำเนินการขอ งบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐภายในท้องถิ่น

3. วางแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 30 เป็น ร้อยละ 70 เนื่องจากลูกค้ามีความต้องการซื้อเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากยอดขายของปี 2544

นอกจากนี้กลุ่ม ฯ จะเข้าร่วมโครงการปลูกฝ้ายเมืองภายในพื้นที่ของโครงการฝ้ายแกมใหม่ โดยจะสนับสนุนเมล็ดฝ้ายปลอดสารพิษ ให้กลุ่ม ฯ ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงส่งตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรมการปลูก ฝ้าย เพื่อให้มีวัตถุดิบฝ้ายผลิตภายในท้องถิ่นและลดการพึ่งพาวัตถุดิบฝ้ายจากภายนอก ส่งผลให้ต้นทุนการ ผลิตของกลุ่ม ฯ อาจลดลงได้ในอนาคต

ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการผลิตของกลุ่ม ฯ ได้แก่ ความต้องการซื้อของลูกค้าในช่วง เทศกาลต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ ฤดูกาลทำนา ราคาวัตถุดิบ และหน่วยงานที่สนับสนุนการผลิต ให้กับกลุ่ม ฯ พื้นที่

4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต

ในการจัดหาปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ มีทั้งส่วนที่กลุ่ม ฯ จัดหาให้ และส่วนสมาชิกจัดหาเอง ซึ่งปัจจัย การผลิตในที่นี้หมายถึง วัตถุดิบ เครื่องจักร และวัสดุอุปกรณ์การผลิต สำหรับแหล่งปัจจัยการผลิตจะอยู่ภายใน ท้องถิ่นและต่างจังหวัด รายละเอียดการจัดหาปัจจัยการผลิตสามารถแยกได้ดังนี้

4.3.1 วัตถุดิบ

วัตถุดิบหลัก

ได้แก่ ฝ้ายเส้นยืน ฝ้ายเส้นสอดหรือฝ้ายพุ่ง และฝ้ายเก็บลาย ซึ่งแต่ละวัตถุดิบมีรายละเอียด ดังนี้

1. ฝ้ายเส้นยืน (ฝ้ายเครือ) กลุ่ม ฯ มีการใช้ฝ้ายหลายชนิด ขึ้นอยู่กับประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้ ทอ ซึ่งสามารถแบ่งฝ้ายยืนตามประเภทผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

- ฝ้ายขาวธรรมชาติ เบอร์ 40/2 ซึ่งมีลักษณะเส้นเล็ก แต่เหนียวและแข็งแรงกว่าฝ้ายสอด ส่วนใหญ่กลุ่ม ฯ นำไปย้อมสีธรรมชาติ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ฝ้าย เบอร์ 40/2 ได้แก่ ผ้าสองชาย ผ้าน้ำไหล ผ้าถุง ผ้าสบ และ ผ้ามันเป็นต้น การจัดซื้อฝ้ายเบอร์ 40/2 กลุ่ม ฯ เป็นผู้จัดซื้อและขายให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม โดยส่วนใหญ่ซื้อจากร้านค้าในบ้านฝ้าย (กองทุนฝ้ายแกมใหม่) เนื่องจากราคาฝ้ายถูกกว่าและสิ้นปีมีการปันผล คืนให้กับกลุ่ม ฯ รองลงมาได้แก่ บ้านห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง และบ้านดอนไชย ราคาที่ซื้อจากบ้านฝ้าย เท่ากับ 820 บาท/ลูก (24 กำ) ส่วนราคาที่ซื้อจากบ้านดอนไชย เท่ากับ 880 บาท/ลูก ปริมาณการซื้อแต่ละ ครั้ง 5 – 6 ลูก โดยเฉลี่ยซื้อประมาณ 1 ครั้ง /เดือน ซึ่งกลุ่ม ฯ ขาย เบอร์ 40/2 ให้สมาชิกลูกละ 880 บาท

หรือ กาละ 50 บาท ซึ่งเป็นฝ้ายที่ย้อมสีธรรมชาติแล้ว การขึ้นเครื่องเส้นยืนแต่ละครั้ง จำนวนฝ้ายที่ใช้จะไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่ทอ เช่น ผ้าสองชาย ยาว 60 เมตร/เครื่อง ใช้ฝ้ายเบอร์ 40/2 ประมาณ 6 ก้า

- ฝ้ายโทเล เป็นไหมประดิษฐ์มีลักษณะเส้นเล็กและเหนียวแข็งแรงเหมือนฝ้ายเบอร์ 40/2 เพราะฝ้ายยืนต้องกระทบและเสียดสีกับพื้นของฟืม ในขณะที่ทอผ้า แต่สีของฝ้ายโทเลไม่ตกเหมือนฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ กลุ่ม ฯ จึงนิยมนำไปทอผ้าประเภท ผ้าสองชายชุด ผ้าปูโต๊ะ ตุ๊กตาและผ้าพัน เป็นต้น การจัดซื้อฝ้ายโทเล กลุ่ม ฯ จะเป็นผู้จัดซื้อ และแบ่งขายให้กับสมาชิก โดยส่วนใหญ่จะซื้อจากร้านค้าบ้านดอนไชย ตำบลศิลาแลง ราคาที่ซื้อจากพ่อค้าคือ ราคา 900 บาท/ 1 ลูก (11 ก้า) โดยการจัดซื้อของกลุ่ม ฯ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเดือน กันยายน – ธันวาคม ความถี่ในการซื้อประมาณ 1 ครั้ง ต่อเดือน และ ช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม ความถี่ในการซื้อประมาณ 1-2 ครั้ง ต่อเดือน ปริมาณการซื้อแต่ละครั้ง คือ 5-6 ลูก (11 ก้า) กลุ่ม ฯ ขายให้สมาชิกก้าละ 90 บาท การขึ้นเครื่องเส้นยืนแต่ละครั้งความยาว 60 เมตร ใช้ฝ้ายโทเลประมาณ 5-6 ก้า

- ฝ้ายเกลียว มีลักษณะเส้นใหญ่กว่าฝ้ายเบอร์ 40/2 และเส้นนุ่มกว่า แต่ไม่เหนียวเหมือนฝ้ายโทเล กลุ่ม ฯ นิยมนำมาทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าสบ ผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่ ผ้ารองจาน และผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น โดยเน้นโทนสีธรรมชาติ การจัดซื้อฝ้ายเกลียว กลุ่ม ฯ ซื้อจาก บ้านดอนไชย และร้านค้าในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ร้านฝ้ายทอง และเงินเฮงฮวด ซึ่งราคาฝ้ายเกลียวมี 2 ราคา คือ ฝ้ายเกลียวขาวราคา 520 บาท/ลูก (12 ก้า) และฝ้ายเกลียวสีราคา 540 บาท/ลูก (12 ก้า) ปริมาณการซื้อแต่ละครั้ง 2-4 ลูก ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน กลุ่ม ฯ ขายฝ้ายเกลียวขาวให้สมาชิกก้าละ 45 บาท และฝ้ายเกลียวสี ก้าละ 47 บาท การขึ้นเครื่องเส้นยืนส่วนใหญ่ความยาว 40 เมตร ใช้ฝ้ายเกลียวประมาณ 6 ก้า นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ จะนำฝ้ายเกลียวนำไปใช้เป็นเส้นพุ่งเพื่อใช้ทอผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

2. ฝ้ายเส้นพุ่งหรือฝ้ายสอด กลุ่ม ฯ มีการใช้ฝ้ายหลายชนิด ขึ้นอยู่กับประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทอ ซึ่งสามารถแบ่งฝ้ายยืนตามประเภทผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

- ไหมประดิษฐ์ มีลักษณะเส้นเล็กและสีไม่ตก กลุ่ม ฯ นิยมนำไปทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าสองชายชุด ผ้าพัน ผ้าผืน ผ้าผ่าน และผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น การจัดซื้อไหมประดิษฐ์ ส่วนใหญ่กลุ่ม ฯ ซื้อจากบ้านดอนไชย รองลงมาได้แก่ ร้านค้าในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ และร้านค้าบ้านทุ่งช้าง ราคาไหมประดิษฐ์เท่ากับ 900 บาท/ลูก (21 ก้า) โดย แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเดือน ธันวาคม – เมษายน ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 12 ลูก ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน และช่วงเดือน พฤษภาคม – พฤศจิกายน ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 1 ลูก ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน กลุ่ม ฯ ขายให้สมาชิกก้าละ 45 บาท ในการทอผ้าของกลุ่ม ฯ ใช้ไหมประดิษฐ์ 2 เส้น

- ฝ้ายขาวธรรมชาติ เบอร์ 10/1 หรือกลุ่มเรียกว่า ฝ้ายหูก กลุ่ม ฯ นิยมนำไปใช้ทอร่วมกับฝ้ายเบอร์ 40/1 และใช้ย้อมสีธรรมชาติ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้ฝ้ายเบอร์ 10/1 เช่น ผ้าสองชาย ผ้าผ้าคลุม ผ้าถุง ผ้าสบ และ ผ้าผ่าน เป็นต้น ส่วนใหญ่ กลุ่ม ฯ ซื้อฝ้ายขาวธรรมชาติ 10/1 จากบ้านฝ้าย ราคาลูก (12 ก้า) ละ 390 บาท ถ้าซื้อจากบ้านดอนไชย ราคาลูกละ 420 บาท การจัดซื้อฝ้ายเบอร์ 10/1 ของกลุ่ม ฯ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเดือน ธันวาคม – พฤษภาคม ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 4 – 6 ลูก ความถี่ในการ

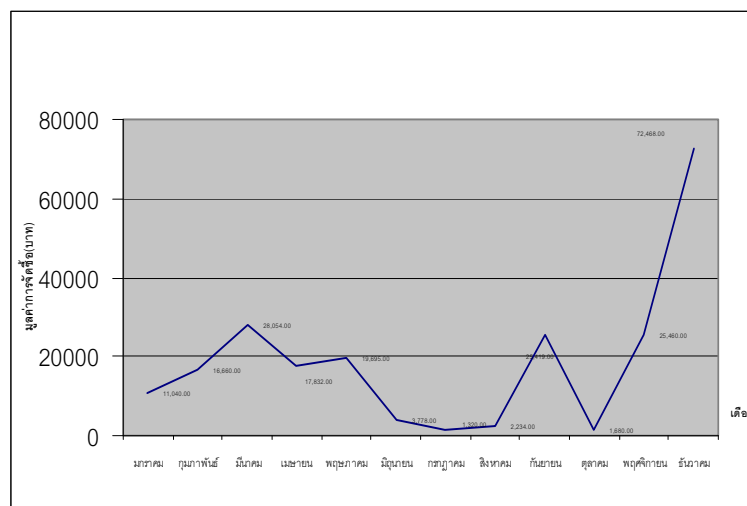
จัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน และช่วงเดือน กันยายน – พฤศจิกายน ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 6 - 12 ลูก ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน กลุ่มฯ ขายให้สมาชิกกิโลละ 55 บาท ในการทอผ้าของกลุ่มฯ ใช้ฝ้ายขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 2 เส้น

- ฝ้ายโหด มีลักษณะเส้นใหญ่และนุ่มกว่าฝ้ายสอดชนิดอื่น ๆ กลุ่มฯ นิยมนำไปทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าม่านและผ้าพื้น การจัดซื้อฝ้ายโหด ส่วนใหญ่กลุ่มฯ ซื้อจากบ้านดอนไชย ราคาฝ้ายโหด กิโลกรัม (12 ก้า) ละ 75 บาท ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 30 กิโลกรัม ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อปี กลุ่มฯ ขายให้สมาชิกกิโลกรัมละ 85 บาท

- ฝ้ายดิน ส่วนใหญ่การใช้ฝ้ายดินจะนำไปทอร่วมกับฝ้ายพุ่งชนิดอื่น ๆ และนำไปเก็บมุก ส่วนใหญ่กลุ่มฯ ซื้อจากบ้านดอนไชย ราคาฝ้ายดินลูก (12 ก้า) ละ 430 บาท รองลงมาได้แก่ บ้านทุ่งช้าง และร้านค้าในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ร้านฝ้ายทอง และเงินเฮงฮวด ราคาฝ้ายดินลูก (12 ก้า) ละ 390 บาท ปริมาณการซื้อแต่ละครั้งประมาณ 4 ลูก ความถี่ในการจัดซื้อประมาณ 1 ครั้งต่อเดือน กลุ่มฯ ขายให้สมาชิกกิโลละ 45 บาท ในการทอผ้าของกลุ่มฯ ใช้ฝ้ายดิน 1 เส้น

- ฝ้ายดินทองและดินเงิน กลุ่มฯ นิยมนำไปทอลายน้ำไหล ส่วนใหญ่ซื้อจากร้านเงินเฮงฮวด จังหวัดเชียงใหม่ ราคาดินทองลูกละ 180 บาทและดินเงินลูกละ 170 บาท การจัดซื้อแต่ละครั้งประมาณ 1 ลูก เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง

สำหรับการจัดซื้อวัตถุดิบ กลุ่มฯ จ่ายเงินสด และให้ตัวแทนกลุ่มฯ ไปจัดซื้อ ถ้าไปจัดซื้อที่ จังหวัดเชียงใหม่และบ้านทุ่งช้าง กลุ่มฯ จะมีค่ารถและค่าอาหารให้กับตัวแทนครั้งละประมาณ 300 บาท ปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบของกลุ่มฯ และแหล่งจัดซื้อวัตถุดิบฝ้ายของกลุ่มฯ ดังแผนภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.4 ตามลำดับ

แผนภาพที่ 4.2 ปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบประจำปี 2544

ตารางที่ 4.4 แหล่งจัดซื้อวัตถุดิบฝ่ายของกลุ่ม ฯ ประจำปี 2544

แหล่งจัดซื้อวัตถุดิบ	มูลค่าการซื้อวัตถุดิบฝ่าย	สัดส่วน (ร้อยละ)
ร้านจินเฮงฮวดและร้านฝ้ายทอง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	24,49	10.79
บ้านดอนไชย ตำบลศิลาแลง	131,519	58.29
บ้านทุ่งช้าง ห้วยโก๋น	23,473	10.40
บ้านฝาย ตำบลศิลาแลง	39,996	17.73
ร้านค้าชุมชน ^{1/}	6,303	2.79
รวม	225,640	100

หมายเหตุ : ^{1/} ปัจจุบันเลิกกิจการ

ที่มา : จากการสำรวจ

วัตถุดิบรอง

เชือกไนลอนสีขาว ใช้สำหรับมัดเขายาวและมัดเขาสั้น (ตะกรอ) การใช้เชือกไนลอน จะขึ้นอยู่กับกรลาย หรือการมัดเขายาวและขนาดของฟืม โดยเฉลี่ยฟืม 11 หลบ ใช้เชือกไนลอนประมาณ 3 ก้า มัดเขายาว 2 ก้าและเขาสั้น 1 ก้า ใช้ทอผ้าได้ประมาณ 8-10 เครือ ฟืมขนาด 15 หลบ หลบ ใช้เชือกไนลอนประมาณ 4-6 ก้า มัดเขายาว 4 ก้าและเขาสั้น 2 ก้า ใช้ทอผ้าได้ประมาณ 8-10 เครือ และฟืมขนาด 20 หลบ หลบ ใช้เชือกไนลอนประมาณ 6 ก้า มัดเขายาว 4 ก้าและเขาสั้น 2 ก้า ใช้ทอผ้าได้ประมาณ 10 เครือ ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นผู้จัดหาเอง โดยซื้อจากบ้านดอนไชย ราคา 200 บาท/ลูก (10 ก้า) ซึ่งสมาชิกซื้อถั่วละ 25 บาท ปริมาณการจัดซื้อแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับจำนวนที่ใช้ สมาชิกจ่ายค่าเชือกไนลอนเป็นเงินสด

นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ มีการจัดหาวัตถุดิบรอง เพื่อใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งแต่ละวัตถุดิบมีรายละเอียดดังนี้

1. เปลือกไม้แห้งและผลผลิตจากต้นไม้ ที่ใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ มีหลายชนิด ได้แก่ เปลือกไม้คู้ เปลือกไม้เหียง ดอกคำเงาะ ใบสาบเสือ ใบสัก ใบหูกวาง เป็นต้น (รูปภาพผนวกที่ 29) ซึ่งเปลือกไม้และผลผลิตของต้นไม้ใช้สีที่ได้จากการย้อมแตกต่างกัน ดังตารางที่ 4.6 สำหรับการจัดหาเปลือกไม้กลุ่ม ฯ จัดหาภายในท้องถิ่น โดยจ้างชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ครั้งละ 60 -100 บาท ขึ้นอยู่กับปริมาณเปลือกไม้แต่ละครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่ประมาณ 6-10 กระบุง ความถี่ในการจัดหาเปลือกไม้เฉลี่ย 2-3 ครั้ง ต่อเดือน รายละเอียดของสีย้อมธรรมชาติดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สีย้อมธรรมชาติ

วัตถุดิบ	ลักษณะสี
เปลือกไม้ดู่	สีน้ำตาล
เปลือกไม้เหียง	สีม่วงคล้ำ
ดอกคำเงาะ	สีโอรส
ใบสาบเสือ	สีเขียวอ่อน
ใบสัก	สีชา
ใบหูกวาง	สีเหลืองอ่อน

ที่มา : จากการสำรวจ

2. สารมอร์แดนท์ เป็นสารที่ช่วยให้สีเกาะติดเส้นใย ได้แน่นขึ้น (อนันต์เสวก,2543) ซึ่งสารมอร์แดนท์ที่กลุ่ม ฯ นิยมนำมาใช้ในการย้อมสีมี 3 ชนิด ได้แก่

- จุนสี ช่วยให้มีสีที่เข้มมีระดับสีปานกลางเมื่อเทียบกับสารมอร์แดนท์ทั้ง 3 ชนิดที่กลุ่ม ฯ ใช้ ปริมาณจุนสีที่ใช้ในการย้อมสี 1.5 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 1 ถัง (100 ลิตร) สามารถย้อมผ้าได้ 1 ลูก โดยซื้อจากร้านค้าในอำเภอบัว จังหวัดน่าน ราคา กิโลกรัมละ 70 บาท ซึ่งกลุ่ม ฯ ซื้อครั้งละประมาณ 1-2 กิโลกรัม ความถี่ในการจัดซื้อ 1-2 ครั้ง/ปี

- สารส้ม ช่วยให้มีสีที่เข้มมีระดับสีอ่อนเมื่อเทียบกับสารมอร์แดนท์ทั้ง 3 ชนิดที่กลุ่ม ฯ ใช้ ปริมาณสารส้มที่ใช้ในการย้อมสี 1 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 1 ถัง (100 ลิตร) สามารถย้อมผ้าได้ 1 ลูก โดยซื้อสารส้มจากร้านค้าในอำเภอบัว จังหวัดน่าน ซึ่งกลุ่ม ฯ ซื้อครั้งละประมาณ 1-2 กิโลกรัม ความถี่ในการจัดซื้อ 1-2 ครั้ง/ปี

- น้ำขี้โคลนหรือน้ำขี้เถ้า ช่วยให้มีสีที่เข้มมีระดับสีเข้มเมื่อเทียบกับสารมอร์แดนท์ทั้ง 3 ชนิดที่ปริมาณการใช้เท่ากับจุนสี ซึ่งกลุ่ม ฯ จัดหาเองภายในท้องถิ่น ปริมาณการจัดหาแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้

3. สารกันตก เป็นสารที่ช่วยให้สีย้อมไม่ตกหลังจากการย้อมสี ปริมาณสารกันตกที่ใช้ในการย้อมสี 1.5 ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ 1 ถัง (100 ลิตร) สามารถย้อมผ้าได้ 7 ลูก การจัดหาสารกันตก กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าภายในอำเภอบัว จังหวัดน่าน กิโลกรัมละ 200 บาท กลุ่ม ฯ ซื้อครั้งละประมาณ 1-2 กิโลกรัม ความถี่ในการจัดซื้อ 1 ครั้งต่อปี

4. เชือกฟาง การจัดหาเชือกฟาง ปริมาณการใช้ขึ้นอยู่กับจำนวนผ้าที่ใช้ย้อมโดยเฉลี่ยผ้า 7 ลูกใช้เชือกฟางประมาณ 4 ม้วน กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา ม้วนละ 5 บาท กลุ่ม ฯ ซื้อครั้งละประมาณ 4-5 ม้วน ความถี่ในการจัดซื้อ 1 ครั้ง/เดือน

5. ใบยูคา กลุ่ม ฯ ใช้ในการต้มเป็นสีรองพื้น เพื่อให้สีผ้าอ่อน ก่อนที่จะนำผ้าไปย้อมกับเปลือกไม้ ปริมาณการใช้ใบยูคา 1 กระบุง ต่อน้ำ 1 กระทะใบบัว กลุ่ม ฯ จัดหาใบยูคาภายในท้องถิ่น

โดยจ้างชาวบ้านภายในหมู่บ้านครั้งละ 100 บาท ได้ใบยุคาประมาณ 10 กระบุง ความถี่ในการจัดหาใบยุคาปีละ 1 ครั้ง

6. ผงชักฟอก กลุ่ม ฯ ใช้ในการซักผ้าก่อนที่จะมีการย้อมสี เพื่อให้เส้นผ้าดูดน้ำและช่วยให้สีเกาะกับผ้าดีขึ้น ปริมาณการใช้ผงชักฟอกในการย้อมผ้าแต่ละครั้ง ประมาณ 1-2 ชีด กลุ่ม ฯ จัดหาผงชักฟอกจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคากล่องละ 10 บาท ซื้อครั้งละประมาณ 1 กล่อง ความถี่ในการจัดซื้อ 3-4 เดือน/ครั้ง

รายละเอียดของช่วงเวลาการจัดหาวัตถุดิบและการจัดหาวัตถุดิบดังตาราง 4.6 และ 4.7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ช่วงเวลาการจัดหาปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิต	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
วัตถุดิบฝ้าย (วัตถุดิบหลัก)	←				→	←		→	←	-----	-----	→
วัตถุดิบรอง	←	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	→

หมายเหตุ : ← → จัดหาปัจจัยการผลิตปริมาณมากที่สุด มูลค่าการจัดซื้อวัตถุดิบฝ้ายเฉลี่ยเดือนละ 18,000 บาท/เดือน

← ----- → จัดหาปัจจัยการผลิตปริมาณปานกลาง มูลค่าการจัดซื้อวัตถุดิบฝ้ายเฉลี่ยเดือนละ 15,000 บาท/เดือน

← → จัดหาปัจจัยการผลิตปริมาณปานกลาง มูลค่าการจัดซื้อวัตถุดิบฝ้ายเฉลี่ยเดือนละ 2,000 บาท/เดือน

← → จัดหาทั้งปี

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.7 การจัดซื้อวัตถุดิบของกลุ่มฯ

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคา ต่อหน่วย (บาท)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณ ซื้อ ต่อครั้ง	การชำระ เงิน	วิธีการขนส่ง	ค่าขนส่ง	ราคาขายให้ สมาชิกกลุ่ม
1. ผ้ายเส้นยืน ■ ผ้าขาวธรรมชาติ เบอร์ 40/2	ลูก (24 ก้า)	820	■ ร้านค้าบ้านผาย ม. 7 ตำบล ศิลาแลง อำเภอปัว	1 ครั้ง	5 – 6 ลูก	สด	ขนส่งเอง	ค่าจัดส่งที่ ห้วยโก๋น เสีย ค่าใช้จ่าย ครั้งละ 300 บาท	ลูกค้า 880 บาท หรือ กำละ 50 บาท
	ลูก	900	■ ร้านค้าบ้านห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง						
	ลูก	880	■ ร้านค้าบ้านดอนไทย ม.3 ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว						
■ ผ้ายทะเล	ลูก (11 ก้า)	900	ร้านค้าบ้านดอนไทย ม.3 ตำบล ศิลาแลง อำเภอปัว	■ ก.ย – ธ.ค 1 ครั้ง	5 – 6 ลูก	สด	ขนส่งเอง	-	กำละ 90 บาท
				■ ม.ค – พ.ค 1 – 2 ครั้ง					

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	หน่วย	ราคา ต่อหน่วย (บาท)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณซื้อ ต่อครั้ง	การชำระเงิน	วิธีการ ขนส่ง	ค่าขนส่ง	ราคาขาย ให้สมาชิก กลุ่ม
■ ฝ่ายเกลียว	ลูก (12 ก้า)	■ เกลียวขาวราคา 520 บาท/ลูก ■ เกลียวสีราคา 540 บาท/ลูก	■ ร้านค้าบ้านดอนไทย ม. 3 ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว ■ ร้านฝ้ายทองและร้านจิน เฮงฮวด จังหวัดเชียงใหม่	1 ครั้ง	2 - 4 ลูก	สด	ขนส่งเอง	ถ้าจัดซื้อที่ จังหวัด เชียงใหม่เสีย ค่าใช้จ่ายครั้ง ละ 300 บาท	กำหนด 45 บาท
2. ฝ่ายสอด ■ ใหม่ประดิษฐ์	ลูก (21 ก้า)	900	■ ร้านค้าบ้านดอนไทย ม. 3 ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว ■ ร้านฝ้ายทองและร้านจิน เฮงฮวด จังหวัดเชียงใหม่ ■ ร้านค้าบ้านห้วยโกมัน อำเภอทุ่งช้าง	ธันวาคม – เมษายน 1 ครั้ง	12 ลูก	สด	ขนส่งเอง	ถ้าจัดซื้อที่ จังหวัด เชียงใหม่และ ห้วยโกมัน เสียค่าใช้จ่าย ครั้งละ 300 บาท	กำหนด 45 บาท
				พฤษภาคม – พฤศจิกายน 1 ครั้ง	1 ลูก				

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคา ต่อหน่วย (บาท)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณซื้อ ต่อครั้ง	การชำระ เงิน	วิธีการ ขนส่ง	ค่าขนส่ง	ราคาขาย ให้สมาชิก
■ ฝ้ายขาวธรรมชาติ เบอร์ 10/1	ลูก (12 ก้า)	■ 390	■ ร้านค้าบ้านฝาย ตำบล ศิลาแลง อำเภอปัว ■ ร้านค้าบ้านดอนไฮย ม.3 ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว	ธันวาคม – พฤษภาคม 1 ครั้ง	4-6 ลูก	สด	ขนส่งเอง	-	กิโล 55 บาท
		■ 420		กันยายน- พฤศจิกายน 1 ครั้ง	6-12 ลูก			-	
■ ฝ้ายโหด	กิโลกรัม	75	ร้านค้าบ้านดอนไฮย ม.3 ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว	1 ครั้ง/ปี	30 กิโลกรัม	สด	ขนส่งเอง	-	กิโลกรัมละ 85 บาท
■ ฝ้ายดิน	ลูก (12 ก้า)	390	■ ร้านค้าบ้านห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง ■ ร้านค้าบ้านดอนไฮย ม.3 ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว ■ ร้านเงินเฮงฮวด เชียงใหม่	1	4 ลูก	สด	ขนส่งเอง	-	กิโล 45 บาท
■ ดินเงินและดินทอง	ลูก	ดินทองลูกละ 180 บาท ดินเงินลูกละ 170 บาท	ร้านเงินเฮงฮวด เชียงใหม่	2 ครั้ง/ปี	1 ลูก	สด	ขนส่งเอง	-	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคา ต่อหน่วย (บาท)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณซื้อ ต่อครั้ง	การชำระเงิน	วิธีการ ขนส่ง	ค่าขนส่ง	ราคาขาย ให้สมาชิก
3. เชือกไนลอนขาว	ลูก (10 ก้า)	200 กิโล 25 บาท	ร้านค้าบ้านดอนไทย ม.3 ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว	ขึ้นอยู่กับ ปริมาณที่ใช้		สด	ขนส่งเอง	-	สมาชิก จัดหาเอง
4. เปลือกไม้และ ผลผลิตจากต้นไม้	กระบุง	10	ป่าไม้ภายในท้องถิ่น	2-3 เดือน/ครั้ง	6-10 กระบุง	สด	ขนส่งเอง	-	-
5. สารมอร์แดนท์									
■ จุนสี	กิโลกรัม	70	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัด น่าน	1-2 ครั้ง/ปี	1-2 กิโลกรัม	สด	ขนส่งเอง	-	-
■ สารส้ม	กิโลกรัม	60	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัด น่าน	1-2 ครั้ง/ปี	1-2 กิโลกรัม	สด	ขนส่งเอง	-	-
■ น้ำยัโคลน/ซีเมนต์		กลุ่ม ๆ จัดหาเอง							

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคา ต่อหน่วย (บาท)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณซื้อ ต่อครั้ง	การชำระเงิน	วิธีการ ขนส่ง	ค่าขนส่ง	ราคาขาย ให้สมาชิก
6. สารกันตก	กิโลกรัม	200	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัด น่าน	1 ครั้ง/ปี	1-2 กิโลกรัม	สด	ขนส่งเอง	-	-
7. เชือกฟาง	ม้วน	5	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน	1 ครั้ง/เดือน	4-5 ม้วน	สด	ขนส่งเอง	-	-
8. ใบยูคา	กระบุง	10	ป่าไม้ภายในท้องถิ่น	1 ครั้ง/ปี	10 กระบุง	สด	ขนส่งเอง	-	-
9. ผงซักฟอก	กilog	10	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน	3-4 เดือน/ครั้ง	1 กilog	สด	ขนส่งเอง	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์การผลิต

เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตเพื่อใช้ในการผลิต มีทั้งส่วนที่กลุ่ม ฯ จัดหาให้และสมาชิกจัดหาเอง ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้

4.3.2.1 เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ

1. กี่ สมาชิกกลุ่ม ฯ จะใช้กี่เครื่องในการทอผ้า โดยมีกี่คนละ 1 ตัว จะจ้างช่างบ้านศาลา ประกอบ ราคา 1,500 บาท/ตัว อายุการใช้งาน 30 ปี (รูปภาพผนวกที่ 25 และ 26)

2. ตงกว้าง (กว้าง) เป็นเครื่องจักรที่ใช้สำหรับกรอผ้า แล้วส่งผ้าไปที่เพียนกอเพื่อม้วนผ้า เก็บไว้ที่หลอดพีวีซี ซึ่งกว้างส่วนใหญ่จะประกอบจากไม้ไผ่ (รูปภาพผนวกที่ 30) ส่วนใหญ่สมาชิกจะประกอบใช้งานเอง ราคาประมาณ 100 บาท อายุการใช้งานประมาณ 10 ปี

3. เพียนกอ เป็นเครื่องจักรที่ใช้สำหรับเตรียมเส้นด้าย เรียงเป็นระเบียบ ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกใช้กับการกรอผ้าสอด สำหรับส่วนประกอบหลักของเพียนกอ คือ โครงล้อของรถจักรยาน ที่นำมาประกอบกับไม้ และมีไม้เสียบสำหรับใส่หลอดพีวีซีเพื่อใช้ในการม้วนผ้า (รูปภาพผนวกที่ 30) สมาชิกกลุ่มจะจ้างช่างภายในหมู่บ้านประกอบ ราคา 250 บาท/ตัว อายุการใช้งานประมาณ 10 ปี

4. หลักเข็นด้าย เป็นอุปกรณ์การผลิตที่ใช้สำหรับเรียงเส้นยืนหรือวินด้ายเส้นยืน หลักเข็นด้าย จะประกอบด้วยหลักไม้ที่แสดงถึงความยาวของผ้าไว้คล้องด้ายเส้นยืน มีจำนวน 3-4 หลัก ที่มีระยะห่างของหลักไม้เท่ากัน และท่อพีวีซีขนาด 16 มม (รูปภาพผนวกที่ 31) สมาชิกกลุ่ม ฯ ซื้อท่อพีวีซีจากร้านก่อสร้างภายในอำเภอบัว จังหวัดน่าน ราคา 20 บาท/เมตร อายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

5. หลักไม้มัดย้อม เป็นเครื่องจักรที่ใช้มัดย้อมผ้าสอดของผ้าก่าน (รูปภาพผนวกที่ 35) สมาชิกจะจ้างช่างภายในหมู่บ้านประกอบราคา 50 บาท/อัน อายุการใช้งาน 10 ปี

6. กระสวย เป็นอุปกรณ์การผลิตสำหรับสอดผ้าสอดและฝ้ายด้นในการทอผ้า โดยส่วนใหญ่จะเป็นไม้สัก ลักษณะเป็นวงรี ตรงกลางมีช่องไว้ใส่หลอดกระสวย (รูปภาพผนวกที่ 23) สมาชิกจะมีคนละ 2 –3 อัน เพื่อใส่ผ้าสอดและฝ้ายด้นอย่างละอัน การจัดซื้อกระสวย สมาชิกจะเป็นผู้จัดซื้อเอง สถานที่ซื้อคือร้านค้าสุเกี้ยว อำเภอบัว จังหวัดน่าน ราคา อันละ 35 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี

7. ฟืมหรือฟันทวี เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการทอผ้า เพื่อใช้ร้อยเส้นยืนและใช้ทอผ้า ซึ่งจะมีขนาดแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความกว้างของหน้าผ้า ฟืมมีหลายขนาด ได้แก่

- ฟืม 5 ขนาดหน้ากว้าง 10 นิ้ว ราคา 150 บาท/อัน ใช้สำหรับทอผ้าเช็ดหน้า ตุ๊กและผ้าสไบ
- ฟืม 7 ขนาดหน้ากว้าง 15 นิ้ว ราคา 250 บาท/อัน ใช้สำหรับทอผ้ารองจาน
- ฟืม 11 ขนาดหน้ากว้าง 22 นิ้ว ราคา 280 บาท/อัน ใช้สำหรับทอผ้าคลุมไหล่ และผ้าม่าน 25 นิ้ว
- ฟืม 15 ขนาดหน้ากว้าง 30 นิ้ว ราคา 350 บาท/อัน ใช้สำหรับทอผ้าขาวม้า ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพื้นและผ้าม่าน เป็นต้น

● พื้ม 20 ขนาดหน้ากว้าง 33-35 นิ้ว ราคา 380 บาท/อัน ใช้สำหรับทอผ้าหน้าไหล ผ่าชุด ผ่าถุงและผ้าม่าน

ส่วนใหญ่จะทำจากเหล็ก สมาชิกซื้อจากพ่อค้าภายในหมู่บ้าน อายุการใช้งาน 10 ปี สมาชิกแต่ละคนมีพื้มเกือบทุกขนาด

8. ล่อ เป็นอุปกรณ์การผลิตที่ใช้ยึดเชือกในล่อนผูกกับขอบพื้มและไม้ย่ำ ซึ่งมีทั้งเป็นเหล็กและไม้ (รูปภาพผนวกที่ 27) ในการใช้งานจะมีล่อ 2 ตัว ถ้าเป็นล่อที่ทำจากเหล็ก สมาชิกซื้อจากร้านสุเกียว อำเภอปัว ราคาคู่ละ 25 บาท ซื้อมีครั้งละ 1 คู่ อายุการใช้งาน 10 ปี ถ้าเป็นล่อที่ทำจากไม้ สมาชิกจ้างภายในหมู่บ้าน ราคาคู่ละ 40 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี

9. ดาบหรือหาลาบ อุปกรณ์การผลิตที่ใช้สำหรับการยกเส้นยืน เพื่อสอดฝ้ายเก็บมุก(ฝ้ายดิน) และฝ้ายสอด ลักษณะของดาบเป็นแผ่นไม้บาง ๆ ปลายด้านหนึ่งมน ริมขอบทั้ง 2 ด้านจะบางคล้ายดาบ มี 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่เป็นดาบเขาย่า และขนาดเล็กเป็นดาบเก็บมุก (รูปภาพผนวกที่ 23) แต่ราคาเท่ากัน คือ 20 บาท/อัน สมาชิกจะซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน อายุการใช้งาน 5 ปี

10. ไม้เขาสัน อุปกรณ์การผลิตที่ใช้เก็บเขาสัน (เก็บตะกรอ) เพื่อเตรียมเส้นยืน ด้านบนและด้านล่าง ซึ่งเป็นการทอผ้าแบบ 2 ตะกรอ ซึ่งไม้เขาย่าจะมีทั้งหมด 4 ไม้ ได้แก่ ข้างบน 2 ไม้และ ล่าง 2 ไม้ ซึ่งทั้ง 4 ไม้จะมัดด้วยเชือกในล่อนแล้วร้อยผ่านเส้นยืน และมีเชือกผูกกับไม้เขาย่ากับไม้ย่ำ ไม้เขาสันยาวประมาณ 14 นิ้ว สมาชิกจะเหลาไม้ไผ่นำมาใช้เอง อายุการใช้งานประมาณ 3 ปี

11. ไม้เต่า เป็นอุปกรณ์การผลิตที่ใช้ในขั้นตอนการมัดเขาสันและมัดเขายาว เพื่อทำให้การวัดความตึงและขนาดกว้างเท่ากันระหว่างเชือกในล่อนกับไม้เขายาวและไม้เขาสัน จะมีลักษณะคล้ายดาบ แต่ขนาดเล็กกว่า ยาวประมาณ 8-10 นิ้ว กว้างประมาณ 5 นิ้ว สมาชิกส่วนใหญ่จะมีคนละ 1 อัน ราคา 60 บาท/อัน ซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน อายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

12. ขอบพื้มหรือจะคัด อุปกรณ์การผลิตที่ใช้ข้างบนพื้มเพื่อใช้จับเวลาทอผ้า ทำจากไม้แดง มีหลายขนาดขึ้นอยู่กับพื้มที่ใช้ สมาชิกจะซื้อจากบ้านศาลา ราคา 150 บาท/อัน อายุการใช้งาน 10 ปี

13. กรรไกร ใช้สำหรับตัดฝ้าย ตบแต่งผ้าผืนที่ทอเรียบร้อยแล้ว สมาชิกจะจัดซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา 45 บาท/ด้าม อายุการใช้งาน 5 ปี

14. สายวัด ใช้สำหรับวัดขนาดความกว้างและความยาวของผ้าในขณะทอ และเมื่อเสร็จในแต่ละผืน สมาชิกจะจัดซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา 10-15 บาท/เส้น อายุการใช้งาน 5 ปี

15. หลอดกระสวย เป็นอุปกรณ์การผลิตที่ใช้ร่วมกับกระสวย สำหรับม้วนฝ้ายดินและฝ้ายสอดแล้วใส่ไว้ในกระสวย จะทำจากแขนงไม้ไผ่ ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ในการทอผ้าแต่ละผืน ใช้ม้วนฝ้ายสอดจำนวน 2 เส้น และฝ้ายดิน 1-2 เส้น สมาชิกจะซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา 20 บาท/100 หลอด อายุการใช้งานประมาณ 3 ปี

16. ไม้ย่ำ เป็นอุปกรณ์การผลิตที่ใช้ในขั้นตอนการทอผ้า โดยสมาชิกจะเหยียบไม้ย่ำ เพื่อยกไม้เขาสันคู่บนและคู่ล่าง แยกจากกันส่งผลให้เส้นยืนบน-ล่าง แยกจากกันแล้วสามารถสอดฝ้ายสอดและฝ้ายดิน ซึ่งมีเชือกผูกกับไม้เขาสันกับไม้ย่ำไว้ด้วยกัน ไม้ย่ำจะอยู่ด้านล่างของเครื่องเส้นยืน จะทำจากไม้ไผ่ ใช้

จำนวน 2 ท่อน ยาวประมาณ 1 เมตร ซึ่งสมาชิกจะตัดไม้ไผ่ที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน อายุการใช้งานประมาณ 3 ปี

17. เชือกไนล่อนเส้นใหญ่ ใช้สำหรับมัดขอบพื้กับไม้ส่วนบนของก๊และมัดเขาสั้นกับไม้ยาว การทอผ้าใช้เชือกไนล่อนยาวทั้งหมด 4 เมตร สมาชิกจะซื้อจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา 4 บาท/เมตร อายุการใช้งานประมาณ 2 ปี

18. ไม้เขายาว ใช้สำหรับการแกะลายหรือเก็บมุกในการทอผ้า ซึ่งจะมัดกับเชือกไนล่อน ส่วนใหญ่ทำจากไม้รวก (รูปภาพผนวกที่ 27) สมาชิกจ้างชาวบ้านภายในหมู่บ้านทำไม้ละ 2 บาท การเก็บมุกแต่ละครั้งสามารถทอผ้าได้ประมาณ 10 เครื่อง หรืออายุการใช้งานประมาณ 3 ปี

19. ไม้มุก ใช้สำหรับเก็บมุกในการทอผ้าพื้นมุก ผ้าพื้นตัวเอส และผ้าหน้าไหล ส่วนใหญ่ทำจากไม้รวก (รูปภาพผนวกที่ 27) สมาชิกจ้างชาวบ้านภายในหมู่บ้านทำไม้ละ 1 บาท การเก็บมุกแต่ละครั้ง อายุการใช้งานประมาณ 2 ปี

20. แปรง ใช้สำหรับมัดฝุ่นเส้นยืนและแปรงเส้นยืนให้เรียงไม่พันกัน ซึ่งแต่เดิมการทอผ้าภายในหมู่บ้านใช้แปรงที่ทำจากขนเม่น แต่ในปัจจุบันได้นำแปรงซีกผ้ามาใช้ เนื่องจากไม่มีการทำแปรงขนเม่นภายในหมู่บ้าน (รูปภาพผนวกที่ 28) สมาชิกซื้อแปรงจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ราคา 6 บาท/อัน อายุการใช้งาน 3 ปี

รายละเอียดของเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของสมาชิกกลุ่มฯ ดังตาราง 4

4.3.2.2 เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของกลุ่ม ฯ

1. หัวแก๊ส ใช้สำหรับการย้อมสีธรรมชาติ ราคาหัวละ 1,150 บาท กลุ่ม ฯ มีหัวแก๊สทั้งหมด 2 หัว ดังนั้นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 2,300 บาท กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน อายุการใช้งาน 5 ปี

2. กระทะใบบัว ใช้ใส่ฝ้ายต้มในการสำหรับการย้อมสีธรรมชาติ ราคาใบละ 500 บาท กลุ่ม ฯ มีกระทะใบบัวทั้งหมด 2 ใบ ดังนั้นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 1,000 บาท กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน อายุการใช้งาน 8 ปี

3. กะละมัง ใช้แช่ฝ้ายสำหรับการย้อมสีธรรมชาติ ราคาใบละ 150 บาท กลุ่ม ฯ มีกะละมังทั้งหมด 2 ใบ ดังนั้นมูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 300 บาท กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน อายุการใช้งาน 3 ปี

4. ถังพลาสติก ใช้แช่ฝ้ายสำหรับการย้อมสีธรรมชาติ ราคาใบละ 80 บาท กลุ่ม ฯ มีถังพลาสติกจำนวน 2 ใบ กลุ่ม ฯ ซื้อจากร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน อายุการใช้งาน 2 ปี

5. จักรเย็บผ้า ราคาหลังละ 4,500 บาท อายุการใช้งาน 20 ปี กลุ่ม ฯ มีทั้งหมด 3 หลัง สำหรับการใช้งานภายในกลุ่ม ฯ ไม่มีการใช้งานจากจักรเย็บผ้า แต่ให้สมาชิกเช่าปีละ 100 บาท/หลัง

ตารางที่ 4.8 เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ

รายการ	หน่วย	จำนวน	ราคา (บาท/หน่วย)	อายุการ ใช้งาน (ปี)	ลักษณะการที่ได้มา	แหล่งที่มา
กี่	หลัง	1	1,500	3	จ้างประกอบและ จ่ายสด	บ้านศาลา
ตงกว้าง (กว้าง)	ตัว	1	100	10	สมาชิกประกอบเอง	
เพียนกอ	ตัว	1	250	10	สมาชิกประกอบเอง	
หลักเข็นด้าย	ตัว	1	20	5	สมาชิกประกอบเอง	
หลักมัดย้อม	ตัว	1	50	50	จ้างประกอบและ จ่ายสด	ร้านภายในหมู่บ้าน
กระสวย	อัน	2-3	35	5	ซื้อสด	ร้านสุเกียว อำเภอบัว จังหวัดน่าน
หลอดกระสวย ▪ ฝ้าย ▪ สอด ▪ ฝ้าย ▪ ดิ้น	อัน อัน	ขึ้นอยู่กับ ปริมาณของ ฝ้ายสอด	20	3	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
ล้อ	คู่	1	25	10	ซื้อสด	ร้านสุเกียว อำเภอบัว จังหวัดน่าน
ขอบฟืม หรือจะ คัด	อัน	1	150	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในบ้านศาลา
ไม้เขาสั่น	ไม้	4	-	3	สมาชิกเหลาไม้ มาใช้เอง	
ไม้เต่า	ไม้	1	60	5	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
กรรไกร	เล่ม	1	45	5	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
สายวัด	เส้น	1	10-15	1-2	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
เชือกไนลอน เส้นใหญ่	เมตร	4	4	2	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	หน่วย	จำนวน	ราคา (บาท/หน่วย)	อายุการ ใช้งาน (ปี)	ลักษณะการที่ได้มา	แหล่งที่มา
ไม้เขายาว	ไม้	ขึ้นอยู่กับลาย	2	2	ซื้อสด	ภายในหมู่บ้าน
ไม้มุก	ไม้	ขึ้นอยู่กับลาย	1	2	ซื้อสด	ภายในหมู่บ้าน
แปรง	อัน	1	6	3	ซื้อสด	ภายในหมู่บ้าน
ไม้ย่ำ	ท่อน ¹	2	-	3	สมาชิกจัดหาเอง	
ฟืม						
● ฟืม 5	อัน	1	150	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
● ฟืม 7	อัน	1	250	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
● ฟืม 11	อัน	1	280	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
● ฟืม 15	อัน	1	350	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน
● ฟืม 20	อัน	1	380	10	ซื้อสด	ร้านค้าภายในหมู่บ้าน

หมายเหตุ : ^{1/} ไม้เขาย่ำ 1 ท่อนยาวประมาณ 1 เมตร

เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตของสมาชิกกลุ่มฯ ต่อสมาชิก 1 คนในแต่ละรอบการผลิต

ที่มา : จากการสำรวจ

6.จักรโพง ราคาหลังละ 4,300 บาท กลุ่มฯ มีจักรโพงจำนวน 1 หลัง อายุการใช้งาน 20 ปี สำหรับการใช้งานภายในกลุ่มฯ ไม่มีการใช้งานจากจักรโพง แต่ให้สมาชิกเช่าปีละ 150 บาท/หลัง

7.ตู้เก็บวัตถุดิบฝ้าย ราคาหลังละ 2,300 บาท กลุ่มฯ มีจำนวน 1 หลัง ตั้งอยู่ที่บ้านคุณสว่าง กรรมการเก็บรักษาวัตถุดิบ อายุการใช้งาน 10 ปี

4.3.2.3 อุปกรณ์การตลาดของกลุ่มฯ

1. ตู้ลุมนิเยม ขนาด 18.5 x 48x 68 “ ราคาหลังละ 4,000 บาท ซึ่งกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุน สำนักงานเกษตรอำเภอบัว จำนวน 2 หลังใช้เก็บผลิตภัณฑ์ที่รับซื้อจากสมาชิก ตั้งอยู่ที่บ้านนางแพรว คำภานุช

2. ตู้แสดงสินค้า จำนวน 1 หลัง เป็นของประธานกลุ่มฯ ราคาหลังละ 2,500 บาท จำนวน 1 หลัง อายุการใช้งาน 10 ปี

3. ราวไม้ จำนวน 2 ราว เป็นของประธานกลุ่มฯ ราคา 200 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี

รายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ กลุ่มฯ ดังตารางที่ 4.9

4.3.3 บรรจุกันท์

บรรจุกันท์ที่กลุ่มฯ ใช้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน ในการจัดหาบรรจุกันท์ให้กับกลุ่มฯ ร่วมกับหมู่บ้านอื่นๆ ภายในตำบลศิลาแลง ตั้งแต่ในปี 2542 จนถึงปี 2543 กลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนบรรจุกันท์มูลค่า 3,000 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ก่องกระดาศใส่ผ้า ขนาด 7.5" x 12" x 2" ราคา ก่องละ 10 บาท กุญกระดาศใส่ผ้า ขนาด 12" x 15" ราคาใบละ 3 บาท และ กุญพลาสติก ขนาด 9" x 8" ราคาห่อละ 50 บาท (100 ใบ) การบรรจุผ้าทอของกลุ่มฯ ครั้งละ 1-2 ผืน ส่วนใหญ่จะใช้กุญพลาสติก ปริมาณการซื้อแต่ละครั้ง 1-2 ห่อต่อเดือน (รูปภาพผนวกที่ 36) แต่ในปี 2544 ประธานกลุ่มฯ เป็นผู้จัดการและเสียค่าใช้จ่ายบรรจุกันท์

สำหรับตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ยังไม่มีการทำตลาดของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากภายในตำบลศิลาแลงมีเครือข่ายผ้าทอไทลื้อจึงได้ใช้สัญลักษณ์ร่วมกับหมู่บ้านอื่นๆ แต่กลุ่มฯ จะมีนามบัตรเพื่อใช้แจกให้กับลูกค้าที่มาซื้อผ้าทอของกลุ่มฯ

รายละเอียดบรรจุกันท์ดังตาราง 4.10

4.3.4 โรงเรือน

ห้องเก็บผลิตภัณฑ์ ใช้บริเวณบ้านของประธานกลุ่มฯ มูลค่า 120,000 บาท อายุการใช้งาน 20 ปี

ตารางที่ 4.9 วิธีดู อุปกรณ์และโรงเรือนของกลุ่ม ฯ

รายการ	หน่วย	จำนวน	ราคา (บาท/หน่วย)	อายุการ ใช้งาน (ปี)	ลักษณะการที่ ได้มา	แหล่งที่มา
หัวแก๊ส	หัว	2	1,150	5	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
กระเพาะหมูปัว	ใบ	2	500	8	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
กะละมัง	ใบ	2	150	3	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
ถังพลาสติก	ใบ	2	80	2	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
จักรเย็บผ้า	หลัง	3	4,500	20	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
จักรปัก	หลัง	1	4,300	20	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
ตู้เก็บวัตถุดิบฝ้าย	หลัง	1	2,300	10	ซื้อสด	ร้านค้าในอำเภอปัว จังหวัดน่าน
ตู้ดูดไขมัน	หลัง	2	4,000	10	ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน	
ตู้แสดงสินค้า	หลัง	1	2500	10	ได้รับการสนับสนุนจากประธานกลุ่ม ฯ	
ราวไม้	ราว	2	200	10	ได้รับการสนับสนุนจากประธานกลุ่ม ฯ	
ห้องเก็บผลิตภัณฑ์	ห้อง	1	120,000	20	ได้รับการสนับสนุนจากประธานกลุ่ม ฯ	

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.10 บรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์	หน่วย	ราคาต่อหน่วย	แหล่งที่มาของบรรจุภัณฑ์	ขนาดการบรรจุผ้าทอ (ผืน/ใบ)	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณการซื้อต่อครั้ง	ลักษณะการได้มา
ถุงพลาสติก ขนาด 9x8 นิ้ว	ห่อ (100 ใบ)	50 บาท	สำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน	1	1	1-2 ห่อ	ประธานกลุ่มฯ จัดหาและเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย
กล่องกระดาษใส่ผ้า ขนาด 7.5x12 x 2 นิ้ว	กล่อง	10 บาท	สำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน	1	2-3 เดือน/ครั้ง	24 ใบ	
ถุงกระดาษ ขนาด 12x15 นิ้ว	ใบ	3 บาท	สำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน	1	2-3 เดือน/ครั้ง	36 ใบ	

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3.5 การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต

การตรวจสอบคุณภาพปัจจัยการผลิต

กลุ่ม ฯ เก็บรักษาวัตถุดิบฝ้าย ไว้ที่บ้านนางสว่าง ที่มาวงศ์ โดยเก็บฝ้ายไว้ในตู้ ซึ่งการเก็บรักษาวัตถุดิบจะมัดฝ้ายเป็นลูก เพื่อสะดวกในการจ่ายฝ้ายให้กับสมาชิก

ส่วนวัตถุดิบที่ใช้ย้อมสีธรรมชาติ เก็บไว้ได้ทุนบ้านของนางแพรว คำภานุช โดยใส่ไว้ในถุงตาข่ายเพื่อเปลือกไม้แห้ง รวมกับอุปกรณ์ที่ใช้ย้อมสีธรรมชาติ (รูปภาพผนวกที่ 24 และ 29) ซึ่งกลุ่ม ฯ มีการย้อมสีธรรมชาติเป็นประจำทุกเดือนและมาใช้สถานที่ดังกล่าวในการย้อมสีธรรมชาติ

การเก็บรักษาปัจจัยการผลิต

การตรวจสอบคุณภาพของปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ ส่วนใหญ่กรรมการผู้จัดซื้อวัตถุดิบและกรรมการจัดเก็บวัตถุดิบเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ โดยพิจารณาจาก ขนาดของเบอร์ฝ้าย และลักษณะของเส้นฝ้ายที่ใช้

4.4 แรงงานและการจ้างงาน

4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต

การทอผ้าของกลุ่ม ฯ จะใช้แรงงานของสมาชิกภายในกลุ่มทั้งหมดประมาณ 60- 70 คน ส่วนใหญ่ สมาชิกของกลุ่ม ใช้เวลาว่างจากการทำนามาทอผ้าที่กลุ่ม โดยเฉลี่ยทอผ้าประมาณ 6 ชั่วโมง ต่อวัน เริ่มเวลาประมาณ 09.00 น. - 17.00 น. ในการทอผ้าของสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ แต่ละประเภท มีการใช้เวลาแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความชำนาญในการทอผ้าของแต่ละคนและขนาดของผ้าที่ทอ แต่ถ้าเป็นช่วงฤดูการทำนา กำลังการผลิตของสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ ลดลง สมาชิกกลุ่ม ฯ ใช้เวลาช่วงเย็นหลังจากว่างกิจกรรมจากการทำนามาทอผ้า ซึ่งช่วงทำนาและฤดูฝน สมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าอยู่ที่บ้าน

นอกจากนี้การทอผ้าแล้วยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ในขั้นตอนการทอผ้าที่สมาชิกบางคนก็ใช้แรงงานของตนเอง บางคนก็จ้างผู้เฒ่าผู้แก่ในการสีกเส้นและเขายาว และจ้างสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ ในการวันด้ายเส้นยืน โดยแต่ละกิจกรรมจะมีรายละเอียดและเวลาที่ใช้ในการทำงานแตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

การเตรียมเส้นยืน ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ **กิจกรรมแรก** ได้แก่ การกรอด้วย (การวันด้าย) สมาชิก 1 คน สามารถกรอด้วยจากตงก้างไปที่เพียนกอ 1 ก้าง ใช้เวลา 1/2 ชั่วโมง แต่ส่วนใหญ่สมาชิกจะจ้างผู้เฒ่าผู้แก่บ้านฝ้ายหรือภายในหมู่บ้าน วันด้ายเส้นยืน เนื่องจากต้องการความสะดวกและลดขั้นตอน เพื่อจะได้มีเวลาในการทอผ้าเพิ่มขึ้น ส่วนฝ้ายสอดและฝ้ายด้น สมาชิกจะทยอยวัน **กิจกรรมที่สอง** ได้แก่ การเข็นด้วยหรือการเดินเส้นยืน เพื่อเตรียมเส้นยืนในการไปประกอบที่กี่ ซึ่งการเข็นด้วยของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะใช้เวลาแตกต่างกัน เช่น การเข็นด้วยของผ้าสองชายชุดจำนวน 12 ชุด หรือยาวประมาณ 48 เมตร สมาชิก 1 คนใช้เวลาเข็นด้วย 5 ชั่วโมง

การแกะลายและเก็บมุก ส่วนใหญ่สมาชิกภายในกลุ่ม ฯ แกะลายและเก็บมุกเอง เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความชำนาญ และต้องมีสายตาดี มีความละเอียดอ่อน โดยการแกะลายจะใช้เวลาที่

แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลายและไม้เขายาว ส่วนใหญ่สมาชิกนิยมให้แกะลายข้าง ลายดอก และลายบัวลอย ซึ่งมีไม้เขายาวประมาณ 14-20 ไม้ ใช้เวลาประมาณ 1/2 วัน ต่อ 1 คน แต่อย่างไรก็ตามเวลาที่ใช้ในการแกะลายจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับขนาดของผลิตภัณฑ์

การเก็บเขายาวและเก็บเขาสั้น เป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยากสำหรับสมาชิกภายในกลุ่ม ฯ จึงได้จ้างชาวบ้านที่บ้านดอนไผ่และบ้านฝายในการเก็บเขายาวและเขาสั้น หลบละ 6 บาท

การสีปมใหม่และสีปมเก่า(การสีปม) ส่วนใหญ่สมาชิกภายในกลุ่มสามารถสีปมใหม่และสีปมเก่าได้ โดยสมาชิก 1 คน สามารถสีเส้นยืน 1 เครือ (320 เส้น) ใช้เวลาประมาณ 1/2 วัน

การเดินเส้นยืน เป็นขั้นตอนนำเครือเส้นยืนขึ้นไปที่ เป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก และผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะใช้เวลาที่แตกต่างกัน รายละเอียดของการใช้แรงงานในการผลิตดังตาราง 4.12

4.4.2 การจ้างงาน

การจ้างงานในการทอผ้าของกลุ่ม ฯ เป็นในลักษณะการรับซื้อผ้าทอจากสมาชิกและหักค่าฝายเงินส่วนที่เหลือเป็นค่าทอของสมาชิก ซึ่งต้นทุนในการผลิตของผ้า 1 ผืน ที่สมาชิกคิดคำนวณประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ ค่าจ้างในการวันด้ายยืน และค่าจ้างสักเขาสั้นและเขายาว เป็นต้น รวมกันหักออกจากต้นทุนการผลิต เหลือเป็นค่าแรงของตนเองในการทอผ้า ซึ่งจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม ฯ คิดค่าแรงต่อผืนประมาณร้อยละ 60 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด สำหรับการจ้างงานในขั้นตอนการผลิตที่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญและต้องการลดขั้นตอนการทำงาน ได้แก่ การวันด้ายเส้นยืน ค่าจ้างค่าละ 5 - 10 บาท และการสักเขาสั้นและเขายาวหลบละ 6 บาท รายละเอียดค่าแรงและการจ้างงานดังตาราง 4.13

นอกจากกลุ่ม ฯ จะมีการกิจกรรมต่าง ๆ ในการผลิตผ้าทอภายในกลุ่มของสมาชิก กลุ่ม ฯ ยังมีกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งกลุ่ม ฯ จะมีการหมุนเวียนให้สมาชิกภายในกลุ่ม มาย้อมสีธรรมชาติเดือนละครั้ง

โดยการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ต่อครั้งใช้เวลาในการย้อมประมาณ 1 ½ วัน หรือประมาณ 12 ชั่วโมง เวลาเริ่มทำงานประมาณ 8.00 – 17.00 น. ซึ่งสมาชิกที่มาย้อมสีธรรมชาติ แต่ละครั้งมีประมาณ 4 คน สามารถย้อมฝายได้ประมาณ 7 ลูก รายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แรงงานและค่าแรงในการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ

กิจกรรม	ผลงานที่ได้	จำนวนคนต่อ ครั้งการผลิต	เวลาที่ใช้ในการ แต่ละกิจกรรม	ค่าแรง/ ค่าจ้าง (บาท)	สถานภาพเป็น สมาชิกกลุ่ม
การย้อมสีธรรมชาติ	ฝาย 7 ลูก	4	12 ชั่วโมง	600	เป็นสมาชิกกลุ่ม

หมายเหตุ : การย้อมสีธรรมชาติ 1 ครั้ง/เดือน

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.12 การใช้แรงงานในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ ผลิตภัณฑ์	การเตรียมเส้นยืน		การกรอด้วย สอด (วันด้ายสอด)	การเดิน เส้นยืน	การแกะลาย และเก็บมุม	การเก็บเขายาว และเก็บเขาสั้น	การทอผ้า
			การกรอด้วย (วัน)	การขึ้นด้าย					
ผ้าสองชายชุด	ผืน	12	จ้างกัละ10 บาท	5	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบละ 6 บาท	32
ผ้าสองชายเดี่ยว	ผืน	24	จ้างกัละ10 บาท	5	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบละ 6 บาท	32
ผ้าสไบลายบัง	ผืน	47	จ้างกัละ10 บาท	2	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบละ 6 บาท	141
ผ้าสไบลายช้าง	ผืน	47	จ้างกัละ10 บาท	2	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบละ 6 บาท	211.50
ผ้าสไบลายทึบ	ผืน	47	จ้างกัละ10 บาท	2	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบละ 6 บาท	141
ผ้าคลุมไหล่ทึบ	ผืน	15	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบละ 6 บาท	135
ผ้าคลุมไหล่ช้าง	ผืน	15	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบละ 6 บาท	90
ผ้าคลุมไหล่ใหญ่	ผืน	20	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	5	จ้างหลบละ 6 บาท	180
ผ้าขาวม้า	ผืน	56	จ้างกัละ10 บาท	6	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	4.3	6	จ้างหลบละ 6 บาท	112
ผ้าปูโต๊ะ	ผืน	35	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบละ 6 บาท	420
ผ้าพื้นยกพื้นตัวเอส	ชุด	1	จ้างกัละ10 บาท	0.1	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	0.067	-	จ้างหลบละ 6 บาท	6
ผ้าพื้นเมตร	ผืน	1	จ้างกัละ10 บาท	0.1	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	0.067	-	จ้างหลบละ 6 บาท	0.67
ผ้าพื้นดินดำ	ผืน	1	จ้างกัละ10 บาท	0.1	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	0.067	-	จ้างหลบละ 6 บาท	3
ผ้าผ้าไหล	ชุด	1	จ้างกัละ10 บาท	0.2	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	0.33	8	จ้างหลบละ 6 บาท	30
ผ้ามานใหญ่	ผืน	12	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	6	6	จ้างหลบละ 6 บาท	150
ผ้ามานเล็ก	ผืน	40	จ้างกัละ10 บาท	3	ด้าย 1 กัต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบละ 6 บาท	120

หน่วย : ชั่วโมง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ ผลิตภัณฑ์	การเตรียมเส้นยืน		การกรอด้วย สอด (วันด้วยสอด)	การเดิน เส้นยืน	การแกะลาย และเก็บมุม	การเก็บเขายาว และเก็บเขาสั้น	1.1 การทอ ผ้า
			การกรอด้วย (วัน)	การขึ้นด้วย					
ผ้ามัน 25 นิ้ว	ผืน	45	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบลละ 6 บาท	90
ผ้ามัน (130)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	150
ผ้ามัน (150)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	137.5
ผ้ามัน (160)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	137.5
ผ้ามัน (100)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	62.5
ผ้ามันพิเศษ (170)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	150
ผ้ามันพิเศษ (180)	ผืน	25	จ้างก่าละ10 บาท	3	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	150
ผ้าตุง	ผืน	7	จ้างก่าละ5 บาท	0.33	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	3	3	จ้างหลบลละ 6 บาท	21
ผ้ารองจาน	ผืน	17	จ้างก่าละ5 บาท	0.67	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	4	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	20.4
ผ้าเช็ดหน้า	ผืน	350	จ้างก่าละ5 บาท	4	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	2	3	จ้างหลบลละ 6 บาท	105
ผ้าชุด (400)	ชุด	12	จ้างก่าละ10 บาท	5	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบลละ 6 บาท	144
ผ้าถุง	ผืน	24	จ้างก่าละ10 บาท	5	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	4	5	จ้างหลบลละ 6 บาท	144
ผ้าก้านผืน	ผืน	2	จ้างก่าละ10 บาท	0.4	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	0.33	6	จ้างหลบลละ 6 บาท	48
ผ้าก้านชุด	ชุด	1	จ้างก่าละ10 บาท	0.4	ด้วย 1 ก่าต่อ ½ ชั่วโมง	0.33	9	จ้างหลบลละ 6 บาท	48

ที่มา : จากการสำรวจ

4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ย ได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง โดยพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด อัตราขยายผลผลิตภัณฑ์ต่อขยายผลผลิตภัณฑ์รวม ซึ่งรายละเอียดต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีดังนี้

ผ้าสองชายชุดเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร จากการศึกษพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิกต่อผืนเท่ากับ 197.22 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 143.72 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 53.50 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 67.03 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 26.96 5.84 และ 0.16 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 217.07 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายชุดเคมีจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 20.17 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 9.29 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 73.35 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 33.79 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 19.85 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 9.14

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 219.95 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายชุดเคมีจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๕ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ต่อผืนเท่ากับ 60.05 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 21.45 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๕ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าสองชายชุดเคมี ค่อนข้างสูง

ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร จากการศึกษพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 93.19 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 66.46 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 26.73 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 65.38 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 34.27 5.93 และ 0.34 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 102.91 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายเดี่ยวเคมีจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 10.04 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 9.76 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 36.45 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 35.42 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 9.72 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 9.44

ตารางที่ 4.13 ค่าแรงและค่าจ้างในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม ฯ

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ ผลิตภัณฑ์	การเตรียมเส้นยืน		ค่าแรงการเดิน เส้นยืน	ค่าแรงการแกะ ลายและเก็บมุก	ค่าจ้างการเก็บเข ยาวและเก็บเขาสั้น	ค่าแรงการทอผ้า
			ค่าจ้างการกรอ ด้าย (วัน)	ค่าแรงการ เส้นด้าย				
ผ้าสองชายชุด	ผืน	1	4.6	5.21	4.17	5.21	6.92	33.375
ผ้าสองชายเดี่ยว	ผืน	1	2.2	2.60	2.08	2.60	3.33	16.63
ผ้าสไบลายบั้ง	ผืน	1	1.7	0.53	0.80	0.80	0.64	37.50
ผ้าสไบลายช้าง	ผืน	1	1.7	0.53	0.80	0.80	0.64	56.25
ผ้าสไบลายทึบ	ผืน	1	1.7	0.53	0.80	0.80	0.64	37.50
ผ้าคลุมไหล่ทึบ	ผืน	1	3	2.50	3.33	4.17	3.30	112.50
ผ้าคลุมไหล่ช้าง	ผืน	1	3	2.50	3.33	4.17	3.30	75
ผ้าคลุมไหล่ใหญ่	ผืน	1	4	1.88	1.88	3.13	6.00	112.50
ผ้าขาวม้า	ผืน	1	2.3	1.34	0.96	1.34	1.61	25
ผ้าปูโต๊ะ	ผืน	1	1.4	1.07	1.07	2.14	2.57	150
ผ้าพันมุก/พันตัวเอส	เมตร	1	1	1.25	0.84	-	7.83	75
ผ้าพันเมตร	ผืน	1	1	1.25	0.84	-	1.50	8.375
ผ้าพันดินดำ	ผืน	1	1	1.25	0.84	-	18	37.50
ผ้าม้าไหล	ชุด	1	4-9.6	2.50	4.13	100	8-10	375
ผ้ามานใหญ่	ผืน	1	5.2	1.50	3	3	3.60	75
ผ้ามานเล็ก	ผืน	1	3.3	0.94	0.94	0.94	2.25	37.50

หน่วย : บาท

หน่วย : บาท

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	หน่วย	ปริมาณ ผลิตภัณฑ์	การเตรียมเส้นยืน		ค่าแรงการเดิน เส้นยืน	ค่าแรงการแกะ ลายและเก็บมุก	ค่าจ้างการเก็บเขา ยาวและเก็บเขาสั้น	หน่วย : บาท
			ค่าจ้างการกรอด้วย (วัน)	ค่าแรงการ เส้นด้าย				
ผ้ามัน 25 นิ้ว	ผืน	1	2.2	0.83	0.83	0.83	1.47	25
ผ้ามัน (130)	ผืน	1	3.3	1.50	1.50	3	2.25	75
ผ้ามัน (150)	ผืน	1	4.3	1.50	1.50	3	3.00	68.75
ผ้ามัน (160)	ผืน	1	4.3	1.50	1.50	3	3.00	68.75
ผ้ามัน (100)	ผืน	1	2.5	1.50	1.50	3	2.25	31.25
ผ้ามันพิเศษ (170)	ผืน	1	5.2	1.50	1.50	3	3.60	75
ผ้ามันพิเศษ (180)	ผืน	1	5.2	1.50	1.50	3	3.60	75
ผ้าดุง	ผืน	1	0.35	0.59	5.36	5.36	4.29	37.50
ผ้ารองจาน	ผืน	1	0.19	0.49	2.94	4.41	1.68	15
ผ้าเร็ดหน้า	ผืน	1	0.1	0.14	0.07	0.11	0.09	3.75
ผ้าชุด (400)	ชุด	1	9.2	5.21	4.17	5.21	10.00	150
ผ้าถุง	ผืน	1	4.6	2.60	2.08	2.60	5.00	75
ผ้าก้านผืน	ผืน	1	5.6	2.50	2.06	37.50	7.06	300
ผ้าก้านชุด	ชุด	1	12	5.00	4.13	112.50	15.00	600

ที่มา : จากการสำรวจ

ต้นทุนกลุ่ม ๑ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 104.45 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายเดี่ยวเคมีจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๑ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๑ ต่อผืนเท่ากับ 45.55 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 30.36 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๑ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ค่อนข้างสูง

ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว เมตรละ 70 บาท จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 40.82 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 28.73 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 12.09 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 64.26 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 29.21 6.12 และ 0.40 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๑ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 46.62 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าพื้นเมตรละ 70 จากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 5.24 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 11.42 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 17.175 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 37.41 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 5.08 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 11.07

ต้นทุนกลุ่ม ๑ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 46.62 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าพื้นเมตรละ 70 จากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๑ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๑ ต่อผืนเท่ากับ 23.38 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 33.40 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๑ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าเมตรละ 70 ค่อนข้างสูง

ผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 177.82 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 109.85 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 67.97 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 53.01 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 37.86 6.48 และ 0.37 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๑ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 202.42 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 25.264 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 12.48 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 92.57 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 45.73 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 24.60 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 12.15

ต้นทุนกลุ่ม ๑ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 207.49 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติพบว่า กลุ่ม ๑ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๑ ต่อผืนเท่ากับ 82.51 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 28.45 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๑ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติ ค่อนข้างสูง ผ้าสองชายชุดเคมีที่มีราคาขายใกล้เคียงกัน

ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร จากการศึกษพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 88.22 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 54.39 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 33.83 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 52.84 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 37.98 6.27 และ 0.37 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 100.45 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 12.55 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 12.49 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 46.06 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 45.85 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 12.23 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 12.17

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 103.25 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติพบว่า กลุ่ม ๕ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ต่อผืนเท่ากับ 56.751 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 35.47 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๕ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าสองชายชุดสีธรรมชาติ ค่อนข้างสูงกว่า ผ้าสองชายเดี่ยวเคมีที่มีราคาขายใกล้เคียงกัน

ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว เมตรละ 80 บาท จากการศึกษพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 63.44 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 41.95 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 21.49 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 57.89 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 33.62 6.46 และ 0.26 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 72.33 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าพื้นเมตรละ 80 จากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 9.05 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 12.52 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 30.38 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 42 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 8.89 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 12.28

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 73.72 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าพื้นเมตรละ 80 จาราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๕ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ต่อผืนเท่ากับ 6.28 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 7.85 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ๕ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าเมตรละ 80 ค่อนข้างต่ำ

ผ้าขาวม้า ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร จากการศึกษพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 88.80 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 55.70 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 33.10 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 58.32 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่า

วัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานของผู้ผลิต ค่าจ้างในการผลิต และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 36.71 4.40 และ 0.57 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ฯ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 104.21 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าขาวม้าจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 15.91 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 15.27 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 48.51 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 15.27 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 15.41 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 14.79

ต้นทุนกลุ่ม ฯ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 105.34 เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าขาวม้าจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ฯ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ฯ ต่อผืนเท่ากับ 4.66 บาท และอัตราผลตอบแทนเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขาย ร้อยละ 4.23 จะเห็นได้ว่า กลุ่ม ฯ ได้รับผลตอบแทนจากการขายผ้าขาวม้าค่อนข้างต่ำ

ผ้าคลุมไหล่ช้าง ขนาด 22 นิ้ว x 2 เมตร จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 137.94 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 48.40 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 89.54 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 68.46 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 63.89 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 4.57 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 30.52 และ 1.02 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ฯ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 183.65 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าคลุมไหล่ช้างจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 47.12 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 25.66 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 135.25 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 73.65 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 45.71 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 24.89

ต้นทุนกลุ่ม ฯ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 185.40 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าคลุมไหล่ช้างจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ฯ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ฯ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 15.40 บาท

ตุ่ง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร (ตุ่ง 1) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 91.20 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 39.43 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 51.77 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 61.12 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 56.03 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 5.09 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าแต่งตุ่ง) และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 35.82 2.32 และ 0.74 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ฯ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 113.52 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของตุ่งจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 81.92 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 72.16

ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 74.09 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 65.27 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 22.32 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 19.66

ต้นทุนกลุ่ม ๙ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 114.24 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของตุงจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๙ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๙ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 44.24 บาท จะเห็นได้ว่าขาดทุนต่อผืนค่อนข้างมาก

ตุง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร (ตุง 2) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 72.09 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 21.78 บาทและต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 50.31 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 75.30 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 68.86และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 6.44 รองลงมาได้แก่ ค่าวัสดุดิบ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าแต่งตุง) และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 20.84 2.94และ0.92 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๙ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 94.41 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของตุงจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 80.46 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 85.22 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 72.63 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 76.93 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 22.33 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 23.65

ต้นทุนกลุ่ม ๙ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 95.13 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของตุงจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๙ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๙ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 25.13 บาท จะเห็นได้ว่า ตุง 2 ขาดทุนต่อผืนค่อนข้างมาก แต่น้อยกว่า ตุง 1 เนื่องจาก ค่าวัสดุดิบน้อยกว่า

ผ้าสไบ (ลายบั้งและลายทิว) ขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (สไบ 1) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 64.83 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 22.64บาท และต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 42.19 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 66.34ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 62.73และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 3.61 รองลงมาได้แก่ ค่าวัสดุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 31.31 และ2.35 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๙ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 87.21 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 23.90 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 27.41 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 64.57 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 74.04 และ ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 22.38 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 25.66

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 88.03 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคาขายพบว่า กลุ่ม ๕ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 8.03 บาท

ผ้าสไบ (ลายบั้งและลายทึบ) ขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (สไบ 2) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 69.58 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 27.80 บาท และต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 41.78 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 61.22 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 57.86 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 3.36 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 36.59 และ 2.19 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 91.96 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคากลางพบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 23.90 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 25.99 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 64.16 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 69.77 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 22.38 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 24.34

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 92.78 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคาขายพบว่า กลุ่ม ๕ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 12.78 บาท

ผ้าสไบ (ลายบั้งและลายทึบ) ขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (สไบ 3) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 69.87 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 28.30 บาท และต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 41.57 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60.67 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 57.32 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 3.35 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 37.15 และ 2.18 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๕ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 92.25 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคากลางพบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 23.90 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 25.91 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 63.95 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 69.32 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 22.38 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 24.26

ต้นทุนกลุ่ม ๕ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 93.07 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของสไบจากราคาขายพบว่า กลุ่ม ๕ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๕ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 13.07 บาท จะเห็นได้ว่า ผ้าสไบ 3 ขาดทุนต่อผืนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับผ้าสไบทั้งหมด

ผ้าน้ำไหล ขนาด 33 นิ้ว x 4 เมตร) จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 666.28 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 160.23 บาท และต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 506.05 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 77.72 ของต้นทุนการผลิตต่อผืน

เป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 75.08 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 2.64 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 20.78 และ 0.87 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๔ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 891.10 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าเนื้อไหม จากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 230.65 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 25.88 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 730.87 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 82.02 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 224.83 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 25.23

ต้นทุนกลุ่ม ๔ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 896.35 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าเนื้อไหมราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๔ ไม่มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๔ ซึ่งขาดทุนต่อผืนเท่ากับ 596.35 บาท จะเห็นได้ว่า ผ้าเนื้อไหมขาดทุนต่อผืนสูงมาก

ผ้าถุง ขนาด 33 นิ้ว x 4 จากการศึกษาพบว่า ต้นทุนการผลิตของสมาชิก ต่อผืนเท่ากับ 177.55 บาท ซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 76.03 บาท และต้นทุนที่ไม่ใช่เงินสดเท่ากับ 101.52 บาท สำหรับต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 58.99 ของต้นทุนการผลิตต่อผืนเป็นค่าแรง แบ่งเป็น ค่าแรงงานของผู้ผลิต ร้อยละ 5.58 และค่าจ้างในการผลิต ร้อยละ 5.41 รองลงมาได้แก่ ค่าวัตถุดิบ และค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต คิดเป็นร้อยละ 35.60 และ 3.60 ตามลำดับ

สำหรับต้นทุนรับซื้อผ้าจากสมาชิก (ราคากลาง) กลุ่ม ๔ คำนวณจากค่าฝ้ายและค่าทอ มีค่าเท่ากับ 222.13 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าถุง จากราคากลาง พบว่า ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อผืน เท่ากับ 50.96 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง ร้อยละ 22.94 ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อผืนเท่ากับ 146.10 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง ร้อยละ 65.77 และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อผืนเท่ากับ 44.58 บาท มีอัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง ร้อยละ 20.07

ต้นทุนกลุ่ม ๔ ในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 226.15 บาท เมื่อพิจารณาถึงผลตอบแทนของผ้าถุงจากราคาขาย พบว่า กลุ่ม ๔ มีอัตราผลตอบแทนหรือต้นทุนกลุ่ม ๔ ต่อผืนเท่ากับ 3.85 บาท คิดเป็นอัตราผลตอบแทนต่อราคาขายร้อยละ 1.67 จะเห็นได้ว่า ผ้าถุงยังได้รับผลตอบแทนต่อผืนค่อนข้างต่ำ

จากผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวข้างต้น พบว่า การผลิตผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ต้นทุนการผลิต เป็นสัดส่วนของวัตถุดิบ ยกเว้นผลิตภัณฑ์ ประเภท ผ้าคลุมไหล่ช้าง ตุ๊ก ผ้าสไบและ ผ้าเนื้อไหม ที่สัดส่วนของต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นค่าแรงในการผลิต อาจจะเนื่องมาจาก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างมีลวดลายของผ้ามาก ทำให้ต้องอาศัยทักษะฝีมือ ความชำนาญและระยะเวลาในการทอค่อนข้างนาน ส่งผลให้ค่าแรงของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มนี้ค่อนข้างสูง

สำหรับผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมีลักษณะเป็นผ้าพื้นและมีลวดลายน้อย ค่อนข้างให้ผลตอบแทนสูง ได้แก่ ผ้าสองชายชุดเคมี ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ผ้าสองชายชุดสีธรรมชาติ ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ผ้าพื้นเมตรละ 70 ผ้าพื้นเมตรละ 80 และ ผ้าขาวม้า

รายละเอียดการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวข้างต้นดังตารางที่ 4.14 –4.28

ตารางที่ 4.14 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายชุดเคมี

รายการ	ผ้าสองชายชุดเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	143.72	53.18	196.90	99.84
1. วัตถุดิบ	132.20	0.00	132.20	67.03
วัตถุดิบหลัก	130.95	0.00	130.95	66.40
วัตถุดิบรอง	1.25	0.00	1.25	0.63
2. แรงงาน	11.52	53.18	64.70	32.81
ค่าแรงของตนเอง		53.18	53.18	26.96
ค่าจ้าง /1	11.52		11.52	5.84
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		0.32	0.32	0.16
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.32	0.32	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	143.72	53.50	197.22	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	217.07			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ของกลุ่ม ฯ	2.88			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	219.95			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	20.17			

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสองชายชุดเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			อัตราส่วน ของ ต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	73.35			
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	84.55			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	19.85			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	9.29			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	33.79			
ราคาขาย	280.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	9.14			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	60.05			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	21.45			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.15 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายเดี่ยวเคมี

รายการ	ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	66.46	26.41	92.87	99.66
1. วัตถุดิบ	60.93	0.00	60.93	65.38
วัตถุดิบหลัก	60.30	0.00	60.30	64.71
วัตถุดิบรอง	0.63	0.00	0.63	0.68
2. แรงงาน	5.53	26.41	31.94	34.27
ค่าแรงของตนเอง		26.41	26.41	28.34
ค่าจ้าง /1	5.53		5.53	5.93
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		0.32	0.32	0.34
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.32	0.32	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	66.46	26.73	93.19	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	102.91			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	1.54			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	104.45			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	10.04			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	36.45			

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	41.66			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	9.72			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	9.76			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	35.42			
ราคาขาย	150.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	9.44			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	45.55			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	30.36			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการไว้นด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 เมตรละ 70 บาท

รายการ	ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	28.73	11.93	40.66	99.60
1. วัตถุดิบ	26.23	0.00	26.23	64.26
วัตถุดิบหลัก	26.10	0.00	26.10	63.94
วัตถุดิบรอง	0.13	0.00	0.13	0.32
2. แรงงาน	2.50	11.93	14.43	35.34
ค่าแรงของตนเอง		11.93	11.93	29.21
ค่าจ้าง /1	2.50		2.50	6.12
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		0.17	0.17	0.40
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.17	0.17	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	28.73	12.09	40.82	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	45.90			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	0.72			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	46.62			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	5.24			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	17.17			

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

รายการ	ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อ ต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	19.50			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	5.08			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	11.42			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	37.41			
ราคาขาย	70.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	11.07			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	23.38			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	33.40			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการไว้น้ำยยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.17 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร

รายการ	ผ้าสองชายชุดสี่ธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	109.85	67.32	177.17	99.63
1. วัตถุดิบ	94.27	0.00	94.27	53.01
วัตถุดิบหลัก	89.00	0.00	89.00	50.05
วัตถุดิบรอง	5.27	0.00	5.27	2.96
2. แรงงาน	11.52	67.32	78.84	44.34
ค่าแรงของตนเอง		67.32	67.32	37.86
ค่าจ้าง /1	11.52		11.52	6.48
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	4.06		4.06	2.28
ต้นทุนคงที่		0.65	0.65	0.37
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.65	0.65	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	109.85	67.97	177.82	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	202.42			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	5.06			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	207.49			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	25.26			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	92.57			

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสองชายชุดสี่ธรรมดา ขนาด 30 นิ้ว x 4 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	103.44			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	24.60			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	12.48			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	45.73			
ราคาขาย	290.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	12.15			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	82.51			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	28.45			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการไว้นด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.18 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร

รายการ	ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	54.39	33.51	87.90	99.63
1. วัตถุดิบ	46.62	0.00	46.62	52.84
วัตถุดิบหลัก	44.00	0.00	44.00	49.87
วัตถุดิบรอง	2.62	0.00	2.62	2.97
2. แรงงาน	5.53	33.51	39.04	44.25
ค่าแรงของตนเอง		33.51	33.51	37.98
ค่าจ้าง /1	5.53		5.53	6.27
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	2.24		2.24	2.54
ต้นทุนคงที่		0.32	0.32	0.37
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.32	0.32	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	54.39	33.83	88.22	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	100.45			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	2.80			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	103.25			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	12.55			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	46.06			

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	51.27			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	12.23			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	12.49			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	45.85			
ราคาขาย	160.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	12.17			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	56.75			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	35.47			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการไว้นด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.19 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 เมตรละ 80 บาท

รายการ	ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	41.95	21.33	63.28	99.74
1. วัตถุดิบ	36.73	0.00	36.73	57.89
วัตถุดิบหลัก	35.00	0.00	35.00	55.17
วัตถุดิบรอง	1.73	0.00	1.73	2.73
2. แรงงาน	4.10	21.33	25.43	40.08
ค่าแรงของตนเอง		21.33	21.33	33.62
ค่าจ้าง /1	4.10		4.10	6.46
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	1.12		1.12	1.77
ต้นทุนคงที่		0.17	0.17	0.26
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.17	0.17	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	41.95	21.49	63.44	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	72.33			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	1.39			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	73.72			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	9.05			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	30.38			

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

รายการ	ผ้าพื้นหน้ากว้าง 30 นิ้ว			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	34.31			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	8.89			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง	12.52			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง	42.00			
ราคาขาย	80.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	12.28			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	6.28			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขายส่ง	7.85			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาเส้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.20 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าขาวม้า ขนาด 30 นิ้ว x 2 เมตร

รายการ	ผ้าขาวม้า			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	55.70	32.60	88.30	99.43
1. วัตถุดิบ	51.79	0.00	51.79	58.32
วัตถุดิบหลัก	51.66	0.00	51.66	58.17
วัตถุดิบรอง	0.13	0.00	0.13	0.15
2. แรงงาน	3.91	32.60	36.51	41.11
ค่าแรงของตนเอง		32.60	32.60	36.71
ค่าจ้าง /1	3.91		3.91	4.40
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		0.50	0.50	0.57
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.50	0.50	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	55.70	33.10	88.80	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	104.21			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	1.13			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	105.34			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	15.91			

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

รายการ	ผ้าขาวม้า			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	48.51			
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	51.92			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	15.41			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	15.27			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	46.55			
ราคาขาย	110.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	14.79			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	4.66			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	4.23			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.21 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าคลุมไหล่ช้าง ขนาด 22 นิ้ว x 2 เมตร

รายการ	ผ้าคลุมไหล่ช้าง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	48.40	88.13	136.53	98.98
1. วัตถุดิบ	42.10	0.00	42.10	30.52
วัตถุดิบหลัก	41.10	0.00	41.10	29.80
วัตถุดิบรอง	1.00	0.00	1.00	0.72
2. แรงงาน	6.30	88.13	94.43	68.46
ค่าแรงของตนเอง		88.13	88.13	63.89
ค่าจ้าง /1	6.30		6.30	4.57
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		1.41	1.41	1.02
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		1.41	1.41	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	48.40	89.54	137.94	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	183.65			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	1.75			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	185.40			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	47.12			

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

รายการ	ผ้าคลุมไหล่ช้าง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	135.25			
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	140.14			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	45.71			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	25.66			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	73.65			
ราคาขาย	170.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	24.89			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-15.40			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	-9.06			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการไว้น้ายืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.22 ต้นทุนและผลตอบแทนของตุ้ง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร

รายการ	ตุ้ง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	39.43	51.10	90.53	99.26
1. วัตถุดิบ	32.67	0.00	32.67	35.82
วัตถุดิบหลัก	31.60	0.00	31.60	34.65
วัตถุดิบรอง	1.07	0.00	1.07	1.17
2. แรงงาน	4.64	51.10	55.74	61.12
ค่าแรงของตนเอง		51.10	51.10	56.03
ค่าจ้าง /1	4.64		4.64	5.09
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	2.12		2.12	2.32
ต้นทุนคงที่		0.67	0.67	0.74
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.67	0.67	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	39.43	51.77	91.20	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	113.52			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ของกลุ่ม ฯ	0.72			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	114.24			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	81.92			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	74.09			

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

รายการ	ตุง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วน ของ ต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	78.06			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิต ทั้งหมด(บาท/หน่วย)	22.32			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผัน แปรต่อราคากลาง	72.16			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงิน สดต่อราคากลาง	65.27			
ราคาขาย	70.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	19.66			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-44.24			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม ต่อราคาขายส่ง	-63.20			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.23 ต้นทุนและผลตอบแทนของตุ้ง ขนาด 10 นิ้ว x 2 เมตร

รายการ	ตุ้ง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	21.78	49.64	71.42	99.08
1. วัตถุดิบ	15.02	0.00	15.02	20.84
วัตถุดิบหลัก	13.95	0.00	13.95	19.35
วัตถุดิบรอง	1.07	0.00	1.07	1.48
2. แรงงาน	4.64	49.64	54.28	75.30
ค่าแรงของตนเอง		49.64	49.64	68.86
ค่าจ้าง /1	4.64		4.64	6.44
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	2.12		2.12	2.94
ต้นทุนคงที่		0.67	0.67	0.92
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		0.67	0.67	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	21.78	50.31	72.09	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	94.41			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ของกลุ่ม ฯ	0.72			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	95.13			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	80.46			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	72.63			

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

รายการ	ตุง			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	76.61			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิต ทั้งหมด(บาท/หน่วย)	22.33			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผัน แปรต่อราคากลาง	85.22			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงิน สดต่อราคากลาง	76.93			
ราคาขาย	70.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	23.65			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-25.13			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	-35.90			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.24 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบังและลายทึบ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	22.64	40.67	63.31	97.65
1. วัตถุดิบ	20.30	0.00	20.30	31.31
วัตถุดิบหลัก	20.14	0.00	20.14	31.06
วัตถุดิบรอง	0.16	0.00	0.16	0.25
2. แรงงาน	2.34	40.67	43.01	66.34
ค่าแรงของตนเอง		40.67	40.67	62.73
ค่าจ้าง /1	2.34		2.34	3.61
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		1.52	1.52	2.35
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		1.52	1.52	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	22.64	42.19	64.83	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	87.21			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	0.82			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	88.03			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	23.90			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	64.57			

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	65.39			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	22.38			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง	27.41			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง	74.04			
ราคาขาย	80.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	25.66			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-8.03			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขายส่ง	-10.04			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการไว้น้ำดื่มและค่าจ้างสักเซาชั่น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.25 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบังและลายทึบ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	27.80	40.26	68.06	97.81
1. วัตถุดิบ	25.46	0.00	25.46	36.59
วัตถุดิบหลัก	25.30	0.00	25.30	36.36
วัตถุดิบรอง	0.16	0.00	0.16	0.23
2. แรงงาน	2.34	40.26	42.60	61.22
ค่าแรงของตนเอง		40.26	40.26	57.86
ค่าจ้าง /1	2.34		2.34	3.36
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		1.52	1.52	2.19
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		1.52	1.52	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	27.80	41.78	69.58	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	91.96			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	0.82			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	92.78			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	23.90			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	64.16			

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่ใช่เงินสด	รวม	อัตราส่วน ของ ต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	64.98			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	22.38			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	25.99			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	69.77			
ราคาขาย	80.00			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	24.34			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-12.78			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	-15.98			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการไว้นัดยืมและค่าจ้างสักเซชั่น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.26 ต้นทุนและผลตอบแทนของผ้าสไบขนาด 12 นิ้ว x 2 เมตร (ลายบั้งและลายทึบ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด(ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	28.30	40.05	68.35	97.82
1. วัตถุดิบ	25.96	0.00	25.96	37.15
วัตถุดิบหลัก	25.80	0.00	25.80	36.92
วัตถุดิบรอง	0.16	0.00	0.16	0.23
2. แรงงาน	2.34	40.05	42.39	60.67
ค่าแรงของตนเอง		40.05	40.05	57.32
ค่าจ้าง /1	2.34		2.34	3.35
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ			0.00	0.00
ต้นทุนคงที่		1.52	1.52	2.18
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		1.52	1.52	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	28.30	41.57	69.87	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	92.25			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ของกลุ่ม	0.82			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	93.07			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร(บาท/ หน่วย)	23.90			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด(บาท/หน่วย)	63.95			

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

รายการ	ผ้าสไบ			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วน ของ ต้นทุนต่อ ต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)			64.77	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมด (บาท/หน่วย)			22.38	
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อราคากลาง			25.91	
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดต่อราคากลาง			69.32	
ราคาขาย			80.00	
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง			24.26	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม(บาท/หน่วย)			-13.07	
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่มต่อราคาขายส่ง			-16.34	

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการไว้น้ำดื่มและค่าจ้างสักเซาชั่น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.27 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าน้ำไหล ขนาด 33 นิ้ว x 4 เมตร

รายการ	ผ้าน้ำไหล			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	160.23	500.22	660.45	99.13
1. วัตถุดิบ	138.43	0.00	138.43	20.78
วัตถุดิบหลัก	119.45	0.00	119.45	17.93
วัตถุดิบรอง	18.98	0.00	18.98	2.85
2. แรงงาน	17.60	500.22	517.82	77.72
ค่าแรงของตนเอง		500.22	500.22	75.08
ค่าจ้าง /1	17.60		17.60	2.64
3. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	4.20		4.20	0.63
ต้นทุนคงที่		5.83	5.83	0.87
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		5.83	5.83	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	160.23	506.05	666.28	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	891.10			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	5.24			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	896.35			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	230.65			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	730.87			

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

รายการ	ผ่านน้ำไหล			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	742.65			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	224.83			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	25.88			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	82.02			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	25.23			
ราคาขาย	300.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	-596.35			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	-198.78			

หมายเหตุ : ^{/1} ค่าจ้างในการไว้น้ำดื่มและค่าจ้างสักเซาชั่น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

ตารางที่ 4.28 ต้นทุนและผลตอบแทนผ้าถุงผืน ขนาด 33 นิ้ว x 4 เมตร

รายการ	ผ้าถุงผืน			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของ ต้นทุนต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ต้นทุนการผลิต				
ต้นทุนผันแปร	76.03	95.14	171.17	96.40
1. วัตถุดิบ	63.21	0.00	63.21	35.60
วัตถุดิบหลัก	59.85	0.00	59.85	33.71
วัตถุดิบรอง	3.36	0.00	3.36	1.89
2. แรงงาน	9.60	95.14	104.74	58.99
ค่าแรงของตนเอง		95.14	95.14	53.58
ค่าจ้าง /1	9.60		9.60	5.41
3. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	3.22		3.22	1.81
ต้นทุนคงที่		6.38	6.38	3.60
ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์การผลิต		6.38	6.38	
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย	76.03	101.52	177.55	100.00
ต้นทุนรับซื้อจากสมาชิก (บาท) (ราคากลาง)	222.13			
ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ของกลุ่ม ฯ	4.02			
ต้นทุนกลุ่ม ฯ (บาท)	226.15			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย)	50.96			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย)	146.10			

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

รายการ	ผ้าถุงผืน			
	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วน ของต้นทุน ต่อต้นทุน ทั้งหมด (ร้อยละ)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย)	149.32			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนการ ผลิตทั้งหมด(บาท/หน่วย)	44.58			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน ผันแปรต่อราคากลาง	22.94			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน เงินสดต่อราคากลาง	65.77			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน การผลิตทั้งหมดต่อราคากลาง	20.07			
ราคาขาย	230.00			
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนกลุ่ม (บาท/หน่วย)	3.85			
อัตราผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุน กลุ่มต่อราคาขายส่ง	1.67			

หมายเหตุ: ^{/1} ค่าจ้างในการวันด้ายยืนและค่าจ้างสักเขาสั้น

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

4.6 กรรมวิธีการผลิต

กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่ม ฯ ประกอบไปด้วย กระบวนการผลิตที่สำคัญ 2 กระบวนการได้แก่ กระบวนการย้อมสีธรรมชาติและกระบวนการทอผ้าของสมาชิก ซึ่งแต่ละกระบวนการมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

4.6.1 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการย้อมผ้าทอของแต่ละผลิตภัณฑ์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.29 วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตในขั้นตอนการย้อมผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ		อุปกรณ์การผลิต
	วัตถุดิบหลัก	วัตถุดิบรอง	
ผ้าสองชายชุดธรรมชาติ ผ้าสองชายเดี่ยวธรรมชาติ ผ้าพื้นเมตรละ 80 บาท ผ้าถุงชุด ผ้าถุงพื้น ผ้าน้ำไหล	ฝ้ายขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 ฝ้ายขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1	เปลือกไม้ จุนสี สารส้ม น้ำขี้โคลน/ ขี้เถ้า สารกันตก เชือกฟาง ใบยูคา ผงซักฟอก แก๊ส	หัวแก๊ส กระทะใบบัว กะละมัง ถังพลาสติก

ที่มา : จากการสำรวจ

การย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ มีกำหนดการย้อมสีทุก 1 เดือน โดยการย้อมสีแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 1 ½ - 2 วัน ซึ่งมีสมาชิกร่วมย้อมสีร่วมกับคณะกรรมการครั้งละ 4-5 คน ปริมาณฝ้ายที่ย้อมได้ 7-8 ลูก/ครั้ง สำหรับขั้นตอนการย้อมสีธรรมชาติ มีลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

การเตรียมฝ้ายก่อนย้อม

- นำฝ้ายเบอร์ 10/1หรือ 40/2 มาซักด้วยผงซักฟอก เพื่อช่วยให้ฝ้ายสามารถดูดซึมน้ำย้อมสีได้มากยิ่งขึ้น ในอัตราส่วน ฝ้าย 7 ลูกต่อผงซักฟอก 1 ชีด โดยให้แรงงานของสมาชิกในการซักฝ้ายด้วยมือ ซึ่งขั้นตอนการซักฝ้ายจะเตรียมก่อนการย้อมประมาณ ½ วัน หลังจากซักฝ้ายเรียบร้อยแล้ว นำฝ้ายมาแช่น้ำเปล่า ประมาณ 1 คืนและนำฝ้ายผึ่งให้หมาด
- นำฝ้ายที่ผึ่งแล้วมาต้มไล่ไขมัน วัตถุดิบรองเพื่อกำจัดเอาสิ่งสกปรก เช่น ไขมัน ออกจากฝ้ายก่อนจะนำไปย้อม โดยนำฝ้ายมาต้มกับน้ำในกระทะใบบัว ประมาณ 1 ชั่วโมง
- นำฝ้ายที่ต้มไล่ไขมันแล้ว มาต้มสีรองพื้น เพื่อให้เส้นฝ้ายมีสีครีมและทำให้สีที่ย้อมมีระดับสีที่สม่ำเสมอ โดยนำฝ้ายมาต้มกับใบยูคา ในอัตราส่วน ฝ้าย 7 ลูกต่อใบยูคา 2 ชีด ต้มไว้ประมาณ ½ ชั่วโมง และนำฝ้ายขึ้นเพื่อนำไปย้อมต่อไป

การเตรียมน้ำย้อมสีธรรมชาติ

- นำวัตถุดิบเพื่อใช้ในการย้อม ได้แก่ เปลือกไม้ ใบ มาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ และต้มในกะทะใบบัว ในอัตราส่วน ฝ้าย 1 ลูก : วัตถุดิบ 2 ชีด : น้ำ 5-10 ลิตร ต้มประมาณ 1 – 1 ½ ชั่วโมง
- ฝึ่งน้ำย้อมให้เย็น และนำสารมอร์แดนท์มาเติม
 - ถ้าต้องการระดับสีอ่อน เดิมสารส้ม ในอัตราส่วน 1 ชีด : ฝ้าย 1 ลูก
 - ถ้าต้องการระดับสีปานกลาง เดิมจุนสี ในอัตราส่วน 1.5 ชีด : ฝ้าย 1 ลูก
 - ถ้าต้องการระดับสีเข้ม เดิมน้ำซีโคลน/ซีเถ้า ในอัตราส่วน 1.5 ชีด : ฝ้าย 1 ลูก

การย้อมฝ้าย

- นำฝ้ายมาแช่ในน้ำย้อม ขณะย้อมควรมีการพลิกฝ้ายเพื่อให้สีสม่ำเสมอ แช่ประมาณ 1 ½ ชั่วโมง
 - ล้างน้ำเปล่า
 - นำฝ้ายที่ย้อมแล้วมาแช่สารกันตก ในอัตราส่วน ฝ้าย 7 ลูก : สารกันตก 1.5 ชีดประมาณ 1 ½ ชั่วโมง
 - ชักลอยในน้ำ ถ้าเป็นการย้อมจากซีโคลน ต้องขยี้ฝ้ายและถ้าใช้สารอื่น ๆ ไม่ต้องขยี้ฝ้าย
 - บิดฝ้ายขึ้นตากประมาณ 3 วัน หลังจากนั้นสามารถนำฝ้ายไปทอได้
- รายละเอียดกระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ดังแผนภาพที่ 4.3

4.6.2 กระบวนการทอผ้า

วัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการทอผลิตของแต่ละผลิตภัณฑ์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.30 วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตในขั้นตอนการทอผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ		อุปกรณ์การผลิต
	วัตถุดิบหลัก	วัตถุดิบรอง	
ผ้าสองชายชุดเคมี ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพื้นมุก ผ้าพื้นเมตรละ 70 บาท ผ้าพื้นตัวเอส ตุง 5	ฝ้ายโทเล (เส้นยืน) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ฝ้ายดิน (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	กี่ ตงกว้าง (กว้าง) เพียนกอ หลักเข็นด้าย กระสวย หลอดกระสวย ฟืม
ผ้าสองชายชุดธรรมชาติ ผ้าสองชายเดี่ยวธรรมชาติ ผ้าพื้นเมตรละ 80 บาท ผ้าถุงชุด	ฝ้ายขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ฝ้ายขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ขอบฟืมหรือจะคัด ล้อ ดาบหรือหลาบ ไม้เขาสัน ไม้เต่า
ผ้าคลุมไหล่ทึบ ผ้าคลุมไหล่ช้าง	ฝ้ายเกลียวสีขา (เส้นยืน) ฝ้ายเกลียวสีขา (เส้นสอด) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ฝ้ายดิน (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	กรรไกร สายวัด ไม้ย่ำเชือกไนลอน เส้นใหญ่ ไม้เขายาว
ผ้าขาวม้า	ฝ้ายเกลียวสีขา (เส้นยืน) ฝ้ายเกลียวสี (เส้นยืน) ฝ้ายเกลียวสีขา (เส้นสอด) ฝ้ายดิน (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ไม้มุก แปรงขนเม่นหรือแปรง ชักผ้า
ผ้ามันเล็ก 1 ผ้ามันใหญ่ 1 ผ้ามัน (60)	ฝ้ายเกลียวสีขา (เส้นยืน) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ฝ้ายโหด (เส้นสอดและตบ แต่ง)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ		อุปกรณ์การผลิต
	วัตถุดิบหลัก	วัตถุดิบรอง	
ผ้ามันเล็ก 2 ผ้ามันใหญ่ 2 ผ้ามันพิเศษ 180	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 (เส้นสอด) ผ้ายโหลด (เส้นสอดและตบแต่ง)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ก๊ ตงกว้าง (กว้าง) เพียนกอ หลักเข็นด้าย กระสวย หลอดกระสวย
ผ้าเช็ดหน้า 1	ผ้าเยลียวสีขาว (เส้นยืน) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ผ้ายด้น (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ฟืม ขอบฟืมหรือจะคัด ล่อ
ผ้าเช็ดหน้า 2	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ผ้ายด้น (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ดาบหรือหลาบ ไม้เขาสัน ไม้เต่า กรรไกร
ตุ่ง 1 ผ้าสไบ 2	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ผ้าขาวธรรมชาติ 10/1 (เส้นสอด) ผ้ายด้น (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	สายวัด ไม้ย่ำเชือกไนลอน เส้นใหญ่ ไม้เขายาว ไม้มุก
ผ้าสไบ 1	ผ้าเยลียวสีขาว (เส้นยืน) ผ้ายด้น (เส้นสอด) ผ้าเยลียวสีขาว (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	แปรงขนเม่นหรือแปรง ชักผ้า
ผ้าสไบ 3	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ไหมประดิษฐ์ (เส้นสอด) ผ้ายด้น (เส้นสอด)		

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

ผลิตภัณฑ์	วัตถุดิบ		อุปกรณ์การผลิต
	วัตถุดิบหลัก	วัตถุดิบรอง	
ผ้าถุงผืน	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 (เส้นสอด) ผ้าดั้น (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ก๊ ตงกว้าง (กว้าง) เพียนกอ หลักเข็นด้าย กระสวย
ผ้าน้ำไหล	ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 40/2 (เส้นยืน) ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 (เส้นสอด) ผ้าขาวธรรมชาติเบอร์ 10/1 (เส้นล้วงลาย)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	หลอดกระสวย ฟืม ขอบฟืมหรือจะคัด ล้อ ดาดหรือหาลาบ ไม้เข้านัน
ผ้ารองจาน	ผ้าเยลียว (เส้นยืน) ผ้าเยลียว (เส้นสอด) ผ้าดั้น (เส้นสอด)	เชือกไนลอนเส้นเล็ก	ไม้เต่า กรรไกร สายวัด ไม้ย่ำเชือกไนลอน เส้นใหญ่ ไม้เขายาว ไม้มุก แปรงขนเม่นหรือแปรง ซักผ้า

ที่มา : จากการสำรวจ

กระบวนการทอผ้าแต่ละประเภทของกลุ่ม ฯ ส่วนใหญ่มีขั้นตอนคล้ายคลึงกัน ตั้งแต่การเตรียมเส้นยืน การเตรียมเส้นสอด การสับฟืมใหม่ การแกะลาย การเก็บมุก และการทอ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

การเตรียมเส้นยืนและเส้นสอด มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำให้เส้นยืนของการทอผ้าเป็นระเบียบและยาวง่ายต่อการขึ้นเครือ ซึ่งประกอบไปด้วย การกรอด้วย และการเข็นด้ายเส้นยืน

การกรอด้วย หรือการวันด้วย โดยนำฝ้ายยืน 1 กำ ใส่ที่ตักกว้างแล้วสาวฝ้ายยืนทีละเส้นไปที่เพียนกอ (เผียน) ซึ่งเพียนกอจะดึงเส้นด้ายไปม้วนไว้ที่หลอด พิวีซี ที่เสียบไว้กับปลายไม้ด้านหนึ่งของเพียนกอ (รูปภาพผนวกที่ 30) ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จ้างวันด้วยกำละ 10 บาท ส่วนการเตรียมฝ้ายสอดและฝ้ายดิน จะทำเหมือนกับการเตรียมเส้นยืน แต่เพียนกอจะมีขนาดเล็กกว่า และกรอด้วยทีละ 1-2 เส้นหลอดที่ใช้เป็นแขนงไม้ไผ่ เมื่อเตรียมฝ้ายสอดและฝ้ายดินได้แล้วจะนำไปใส่ที่กระสวย ซึ่งเวลาในการกรอด้วยแต่ละชนิดแตกต่างกันดังนี้

- ฝ้ายสอด ประเภท 10/1 และ ฝ้ายเกลียว โดยเฉลี่ยประมาณ 20 หลอด / ½ ชั่วโมง
- ฝ้ายสอด ประเภท ไหมประดิษฐ์ โดยเฉลี่ยประมาณ 45 หลอด / 45 นาที
- ฝ้ายดิน โดยเฉลี่ยประมาณ 10 หลอด / ½ ชั่วโมง

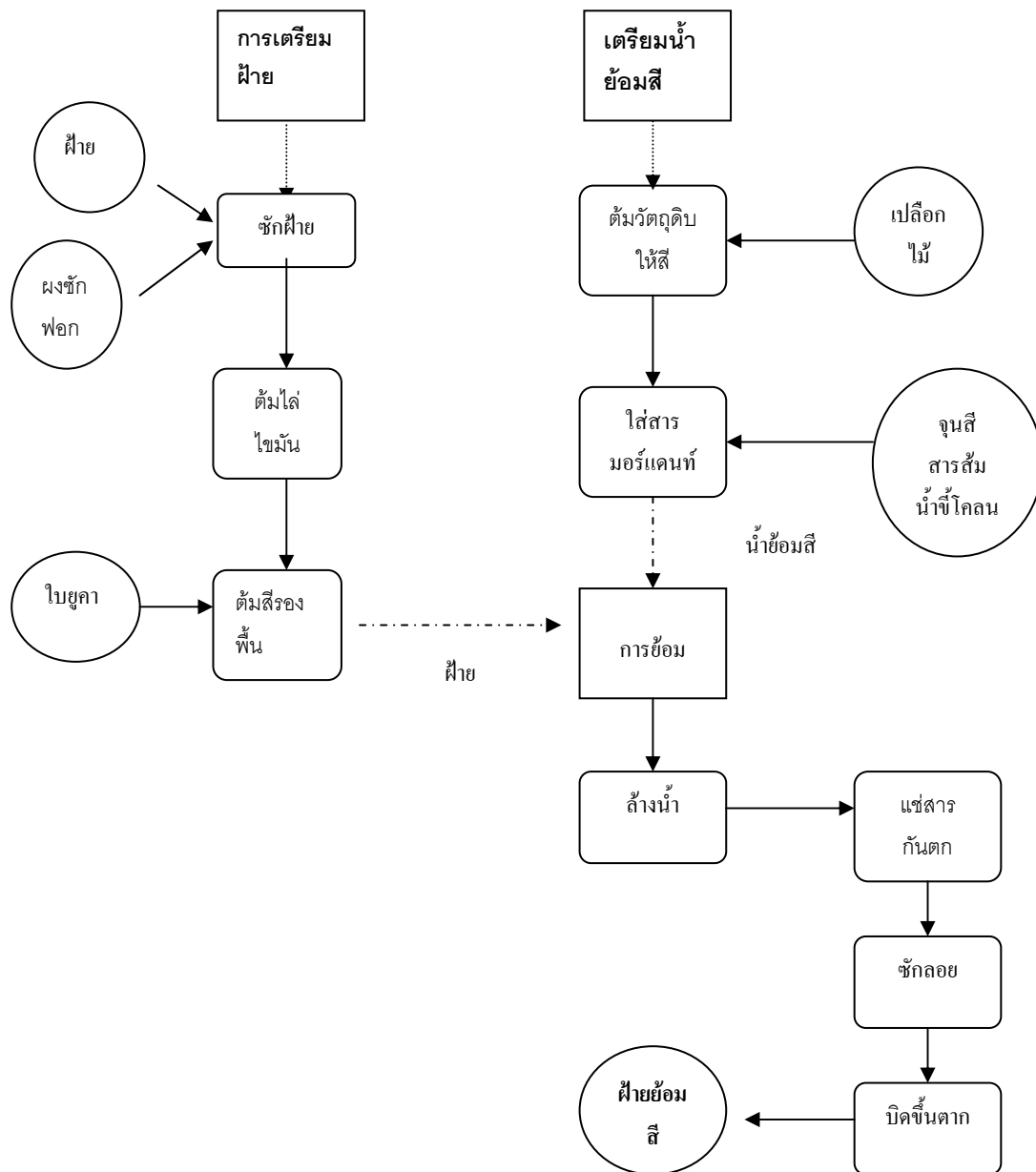
การเข็นเส้นยืน เพื่อเป็นขั้นตอนในการเตรียมเส้นยืนสำหรับการทอผ้า 1 เครือ โดยการเข็นจะทำที่หลักเข็นด้ายที่จะประกอบไปด้วยท่อนพิวีซี และหลักไม้จำนวน 10 หลัก ความยาวประมาณ 110 เมตร ซึ่งการเข็นเส้นยืนจะดึงด้ายครั้ง 8-10 เส้น พร้อมกันแล้วมวดคล้องกับหลักไม้ทีละหลัก (รูปภาพผนวกที่ 31) เดินไปกลับเท่ากับ 1 หลบ ด้ายที่เข็นแล้วจะนำมาม้วนไว้เป็นลักษณะห่วง เวลาที่ใช้ในการวันด้วยประมาณ 2 ชั่วโมง/ฝ้าย 1 เครือ

การสืบเครือใหม่ (การเดินเส้นยืนขึ้นเครือ) เป็นขั้นตอนที่ในกระบวนการผลิตที่ยุงยากและละเอียดที่สุดซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอน การเก็บเขาสัน แกะลาย และมัดเขายาว ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

การเก็บเขาสัน (เก็บตะกรอ) เป็นการเตรียมเส้นยืน ด้านบน และด้านล่าง ตลอดการทอผ้า 1 เครือ ซึ่งเป็นการทอผ้าแบบ 2 ตะกรอ ซึ่งไม้เขาสันจะมีทั้งหมด 4 ไม้ หรือข้างบน 2 ไม้และ ล่าง 2 ไม้ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนจะมัดด้วยเชือกไนลอนแล้วร้อยผ่านเส้นยืน และมีเชือกผูกกับไม้เขาสันกับไม้ย่ำจำนวน 2 ไม้ เวลาทอสมาชิกเหยียบไม้ย่ำจะทำให้ ไม้เขาสันดึงฝ้ายเส้นยืนที่มัดกับไม้เขาย่ำข้างบนและข้างล่างแยกออกจากกันจึงจะสามารถสอดฝ้ายได้ สำหรับการเก็บเขาสันหรือจักเขาสัน สมาชิกจะจ้างผู้เฒ่าผู้แก่จากบ้านฝายและบ้านดอนไชย หลบละ 6 บาท ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้เพราะสะดวกรวดเร็วไม่เสียเวลาในการเก็บเขาสัน ในการเก็บเขาสันจะมีไม้เต้าใช้วัดขนาดให้การเก็บเขาสันทั้ง 4 ไม้มีความยาวเท่ากัน และทำให้เชือกไนลอนดึงเท่ากันตลอดไม้เขาสัน หลังจากเก็บเขาสันเสร็จแล้วก็นำเส้นยืนมาร้อยกับฟันของฟืม โดยด้านข้างจะร้อยฝ้ายยืน 4 เส้นต่อ 1 ฟันฟืมเพื่อความแข็งแรงของริมผ้า ประมาณ 1-5 ฟันฟืม ของริมผ้าทั้ง 2 ข้าง หลังจากนั้นถึงจะร้อยฝ้ายยืน 2 เส้นต่อ 1 ฟันฟืม โดยจะใช้ตะไบเล็บช่วยในการสอดฝ้ายยืน

การแกะลายหรือเก็บมุก เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด ต้องอาศัยความชำนาญอย่าง

แท้จริงและผู้ที่จะแกะลายต้องมีสายตาดีเพราะจะมีรายละเอียดมาก โดยเฉพาะลายน้ำไหล เริ่มจากนำแบบลายตัวอย่างมาแกะ การแกะลายแต่ละลวดลายจะมีจำนวนไม้เขายาวไม่เท่ากันซึ่งจะมีตั้งแต่ 14 - 20 ไม้ และใช้ไม้มุกในการช่วยเก็บลวดลายสำหรับผ้าบางประเภทได้แก่ ผ้าพื้นมุก ผ้าน้ำไหล เป็นต้น

แผนภาพที่ 4.3 กระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ

การเก็บเขายาว เมื่อเก็บมุกหรือแกะลายเสร็จแล้ว ก็จะมีการมัดไม้เขายาวกับฝ้ายเส้นยืน โดยใช้เชือกในลอน และใช้ไม้เตาช่วยวัดขนาดการมัดระหว่างเชือกในลอนให้ตึงเท่ากันตลอดไม้เขายาว ซึ่งการมัดเขาจะทำไว้เพียงครั้งดอกเท่านั้น ต้องทอไปกลับ 2 เที้ยวจึงจะได้ลวดลายเต็มดอก (รูปภาพผนวกที่ 27)

การทอ ขั้นตอนนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะสามารถทอได้ทุกคน ซึ่งจะใช้ระยะเวลาแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความชำนาญ และประเภทของผลิตภัณฑ์

การสืบทอด จะเป็นขั้นตอนสืบเส้นยืนจากลายเก่า ซึ่งสมาชิกสามารถนำไปประกอบบนก็ได้ เพียงแต่นำมาต่อเส้นยืนกับลายเก่าที่ค้างอยู่ในฟืม โดยจะต่อเส้นยืนที่ละเส้น ซึ่งจะใช้วิธีมัดเส้นด้ายเข้าด้วยกันทีละเส้น อาจจะใช้น้ำหรือการช่วยยึดให้เส้นยืนติดกัน

กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่ม ฯ แสดงได้ดังภาพที่ 4.4

นอกจาก กลุ่ม ฯ จะมีการทอผ้าดังกล่าวข้างต้น แล้ว ประมาณต้นปี 2545 กลุ่ม ฯ ได้นำวิธีการมัดย้อมฝ้ายและนำมาทอลักษณะคล้ายผ้ามัดหมี่ของอีสาน กลุ่ม ฯ เรียกว่า ผ้าก่าน ซึ่งกระบวนการผลิตผ้าก่านมีดังนี้

การเตรียมเครื่องมือมัดย้อม

- ไม้ด้าย ปริมาณด้าย 1 กำ ใช้เวลาวันประมาณ 30 นาที
- นำด้ายที่ไว้แล้วมาเส้นที่หลักเส้นด้ายและนำมามัดลายโดยใช้เชือกฟางมัดที่หลักเครื่องมือมัดย้อม โดยเฉลี่ย 1 เครื่องมัดย้อมใช้เวลาประมาณ 6 ชั่วโมง (รูปภาพผนวกที่ 35)
- นำเครื่องมือมัดย้อมที่ได้มาแช่น้ำและผึ้ง ก่อนจะนำไปย้อม

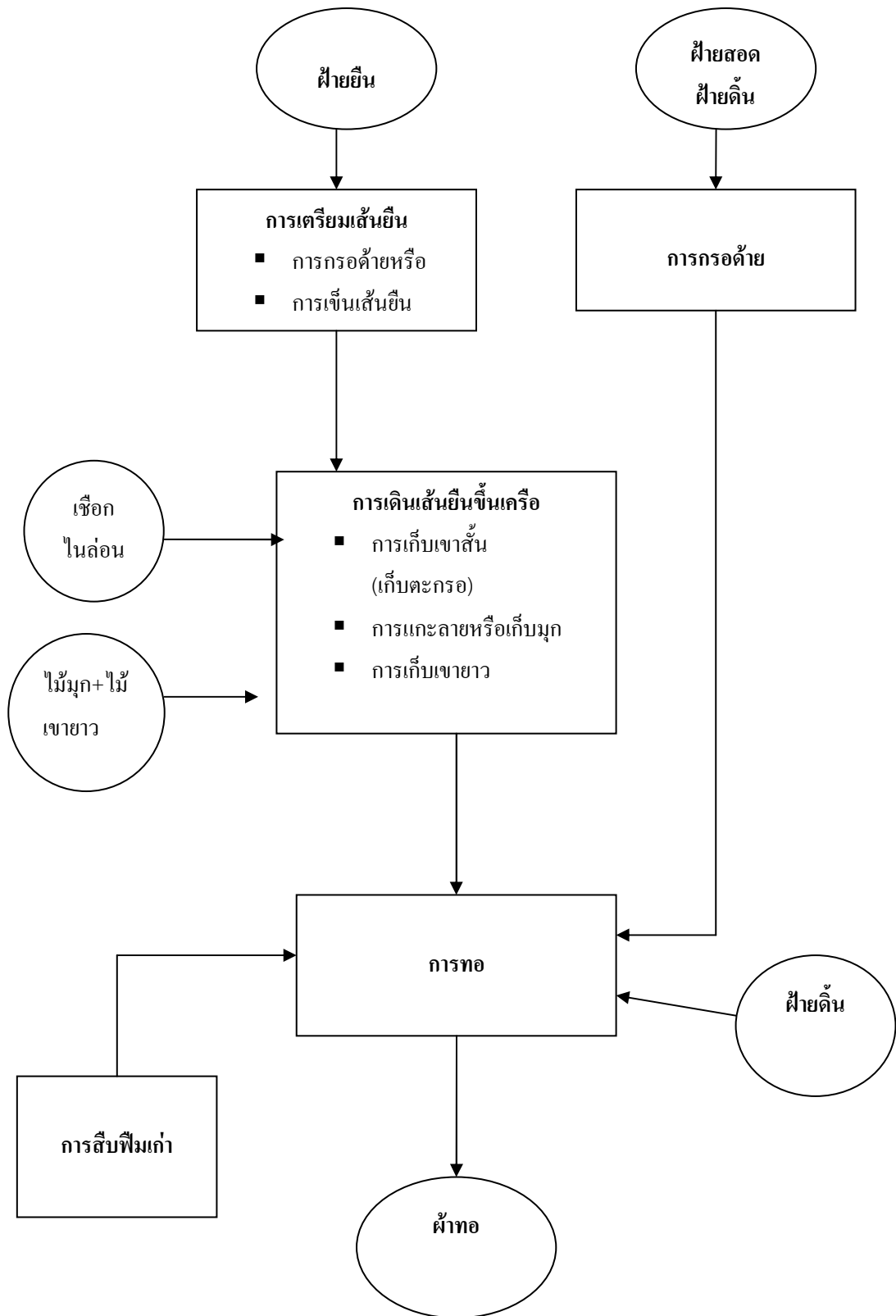
การเตรียมน้ำย้อม

- ต้มสีน้ำเงิน ซึ่งเป็นสีเคมี โดยต้มใส่เกลือ ประมาณ 30 นาที

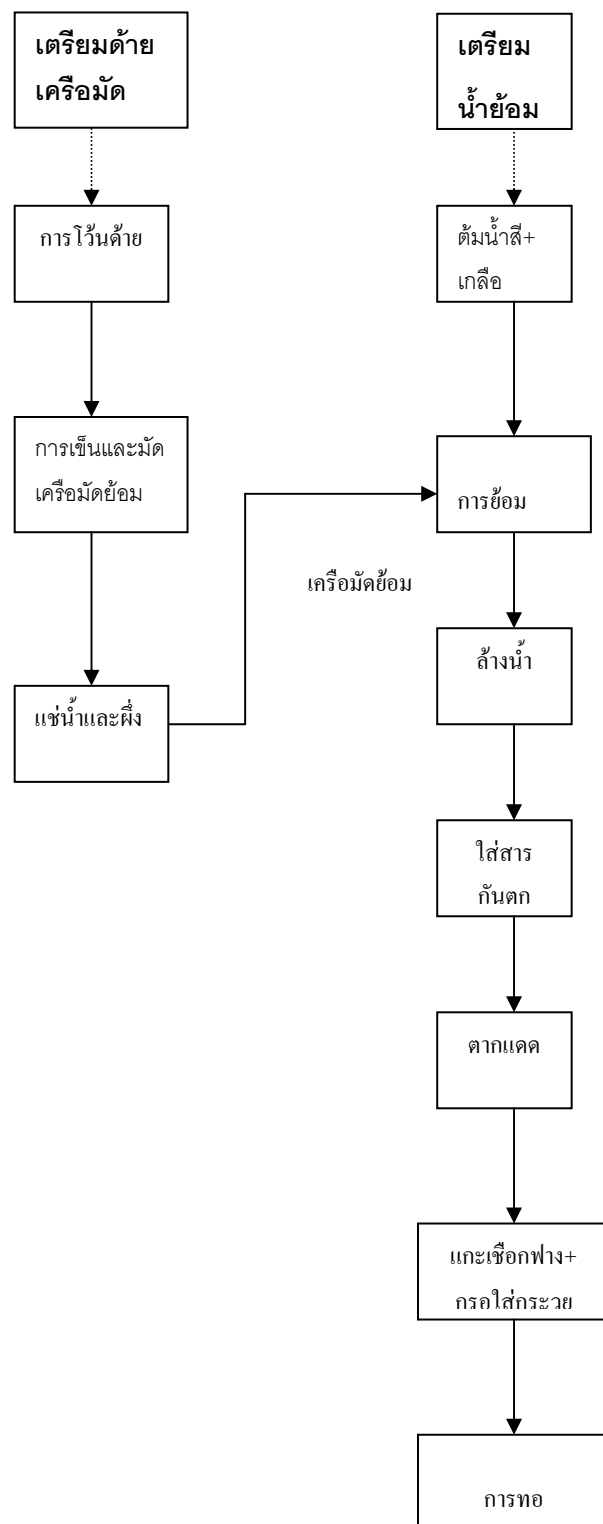
การย้อม

- นำเครื่องมือมัดย้อมที่เตรียมไว้ต้มในน้ำย้อมประมาณ 30 นาที
- ผึ่งเครื่องมือมัดย้อมให้เย็น แล้วนำไปล้างน้ำเปล่า
- ใส่สารกันตก
- นำไปซักล่อนน้ำและนำไปตากแดดให้แห้ง
- แกะเชือกฟางออก และนำไปกรอใส่กระสวย
- นำฝ้ายไปทอเหมือนกับผ้าทออื่น ๆ แต่จะมีขั้นตอนยุ่งยากในการพุ่งด้ายสอด เนื่องจากจะต้องให้ลายที่มัดย้อมไว้ตรงกัน จึงต้องใช้ระยะเวลาในการทอ

รายละเอียดกระบวนการผลิตผ้าก่าน แสดงได้ดังภาพที่ 4.5

แผนภาพที่ 4.4 แสดงกระบวนการทอผ้า

แผนภาพที่ 4.5 แสดงกระบวนการผลิตผ้าก๊อชของกลุ่ม ๔

4.7 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต

การผลิตผ้าทอของกลุ่ม ฯ มีกระบวนการผลิตที่ผสมผสานทั้งรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทั้งด้าน การจัดการด้านการผลิต ด้านกรรมวิธีการผลิต ด้านเครื่องมืออุปกรณ์การผลิตและการพัฒนาตลาดของผ้า เพื่อช่วยเพิ่มปริมาณการผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและลดระยะเวลาในการผลิตผ้า ซึ่งมีรายละเอียดในการพัฒนาเทคโนโลยีในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

- ด้านการจัดการด้านการผลิต สมาชิกภายในกลุ่ม ฯ ได้มีการจ้างงานในด้านการผลิตบางขั้นตอนแทนการใช้แรงงานของตนเอง เพื่อช่วยลดระยะเวลาในการทอและสามารถทอผ้าได้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การจ้างสักเขาสั้นและเขายาวยาว หลบละ 6 บาท และการจ้างวันด้ายยืนกำละ 10 บาท นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ ได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ฝ้ายสังเคราะห์ในการทอผ้ามาใช้ฝ้ายย้อมสีธรรมชาติมากขึ้น
- ด้านกรรมวิธีการผลิต กลุ่ม ฯ ได้มีการย้อมสีธรรมชาติมาใช้ในการผลิต ทำให้กรรมวิธีการผลิตของกลุ่ม ฯ มีขั้นตอนการย้อมสีเพิ่มเข้ามาในกระบวนการผลิต ซึ่งกระบวนการผลิตดังกล่าวในช่วงเริ่มแรก กลุ่ม ฯ ประสบปัญหาในเรื่องการจัดการด้านกาผลิต ซึ่งไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเท่าที่ควรและสีธรรมชาติที่ได้จากการย้อมของกลุ่ม ฯ ยังประสบปัญหาในเรื่องความไม่สม่ำเสมอของสีและสีตก
- ด้านอุปกรณ์การผลิต กลุ่ม ฯ ได้ใช้หลอดพีวีซีมาใช้ในการเว้นและเข็นด้ายแทนมะกรัก ซึ่งเป็นอุปกรณ์ดั้งเดิมแต่เริ่มหายาก เพราะไม่มีการผลิตอุปกรณ์ดังกล่าวภายในท้องถิ่น การนำก้านลูกโป่งมาใช้แทนหลอดกระสวยที่ทำจากแขนงไม้ไผ่ เนื่องจากจัดหาได้ง่าย สะดวกในการใช้งานและคงทนกว่าแขนงไม้ไผ่ นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ ได้นำแปรงซักผ้ามาแปรงเส้นยืนแทนการใช้แปรงที่ทำจากขนเม่น
- ด้านการพัฒนาตลาดผ้า กลุ่ม ฯ ได้มีการพัฒนาตลาดผ้าจากลายดั้งเดิมที่เป็นลายไหล มาเป็นลายน้ำไหล ซึ่งสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และลดรายมัดย้อมของผ้าก้าน ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงพัฒนาผลิตภัณฑ์

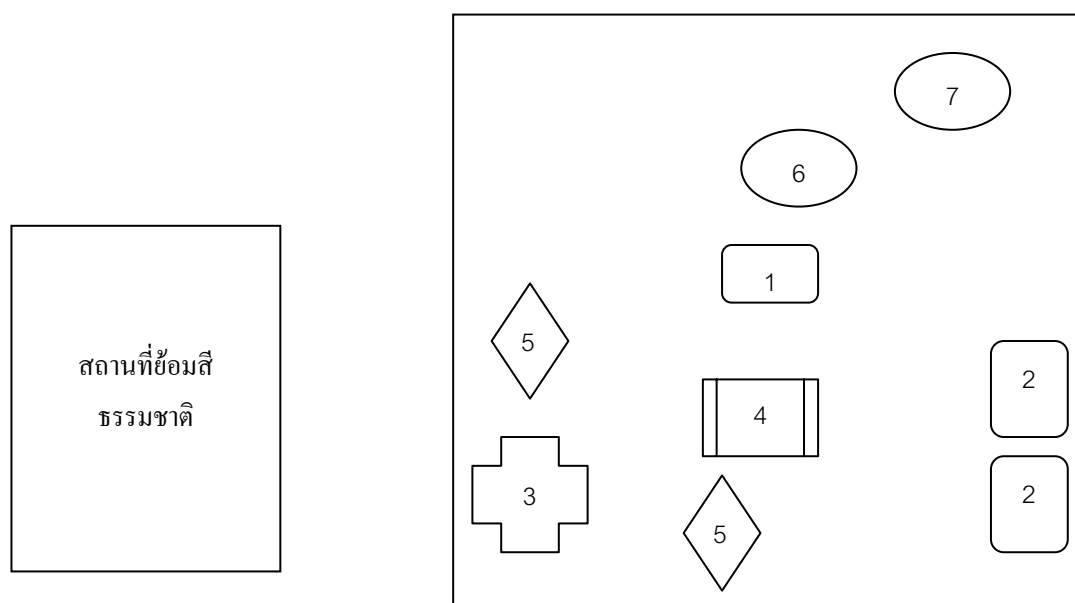
4.8 สภาพและผังของสถานที่ผลิต

การผลิตผ้าของกลุ่ม ฯ ในกระบวนการทอผ้าจะเป็นการกระจายผลิตภัณฑ์ให้สมาชิกของกลุ่ม ฯ นำไปผลิต ดังนั้นสถานที่ผลิตของกลุ่ม ฯ จึงกระจายไปยังบ้านของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ใช้บริเวณลานหน้าบ้านหรือบริเวณใต้ถุนบ้านในการทำงาน

สำหรับกระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ใช้บริเวณบ้านของนางแพรว คำภานุ ประธานกลุ่ม ฯ เป็นสถานที่ย้อมสีประจำทุกเดือน รวมทั้งเป็นสถานที่เก็บอุปกรณ์ในการย้อม ซึ่งเป็นบริเวณใต้ถุนบ้าน มีพื้นที่กว้างขวาง (รูปภาพผนวกที่ 4.6)

ส่วนสถานที่ประกอบการของกลุ่ม ฯ ยังไม่มีสถานที่ประกอบการถาวร แต่จะใช้บ้านของนางแพรว คำภานุ ประธานกลุ่ม ฯ เป็นสถานที่เก็บผลิตภัณฑ์และจัดจำหน่าย ซึ่งนางแพรว ได้ใช้บริเวณห้องโถงชั้นล่างของบ้านเป็นห้องเก็บผลิตภัณฑ์ รวมทั้งเป็นสถานที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ของนางแพรว ขนาดพื้นที่ประมาณ 6x8 เมตร ซึ่งประกอบไปด้วย ตู้อลูมิเนียม 2 หลัง 18.5" x 48" x 68 " ตู้กระจก ราวไม้สำหรับโชว์ผลิตภัณฑ์ และเครื่องจักรอุปกรณ์การแปรรูปของนางแพรว ได้แก่ จักรเย็บผ้า จักรโพง และเครื่องอัดผ้า

รายละเอียดแผนผังของสถานที่ประกอบการของกลุ่ม ฯ ดังแผนภาพที่ 4.6

- 1 : ตู้แสดงสินค้า
- 2 : ตู้ลูมิเนียมเก็บผลิตภัณฑ์
- 3 : ชุดรับแขก
- 4 : โต๊ะ
- 5 : รวไม้
- 6 : จักรเย็บผ้าและจักรปัก
- 7 : เครื่องอัดผ้า

แผนภาพที่ 4.6 แผนผังของสถานที่ประกอบการของกลุ่ม ฯ

4.9 การจัดการของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต

การผลิตผ้าของกลุ่ม ฯ ในขั้นตอนกระบวนการผลิตไม่มีของเสียเกิดขึ้น เนื่องจากกลุ่ม ฯ ชื้อฝ้ายสังเคราะห์มาใช้ในการทอผ้า และในส่วนของกระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ซึ่งมีน้ำย้อมสีธรรมชาติที่เกิดจากกระบวนการย้อม กลุ่ม ฯ มีการกำจัดที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำไปทิ้งในบริเวณที่เป็นพื้นที่ปลอดภัย ประกอบกับปริมาณน้ำย้อมที่เกิดขึ้นก็มีปริมาณไม่มาก ทำให้กลุ่ม ฯ ไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับของเสียในกระบวนการย้อมสี

4.10 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์

กลุ่ม ฯ เก็บผลิตภัณฑ์ไว้ที่บ้านนางแพรว คำภานุช โดยเก็บผลิตภัณฑ์ไว้ที่ตู้ลูมิเนียมขนาด 18.5" x 48"x68 " จำนวน 2 หลัง แบ่งการเก็บผลิตภัณฑ์ไว้เป็นแต่ละประเภทโดยวิธีการพับไว้ภายในตู้ ซึ่งส่วนใหญ่

ผลิตภัณฑ์ที่เก็บไว้ในตู้ได้แก่ ผ้าคลุม ผ้าสไบ ตุ้ม ผ้าพื้น ผ้ารองจาน ผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ และบางส่วนของที่พับไว้ นอกตู้ ได้แก่ ผ้าสองชาย ผ้าน้ำไหล

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่ กรรมการเก็บรวบรวมผ้าจากสมาชิกคือ นาง สมพร โวทองและนางจรีพร วังลังกา จะเป็นผู้ตรวจสอบ รวมทั้งนางแพรว คำภาณุ ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ มีรายละเอียดดังนี้

- ตรวจสอบลักษณะเนื้อผ้า ซึ่งจะพิจารณาจากความแน่นของเนื้อผ้าที่ทอ
- ตรวจสอบความถูกต้องตามที่กำหนดของแต่ละผลิตภัณฑ์
- ตรวจสอบความสวยงามและความเรียบร้อยในการทอ

ภายในกลุ่ม ฯ ได้มีการประชุมตกลงในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์กับสมาชิกผู้ทอ โดยเน้นให้สมาชิกทอผ้าอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากในปัจจุบันมีการแข่งขันการทอผ้าภายในพื้นที่เพิ่มขึ้น และถ้าความยาวของผ้าทอไม่ถูกต้องตามกำหนดจะถูกหักค่าทอออกนี้ละ 2 บาท

แต่อย่างไรก็ตาม ในการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ยังมีปัญหาในด้านการตรวจสอบสีย้อมธรรมชาติ เนื่องจากกลุ่ม ฯ ไม่มีตารางสีย้อมธรรมชาติ เพื่อใช้เปรียบเทียบการย้อมสีแต่ละครั้ง โดยส่วนใหญ่กลุ่ม ฯ จะใช้วิธีประมาณการในการกระบวนกรย้อมสีธรรมชาติแต่ละครั้ง ทำให้สีย้อมธรรมชาติที่ได้ยังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน

4.11 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต

4.11.1 ปัญหาด้านการผลิต

1. ปัญหาด้านราคาวัตถุดิบฝ้าย

ราคาวัตถุดิบฝ้ายเพิ่มขึ้นและน้ำหนักของฝ้ายลดลง กลุ่ม ฯ ต้องเพิ่มปริมาณใช้ฝ้ายมากกว่าเดิมในการผลิตผลิตภัณฑ์รูปแบบเดียวกัน ทำให้ต้นทุนการผลิตของกลุ่ม ฯ เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นภาระของสมาชิกผู้ทอ เนื่องจากขายผ้าได้ราคาเท่าเดิม แต่ถูกหักค่าวัตถุดิบฝ้ายมากกว่าเดิม

2. ปัญหาด้านวัตถุดิบ

เนื่องจากบางช่วงที่สมาชิกว่างงานจากการทำนา จะหันมาผลิตผ้าทอ ทำให้ในช่วงเวลานั้นมีปริมาณวัตถุดิบฝ้ายของกลุ่ม ฯ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกผู้ทอ ประกอบกับช่วงระยะเวลาดังกล่าวปริมาณความต้องการซื้อของลูกค้ามีไม่มาก กลุ่ม ฯ จึงมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการซื้อวัตถุดิบฝ้าย

3. ปัญหาด้านการย้อมสีธรรมชาติ

สีฝ้ายที่ได้จากการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ยังมีระดับสีที่ไม่สม่ำเสมอในการย้อมแต่ละครั้ง เนื่องจาก ขั้นตอนการย้อมสีสมาชิกใช้วิธีการประมาณ และไม่มีการจัดทำตารางไว้เทียบสี นอกจากนี้สีที่ย้อมเป็นสีธรรมชาติจึงมีการตกของสี

4. ปัญหาด้านเทคนิคการผลิต

เนื่องจาก ขั้นตอนการทอผ้าจะมีขั้นตอนซับซ้อน อาศัยระยะเวลาในการทอผ้ามาก โดยเฉพาะการทอผ้าน้ำไหลและผ้าก่าน เนื่องจากในกลุ่มมีผู้ชำนาญน้อยราย ซึ่งทำให้บางครั้งการผลิตขาด

ความต่อเนื่อง อาจส่งผลในระยะยาวให้สมาชิกขาดแรงจูงใจในการทอผ้าแต่ละผืน เนื่องจากผลตอบแทนไม่คุ้มค่ากับเวลาที่ใช้ในการทอ และทำให้ช่างทอที่มีฝีมือภายในกลุ่มลดลงเรื่อย ๆ ไม่มีใครสนใจสืบทอดขั้นตอนการผลิตที่ยั่งยืน

5. ปัญหาสมาชิกของกลุ่มขาดความรู้และความชำนาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการแปรรูปผ้าทอ

สมาชิกของกลุ่มขาดความรู้และความชำนาญในการแปรรูปผ้าทอทั้งด้านการออกแบบ การตัดเย็บ เพื่อใช้สอยประโยชน์แบบอื่น เช่น กระเป๋า เสื้อ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ประกอบกับสมาชิกขาดความกระตือรือร้นในการแปรรูป จะเร่งการผลิตเพื่อเน้นปริมาณและผลิตรูปแบบผ้าเดิม ๆ จึงเป็นข้อจำกัดของกลุ่ม ฯ ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่ามากขึ้น

6. ปัญหาด้านกำลังการผลิต

กำลังการผลิตของสมาชิกไม่สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของลูกค้าในบางช่วง ได้แก่ กำลังผลิตของสมาชิกในช่วงฤดูทอานาจะน้อยกว่ากับปริมาณการสั่งซื้อของลูกค้า และช่วงหลังฤดูทอานา กำลังการผลิตของสมาชิกจะมากกว่าปริมาณการสั่งซื้อของลูกค้า

4.11.2 ความต้องการทางการผลิตของกลุ่ม ฯ

1. กลุ่ม ฯ ต้องการพัฒนาวีธีการเก็บลายและแกะลาย เพื่อประหยัดเวลาและแรงงาน เนื่องจาก การแกะลายจะมีไม้เขาที่มัดกับเชือกในล่อนเป็นสิ่งที่กำหนดลวดลาย เวลาที่แกะลายต้องดึงไม้เขาออกทีละแถว หากต้องการทอผ้าเครื่องใหม่ ก็ต้องเก็บลายใส่เครื่องใหม่ทุกครั้ง ดังนั้นสมาชิกจึงต้องจำลวดลายให้ได้ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลานานและไม่ค่อยสะดวก

2. กลุ่ม ฯ ต้องการหาวิธีที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมีความสนใจในการเข้ารับฝึกอบรม

3. กลุ่ม ฯ ต้องการปรับปรุงเทคนิคการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ให้มีความสม่ำเสมอของสีที่ย้อมและผ้ามีเยื่อสีไม่ตก

4.12 ศักยภาพการผลิต

4.12.1 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง โดยพิจารณาจากยอดขายทั้งปี อัตรายอดขายของผลิตภัณฑ์ต่อยอดขาย กำไรต่อหน่วยและอัตรากำไรต่อราคาขาย ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาจากยอดขายทั้งปีของผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าสองชายชุดเคมี มียอดขายมากที่สุด มูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 197,120 บาท รองลงมาได้แก่ ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี และผ้าขาวม้า มูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 148,500 และ 35,530 บาท ตามลำดับ ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มียอดขายน้อยที่สุดได้แก่ ผ้าถุง มูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 230 บาท เมื่อนำยอดขายของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดมาคำนวณถึงอัตรายอดขายของผลิตภัณฑ์ต่อยอดขายรวม พบว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าสองชายชุดเคมีมีส่วนส่วนมากที่สุด คิดเป็น

ร้อยละ 37.14 รองลงมาได้แก่ ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี และผ้าขาวม้า คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.98 และ 6.70 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากกำไรต่อหน่วย พบว่า ผ้าสองชายชุดสีธรรมชาติมีกำไรจากการวิเคราะห์มากที่สุดเท่ากับ 82.52 บาท รองลงมาได้แก่ ผ้าสองชายชุดเคมี ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติ และผ้าสองชายเดี่ยวสีเคมี มีกำไรเท่ากับ 60.05 56.76 และ 45.55 บาท ตามลำดับ ส่วนผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขาดทุนมากที่สุด

เมื่อพิจารณาจากอัตรากำไรต่อราคาขาย พบว่า ผ้าสองชายเดี่ยวสีธรรมชาติมีสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.47 รองลงมาได้แก่ ผ้าพื้นเมตรละ 70 บาท ผ้าสองชายเดี่ยวเคมี และผ้าสองชายชุดสีธรรมชาติ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.40 30.37 และ 28.45 ตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าสองชาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพมากที่สุดของกลุ่ม ฯ รองลงมาได้แก่ ผ้าขาวม้า ส่วนผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพค่อนข้างต่ำของกลุ่ม ฯ ได้แก่ ผ้าไหมลายละเอียดศักยภาพของผลิตภัณฑ์ดังตารางที่ 4.31

4.12.2 ศักยภาพของปัจจัยการผลิต

การพิจารณาศักยภาพปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ สามารถแยกพิจารณาปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดได้ดังนี้

1. **วัตถุดิบ** เป็นปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ ที่มีศักยภาพต่ำที่สุด เนื่องจาก กลุ่ม ฯ ไม่สามารถควบคุมราคาของวัตถุดิบฝ่ายได้ ถึงแม้กลุ่ม ฯ จะมีการจัดซื้อวัตถุดิบฝ่ายในปริมาณมากในแต่ละครั้ง แต่ในปัจจุบันการผลิตของกลุ่ม ฯ มีต้นทุนการผลิตที่มีสัดส่วนของค่าวัตถุดิบถึงร้อยละ 60 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ทำให้ต้นทุนผันแปรของกลุ่ม ฯ สามารถปรับเปลี่ยนขึ้นลงได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการวางแผนการผลิตของกลุ่ม

2. **แรงงาน** เป็นปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ ที่ค่อนข้างมีศักยภาพมากที่สุด เนื่องจากการผลิตภายในกลุ่ม ฯ จะมีการกระจายการผลิตตามกำลังการผลิตและแบ่งงานตามความถนัดของสมาชิก และส่วนใหญ่สมาชิกจะมีทักษะฝีมือใกล้เคียงกัน ถึงแม้จะมีบางผลิตภัณฑ์ที่มีสมาชิก 2-3 ราย ที่สามารถทอได้ แต่ปริมาณการสั่งซื้อของลูกค้าจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกส่วนใหญ่สามารถผลิตได้ทั้งหมด ทำให้การผลิตของกลุ่ม ฯ ค่อนข้างมีความต่อเนื่อง

3. **การจัดการผลิต** เป็นปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ ที่ค่อนข้างมีศักยภาพ ทั้งด้านการจัดซื้อวัตถุดิบ การเบิกจ่ายวัตถุดิบ การกระจาย order ให้กับสมาชิก และการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ ทำให้การบริหารการผลิตภายในกลุ่ม ฯ มีความชัดเจนในการดำเนินงาน

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยการผลิตของกลุ่ม ฯ ค่อนข้างมีศักยภาพ

4.12.3 ศักยภาพของกระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตด้านการทอผ้าของสมาชิกกลุ่ม ฯ ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการทอผ้าแบบดั้งเดิม แรงงานภายในกลุ่ม มีทักษะฝีมือในการทอผ้าค่อนข้างสูง และมีการลดขั้นตอนในการผลิต

บางขั้นตอน โดยการจ้างงานบุคคลอื่น ได้แก่ การวันด้าย และการจ้างสักเขาสั้น - เขายาว ทำให้สมาชิกสามารถเพิ่มกำลังการผลิตในการทอผ้าได้มากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่ม ฯ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากคุณภาพของสีที่ย้อมได้ยังมีระดับสีไม่สม่ำเสมอ มาตรฐานการย้อมสีแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากัน เพราะการย้อมแต่ละครั้งสมาชิกจะใช้วิธีกะประมาณทุกครั้งโดยไม่มีการจดบันทึก นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากฝ้ายย้อมสีธรรมชาติยังประสบปัญหาในเรื่องของสีตก ซึ่งกลุ่ม ฯ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

บทที่ 5

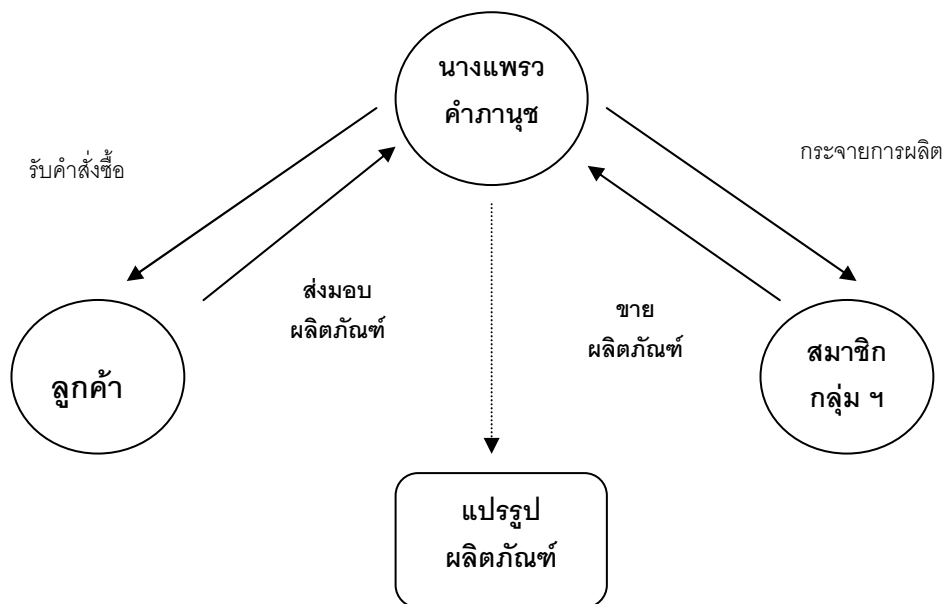
การตลาด

5.1 การบริหารการตลาดและการวางแผนการตลาด

5.1.1 การบริหารการตลาด

การบริหารการตลาดของกลุ่มทอผ้าบ้านเอี้ย มีบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารการตลาด คือ นางแพรว คำภานุช ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่ม ฯ เป็นผู้รับผิดชอบ โดยทำหน้าที่หาตลาด ติดต่อลูกค้า รวมถึงการตัดสินใจในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าแต่ละราย โดยนางแพรว จะรับคำสั่งซื้อ (order) จากลูกค้าและกระจายคำสั่งซื้อให้กับลูกค้า โดยคำนึงถึงปัจจัยการผลิต และกำลังการผลิตของกลุ่ม ฯ เป็นสำคัญและ กำหนดปริมาณการผลิตให้กับสมาชิกตามความชำนาญและกำลังการผลิตให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่ตกลงไว้กับทางลูกค้า นอกจากนี้นางแพรว คำภานุช มีการจัดบันทึกบัญชีขายผ้าในแต่ละวัน และมีบัญชีรายรับผ้าเป็นรายเดือน และบทบาทที่สำคัญในด้านการพัฒนาการตลาดของกลุ่ม ฯ ในอนาคต ได้แก่ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยเป็นผู้ซื้อผ้าสองชายชุด ผ้าม่าน ฯลฯ นำมาแปรรูปโดยใช้วิธีดัดเย็บผ้าให้มีรูปแบบหลากหลายเพิ่มมากขึ้น เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าม่านสำเร็จรูป เป็นต้น

รายละเอียดการบริหารการตลาดของกลุ่ม ดังแผนภาพที่ 5.1

แผนภาพที่ 5.1 การบริหารการตลาด

5.1.2 การวางแผนการตลาด

การวางแผนการตลาดของกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ยในปัจจุบัน กลุ่ม ฯ พิจารณาจากปัจจัยด้านการตลาด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- การผลิตผลิตภัณฑ์ กลุ่ม ฯ จะเน้นการผลิตผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและคำสั่งซื้อของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งในปัจจุบัน เน้นการผลิตผลิตภัณฑ์ย้อมฝ้ายจากสีธรรมชาติ เนื่องจากกำลังเป็นที่นิยมของลูกค้า

- สถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ เน้นการจำหน่าย ณ ที่ทำการของกลุ่ม ฯ เป็นหลัก มีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสถานที่ต่าง ๆ และฝากขายผลิตภัณฑ์กับหน่วยงานราชการได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) และ สำนักงานการเกษตรจังหวัดน่าน

- ด้านราคาส่งผลิตภัณฑ์ กลุ่ม ฯ มีการกำหนดราคากลาง ซึ่งเป็นราคารับซื้อผลิตภัณฑ์จากสมาชิก และกำหนดราคาขายของกลุ่ม ฯ โดยมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก ซึ่งการตั้งราคาจะพิจารณาถึงปัจจัยด้านราคาตลาดและผลิตภัณฑ์ที่ย้อมสีธรรมชาติ

- ด้านส่งเสริมการขาย กลุ่ม ฯ จะเน้นการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การฝากขายผลิตภัณฑ์และการให้เครดิตกับลูกค้า

นอกจากนี้การวางแผนการตลาดของกลุ่ม ฯ มีหน่วยงานราชการทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด มีบทบาทที่สำคัญในการช่วยหาตลาดให้กับกลุ่ม ได้แก่ สำนักงานการเกษตรอำเภอปัว สำนักงานการเกษตรจังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปัว และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) และสนับสนุนการจัดหาบรรจุภัณฑ์ที่มีราคาถูกและเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

สำหรับการวางแผนการตลาดของกลุ่ม ฯ ในอนาคต มีดังนี้

- กลุ่ม ฯ จะเน้นการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบหลากหลายเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นการย้อมฝ้ายจากสีธรรมชาติและสีเคมีโทนสีธรรมชาติ

- กลุ่ม ฯ จะมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยสมาชิกร้อยละ 50 สามารถทอผ้าและแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากนั้นนำมาจำหน่ายให้กับกลุ่ม ฯ

- กลุ่ม ฯ มีสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตำบลร่วมกับหมู่บ้านอื่น ๆ ภายใต้อำเภอ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ตำบลศิลาแลง ที่ตั้งขึ้นภายในหมู่ 1 บ้านเฮี้ย โดยให้คณะกรรมการกลุ่มทอผ้าบ้านเฮี้ยเป็นผู้บริหารงาน ซึ่งสถานที่ดังกล่าวกำลังดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งจะสร้างเสร็จประมาณเดือนสิงหาคม 2542

ปัจจัยและข้อจำกัดที่มีผลต่อการวางแผนด้านการตลาด ได้แก่ ข้อมูลด้านความต้องการซื้อของผู้บริโภค กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และการพยากรณ์ยอดขายในแต่ละปี

สำหรับยอดขายในแต่ละเดือนของกลุ่ม ฯ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ยอดขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ในแต่ละเดือน

เดือน	ยอดขายผ้า (บาท)	ร้อยละ
มกราคม	53,150.00	10.02
กุมภาพันธ์	26,800.00	5.05
มีนาคม	66,750.00	12.58
เมษายน	42,500.00	8.01
พฤษภาคม	19,500.00	3.67
มิถุนายน	32,819.00	6.18
กรกฎาคม	20,750.00	3.91
สิงหาคม	37,440.00	7.05
กันยายน	59,030.00	11.12
ตุลาคม	26,900.00	5.07
พฤศจิกายน	71,100.00	13.40
ธันวาคม	73,950.00	13.93
รวม	530,689.00	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

การผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่ม ฯ เป็นการทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองที่มีลวดลายดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เป็นของท้องถิ่น เช่น ผ้าทอลายไถลื้อ ลายช้าง และ ลายบั้ง ซึ่งรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีทั้ง เป็นผ้าฝ้ายทอเป็นผืน เช่น ผ้าสองชายชุด ผ้าสองชายเดี่ยว (ผ้าหลบ) ผ้าถุง และฝ้ายทอมือที่ทอแล้วสามารถนำแปรรูปเป็นเครื่องใช้ เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ตุ๊กตา โดยในระยะแรก กลุ่ม ฯ นิยมใช้ฝ้ายย้อมสีสังเคราะห์มาใช้ในการทอผ้า ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ส่วนใหญ่ จำหน่ายภายในท้องถิ่น สำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ในปัจจุบัน รูปแบบยังคงมีเอกลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่น แต่จะพัฒนาให้รูปแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และดัดแปลงพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือให้มีประโยชน์ในการใช้สอยมากยิ่งขึ้น ทำให้เพิ่มมูลค่าในตัวผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น แต่ยังมีผลิตภัณฑ์บางประเภทที่กลุ่ม ฯ ยังผลิตเหมือนเดิม เช่น ผ้าถุง ผ้าสองชายชุด และผ้าสองชายเดี่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ มีทั้งการพัฒนาในรูปแบบลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ และการมัดย้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ปี 2542 กลุ่ม ฯ มีการพัฒนาลวดลายของผ้า เป็นการทอผ้าลายน้ำไหล โดยสมาชิกกลุ่ม ฯ ได้รับการฝึกอบรมการทอผ้าลายน้ำไหลและการแปรรูปจากผ้าลายน้ำไหล ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกภายในกลุ่ม สามารถทอผ้าลายน้ำไหล

ไหลได้เพียง 4 – 5 คน เนื่องจากขั้นตอนการล้างลายน้ำไหลมีความยุ่งยากซับซ้อน จึงต้องอาศัยความชำนาญ และทักษะฝีมือในการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์ของผ้าไหมได้แก่ ผ้าผืน และ ผ้าสองชาย

- ปี 2544 กลุ่ม ฯ ได้พัฒนาเกี่ยวกับการใช้ฝ้ายจากเดิมที่ใช้ฝ้ายย้อมจากสีสังเคราะห์ เริ่มมีการนำฝ้ายที่ย้อมจากสีธรรมชาติมาใช้ทอผ้า ซึ่งกลุ่ม ฯ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการฝ้ายแกมไหม โดยให้สมาชิก 2 คน อบรมศึกษาดูงานเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติ และมาสอนให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม ช่วงแรกที่มีการย้อมฝ้ายจากสีธรรมชาติ กลุ่ม ฯ ประสบปัญหาในด้านความร่วมมือจากสมาชิก เนื่องจากสมาชิกเห็นว่า เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม ฯ ในการจัดหาวัตถุดิบ กลุ่ม ฯ จึงได้มีการประชุมตกลง ในเรื่องการย้อมสีธรรมชาติ ให้มีการร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยมีการย้อมสีธรรมชาติทุกเดือน ซึ่งให้สมาชิกสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาย้อมฝ้ายที่บ้านประธานกลุ่มครั้งละ 4 – 5 คน ถ้าสมาชิกคนใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงกลุ่ม ฯ จะบวกค่าฝ้ายเพิ่ม 10 บาท ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่ม ฯ มีการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากฝ้ายที่ย้อมสีธรรมชาติ ร้อยละ 70 ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าสองชายชุด ผ้าสไบ ผ้าคลุมไหล่และผ้าผืน

- ปี 2545 กลุ่ม ฯ มีการนำรูปแบบการผลิตผ้ามัดย้อม ซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอเรียกว่า ผ้าก่าน โดยกลุ่ม ฯ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาฝีมือและแรงงานจังหวัดน่าน อบรมให้สมาชิกภายในกลุ่ม 2 คน ซึ่งในปัจจุบัน สมาชิกสามารถมัดย้อมได้ 1 คน ทอผ้าก่านได้ 1 คน เนื่องจากเป็นการขั้นตอนการผลิตที่มีความยุ่งยากซับซ้อน การผลิตผ้าก่านภายในกลุ่ม ฯ จึงเป็นช่วงกำลังพัฒนาผลิตภัณฑ์และทดลองตลาด

รายละเอียดการพัฒนามลิตภัณฑ์ ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ

รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์	2536 - 2541	2542	2543	2544	2545
การทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าสองชาย ผ้าขาวม้า ผ้าถุง และผ้าพื้น	● ●.....▶				▶
การทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าสไบ ตุง ผ้าคลุมไหล่ และผ้ารองจาน		● ●.....▶			▶
การทอผลิตภัณฑ์ประเภท ผ้าม่าน			● ●.....▶		▶
การพัฒนาหลอดลายผ้า ได้แก่ ลายน้ำไหล ^{1/}		● ●.....▶			▶
การพัฒนาการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติ ^{2/}				● ●.....▶	▶
การพัฒนาการมัดย้อมผ้า ได้แก่ ผ้าก่าน ^{3/}					● ●.....▶

หมายเหตุ : ^{1/} ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าผืน และผ้าชุด

^{2/} ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผ้าผืน ผ้าชุดสองชาย ผ้าสไบ ผ้าคลุมไหล่

^{3/} ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าผืน และผ้าชุด

●.....▶ หมายถึง ช่วงพัฒนา

●.....▶ หมายถึง ยังดำเนินการผลิตอยู่

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มช่วงแรกใช้ถุงหิ้วในการบรรจุผลิตภัณฑ์ ต่อมาประมาณปี 2542 กลุ่ม ฯ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอปัว จังหวัดน่าน ในการจัดหาบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่ม ฯ ร่วมกับหมู่บ้านอื่น ๆ ภายในตำบลศิลาแลง โดยช่วงแรก กลุ่ม ฯ ได้รับการสนับสนุนบรรจุภัณฑ์มูลค่า 3,000 บาท ได้แก่

กล่องกระดาษใส่ผ้า ขนาด 7.5 “ x 12 “ x 2 “ ราคากล่องละ 10 บาท

ถุงกระดาษ ขนาด 12 “ x 15 “ ราคาใบละ 3 บาท

ถุงหิ้วพลาสติก ขนาด 9 “ x 8 “ ราคาห่อละ 50 บาท (100 ใบ)

ลักษณะบรรจุภัณฑ์ดัง รูปภาคผนวกที่ 36

สำหรับปัจจุบัน กลุ่ม ฯ ได้ร่วมกับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ภายในตำบลศิลาแลง จัดซื้อบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวร่วมกัน ภายใต้ชื่อบรรจุภัณฑ์ว่า ผ้าทอไทลื้อศิลาแลง และใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้า โดยส่วนใหญ่

กลุ่ม ฯ จะใช้คู่แข่งกระดาษกับลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายของกลุ่ม ฯ ใช้ถุงหิ้วกับลูกค้าภายในท้องถิ่น ส่วนกล่องกระดาษจะใช้สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าสองชายชุดและผ้าลายน้ำไหล สำหรับค่าใช้จ่ายของบรรจุภัณฑ์ประธานกลุ่ม ฯ เป็นผู้รับผิดชอบ

5.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย

5.3.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่ม ฯ

การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ มีมูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 53,689 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นตลาดขายส่ง มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 424,551 บาท คิดเป็นร้อยละ 80 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด และตลาดท้องถิ่น มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 106,138 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละช่องทางการจัดจำหน่ายดังนี้

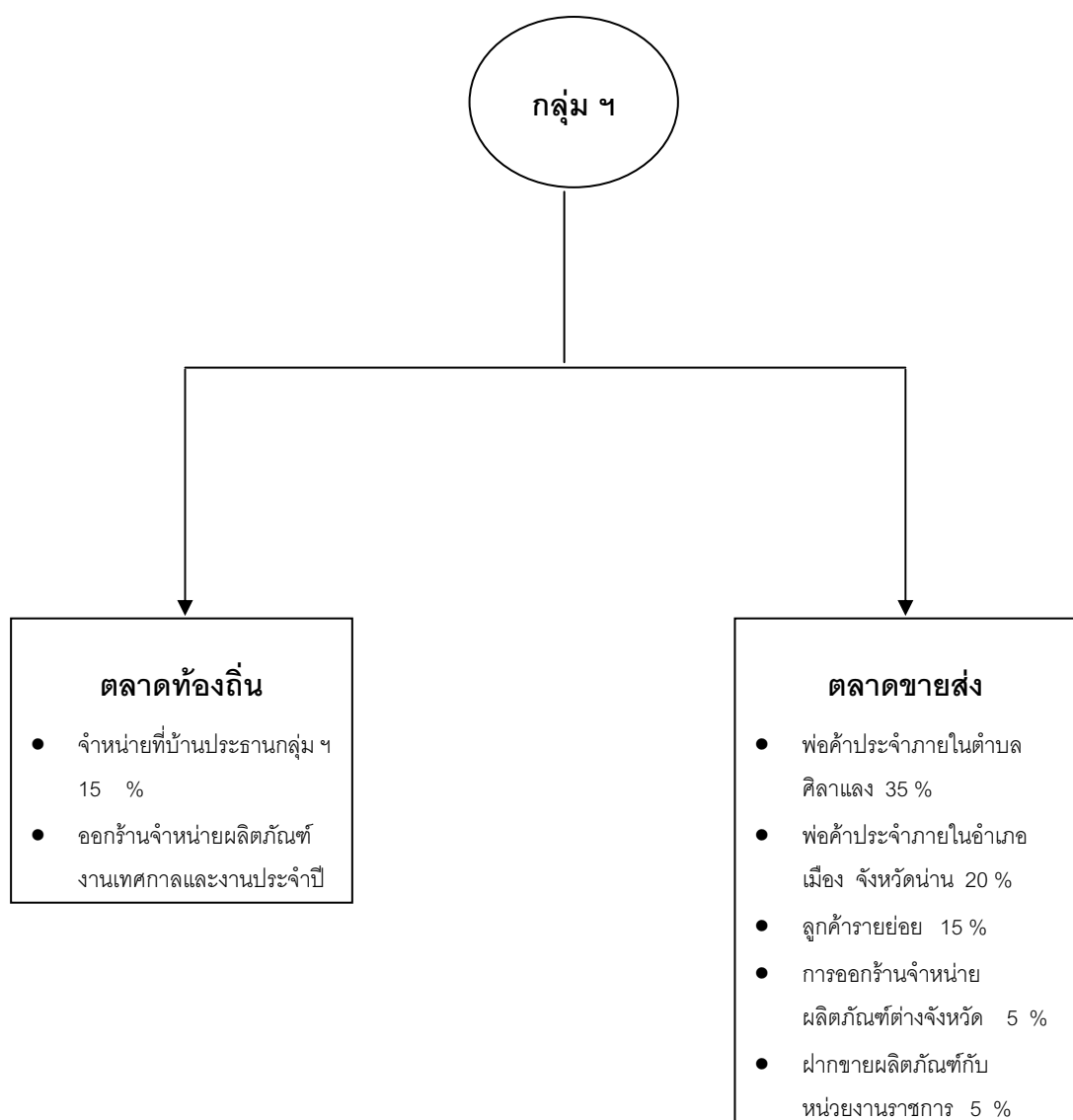
ตลาดท้องถิ่น เป็นการจำหน่ายในท้องถิ่น โดยกลุ่ม ฯ รวบรวมผลิตภัณฑ์นำมาจำหน่ายที่บ้านของประธานกลุ่ม ฯ ส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าภายในท้องถิ่นเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์และมีบุคคลมาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยว ผ่านมาจะเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 106,138 บาท คิดเป็นร้อยละ 15 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด นอกจากนี้ กลุ่ม ฯ มีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามงานเทศกาล หรืองานประจำปีภายในท้องถิ่น มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 26,535 บาท คิดเป็นร้อยละ 5 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด

ตลาดขายส่ง เป็นการจำหน่ายให้กับพ่อค้าภายในจังหวัดและลูกค้าต่างจังหวัด มีทั้งลูกค้าประจำและลูกค้ารายย่อย นอกจากนี้กลุ่ม ฯ มีการฝากขายผลิตภัณฑ์กับหน่วยงานราชการ และการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างจังหวัด มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 424,551 บาท คิดเป็นร้อยละ 80 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด โดยสามารถแบ่งช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่ม ฯ ได้ดังนี้

1. พ่อค้าจากตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ได้แก่ พ่อค้าจากบ้านเฮี้ยจำนวน 2 ราย และจากบ้านศาลา จำนวน 2 ราย มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 185,741 บาท คิดเป็นร้อยละ 35 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด
2. พ่อค้าจากอำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีทั้งหมดจำนวน 3 ราย มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 106,138 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด
3. ลูกค้ารายย่อย มีทั้งหมดจำนวน 4 ราย ได้แก่ นางแพรว คำภานุ ประธานกลุ่ม ฯ ร้านวนัสนันท์ จังหวัดเชียงใหม่ ลูกค้าจากไนท์บาซ่า จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่จากองค์การโทรศัพท์ จังหวัดน่าน มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 79,603 บาท คิดเป็นร้อยละ 15 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด
4. การออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ได้แก่ งานกาชาดจังหวัดพิจิตร และงานของกรมพาณิชย์ จังหวัดพิษณุโลก โดยนางแพรว คำภานุ ประธานกลุ่ม ฯ เป็นตัวแทนกลุ่มในการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 26,534 บาท คิดเป็นร้อยละ 5 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด
5. การฝากขายผลิตภัณฑ์กับหน่วยงานราชการ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 (เชียงใหม่) และสำนักงานเกษตรอำเภอปัว มูลค่าการขายทั้งปีเท่ากับ 26,534 บาท คิดเป็นร้อยละ 5 ของมูลค่าขายผลิตภัณฑ์ทั้งหมด

ผู้ผลิตรายอื่นภายในพื้นที่เดียวกัน กลุ่ม ฯ มีความเห็นว่า เป็นคู่แข่งทางด้านการตลาด ซึ่งมีประมาณ 3 ราย ได้แก่ ร้านภายในหมู่บ้าน 1 ร้าน และภายในตำบลศิลาแลง 2 ราย ซึ่งมีผลิตภัณฑ์เหมือนกับ แต่ขายราคาถูกกว่าของกลุ่ม ฯ ประมาณ 5-10 บาท/ชิ้น และมีความคล่องตัวในการบริหารงานมากกว่าของกลุ่ม ฯ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่ม ฯ จะเน้นผลิตผลิตภัณฑ์ที่ย้อมจากสีธรรมชาติเพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และกำลังการผลิตของกลุ่ม ฯ มีมากกว่าคู่แข่งทำให้การรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าสามารถผลิตได้ตามความต้องการของลูกค้า

รายละเอียดช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มดังแผนภาพที่ 5.2

แผนภาพที่ 5.2 ช่องการจัดจำหน่ายของกลุ่ม ฯ

5.3.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่จัดจำหน่ายให้กับลูกค้าแต่ละรายสามารถแบ่งสัดส่วนจากยอดขายระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2544 ได้ดังนี้

1. **ผ้าสองชาย** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 379,310 บาท คิดเป็นร้อยละ 71.47 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด โดยแบ่งเป็น

ผ้าสองชายชุด ยอดขายเท่ากับ 219,450 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.35 ต่อยอดขายผ้าสองชายทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็น

- สีเคมี ยอดขายทั้งหมด 197,120 บาท
- สีย้อมธรรมชาติ ยอดขายทั้งหมด 22,330 บาท

ผ้าสองชายเดี่ยว (ผ้าหลบ) ยอดขายเท่ากับ 159,860 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.12 ต่อยอดขายผ้าสองชายทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็น

- สีเคมี ยอดขายทั้งหมด 148,500 บาท
- สีย้อมธรรมชาติ ยอดขายทั้งหมด 11,360 บาท

2. **ผ้าขาวม้า** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 35,530 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.70 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

3. **ผ้าคลุมไหล่** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 29,600 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.59 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็น

- ผ้าคลุมไหล่ลายทึบ ยอดขายเท่ากับ 4,750 บาท
- ผ้าคลุมไหล่ลายช้าง ยอดขายเท่ากับ 18,870 บาท
- ผ้าคลุมไหล่ใหญ่ ยอดขายเท่ากับ 5,980 บาท

4. **ผ้าน้ำไหล** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 10,800 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.04 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

5. **ตุ่ง** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 15,260 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.88 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

6. **ผ้ามัน** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 5,920 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.13 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

7. **ผ้าสบ** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 34,560 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.51 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

8. **ผ้ารองจาน** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 1,080 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.21 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

9. **ผ้าปูโต๊ะ** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 8,400 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.58 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

10. **ผ้าเช็ดหน้า** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 4,208 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.80 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

11. **ผ้าพื้น** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 5,031 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.95 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด ซึ่งแบ่งเป็น

- ผ้าพื้นมุก ยอดขายเท่ากับ 1,323 บาท
- ผ้าดินต่า ยอดขายเท่ากับ 400 บาท
- ผ้าตัวเอส ยอดขายเท่ากับ 812 บาท
- ผ้าพื้นเมตรละ 80 บาท ยอดขายเท่ากับ 2,496 บาท

12. **ผ้าถุง** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 230 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.04 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

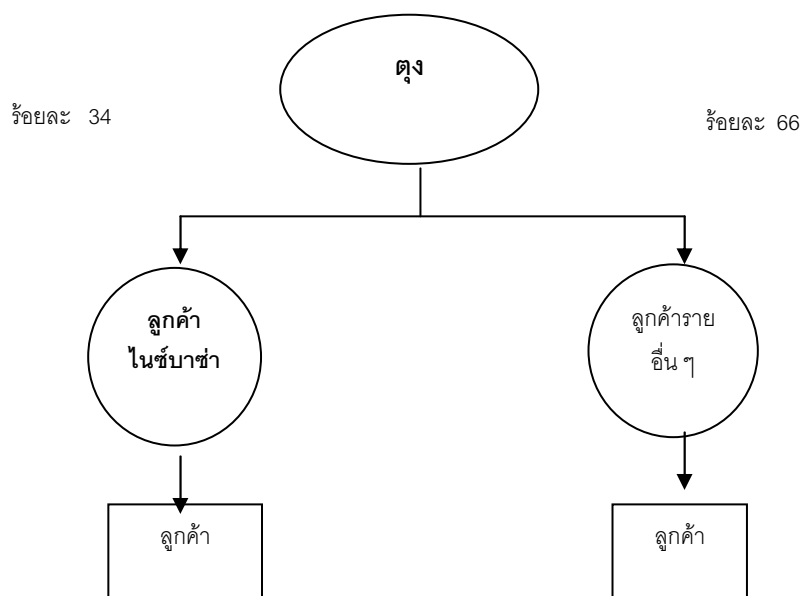
13. **ผ้าถุงชุดละ 400** มียอดขายทั้งปีเท่ากับ 800 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.15 ต่อยอดขายผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด

รายละเอียดยอดขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ ดังตารางที่ 5.3

เมื่อพิจารณายอดขายผลิตภัณฑ์ พบว่า ผ้าสองชาย มียอดขายผลิตภัณฑ์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า และผ้าสไบ ตามลำดับ สำหรับช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท ไม่สามารถจำแนกสัดส่วนการสั่งซื้อของลูกค้าแต่ละคนได้ ซึ่งคำสั่งซื้อของลูกค้าแต่ละรายจะสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ละกันในการซื้อแต่ละครั้ง เพื่อความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่นำไปจำหน่าย ประกอบกับการจัดบันทึกขายผ้าของกลุ่ม ฯ ไม่มีการบันทึกปริมาณการสั่งซื้อของลูกค้าในแต่ละครั้ง ทำให้กลุ่ม ฯ ไม่สามารถระบุถึงปริมาณผลิตภัณฑ์ของแต่ละประเภทที่ลูกค้าสั่งซื้อในรอบปีได้ แต่อย่างไรก็ตาม มีผลิตภัณฑ์บางประเภทที่ประธานกลุ่ม ฯ สามารถระบุถึงสัดส่วนผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าสั่งซื้อเป็นประจำ ได้แก่ ตุ้ง ผ้าขาวม้า ผ้าคลุมไหล่ และผ้าพื้นตัวเอส ซึ่งช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. ตุ้ง มีช่องทางการจัดจำหน่าย 2 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายให้กับลูกค้าในตำบลบ้านเขียงใหม่ ซึ่งมีการสั่งซื้อตุ้งจากกลุ่ม ฯ ปีละ 2 ครั้ง ในปี 2544 มีการยอดสั่งซื้อตุ้ง จำนวน 100 ผืน คิดเป็นร้อยละ 34 ของปริมาณขายตุ้งทั้งหมด โดยการขนส่งผลิตภัณฑ์คุณแพรว คำภาณุช ประธานกลุ่ม ฯ จัดส่งตุ้งกับรถโดยสารประจำทาง ซึ่งค่าขนส่งลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบ

ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ 2 เป็นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้ารายอื่น ๆ ซึ่งมียอดการสั่งซื้อรวมกัน ประมาณ 118 ผืน คิดเป็นร้อยละ 66 ของปริมาณขายตุ้งทั้งหมด สำหรับการขนส่งมีทั้งลูกค้ามารับผลิตภัณฑ์ที่บ้านประธานกลุ่ม ฯ และกลุ่ม ฯ จัดส่งให้กับลูกค้า โดยค่าขนส่ง ลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 5.3

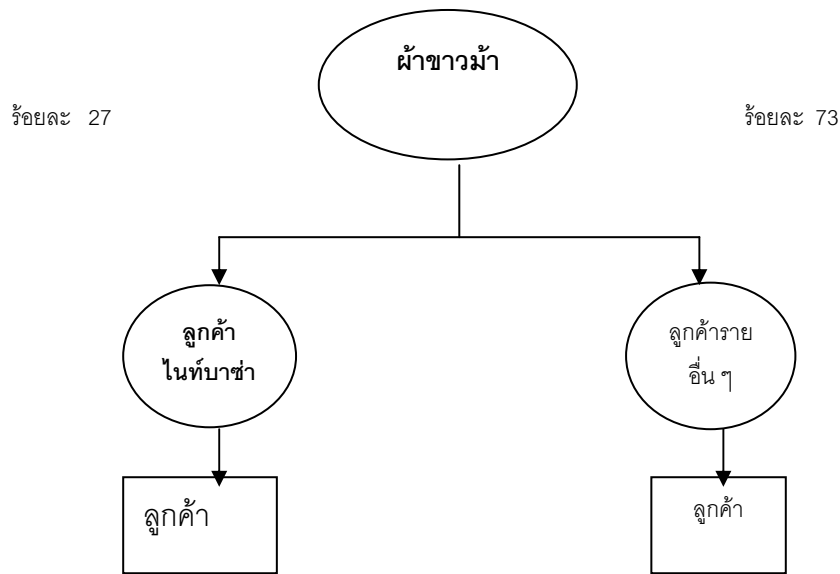

แผนภาพที่ 5.3 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทตุง

2. ผ้าขาวม้า มีช่องทางการจัดจำหน่าย 2 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายให้กับลูกค้าในหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการสั่งซื้อผ้าขาวม้าจากกลุ่ม ฯ ปีละ 2 ครั้ง ๆละประมาณ 50 ผืน ในปี 2544 มีการยอดสั่งซื้อผ้าขาวม้าจำนวน 100 ผืน คิดเป็นร้อยละ 27 ของปริมาณขายผ้าขาวม้าทั้งหมด

โดยการขนส่งผลิตภัณฑ์คุณแพรว คำภานุช ประธานกลุ่ม ฯ จัดส่งผลิตภัณฑ์กับรถโดยสารประจำทาง ซึ่งค่าขนส่งลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบ

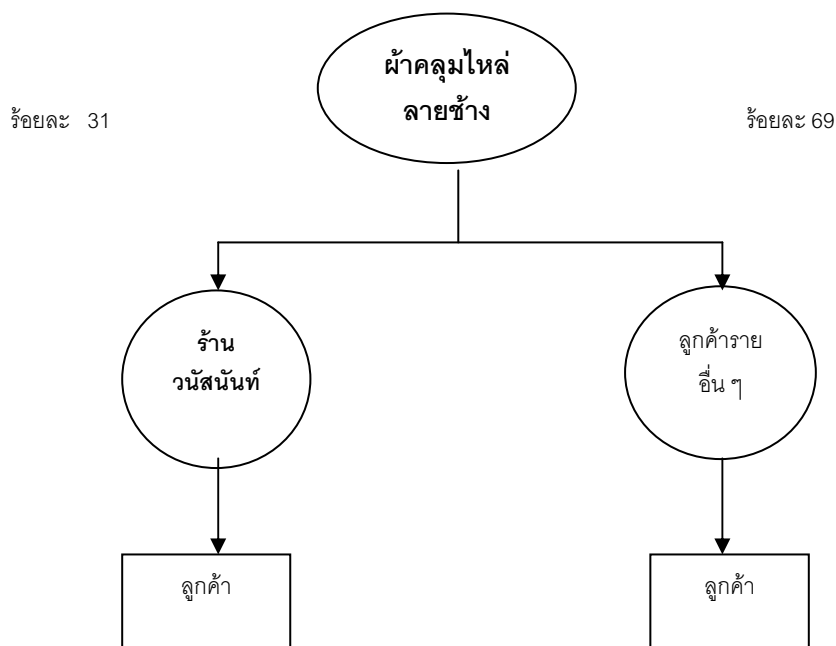
ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ 2 เป็นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้ารายอื่นๆ ซึ่งมียอดการสั่งซื้อรวมกัน ประมาณ 277 ผืน คิดเป็นร้อยละ 73 ของปริมาณขายผ้าขาวม้าทั้งหมด สำหรับการขนส่งมีทั้งลูกค้ามารับผลิตภัณฑ์ที่บ้านประธานกลุ่ม ฯ และกลุ่ม ฯ จัดส่งให้กับลูกค้า โดยค่าขนส่ง ลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบของกรรมการซื้อขาย รายละเอียดดังแผนภาพที่ 5.4

แผนภาพที่ 5.4 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า

3. ผ้าคลุมไหล่ลายช้าง มีช่องทางการจัดจำหน่าย 2 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายให้กับร้านวนัสนันท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการสั่งซื้อผ้าคลุมไหล่จากกลุ่มฯ ปีละ 4 ครั้ง ๆ ละประมาณ 30 ผืน ในปี 2544 มีการยอดสั่งซื้อผ้าคลุมไหล่ลายช้าง จำนวน 120 ผืน คิดเป็นร้อยละ 31 ของปริมาณขายผ้าคลุมไหล่ทั้งหมด โดยลูกค้าจะโทรศัพท์สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ และมารับผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง

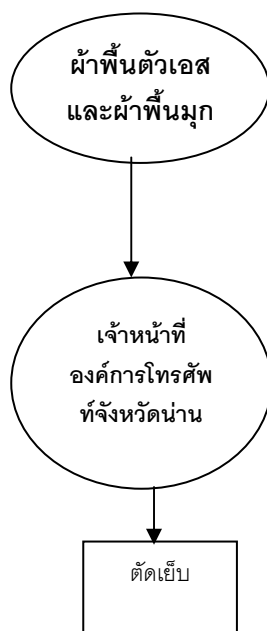
ช่องทางการจัดจำหน่ายที่ 2 เป็นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้ารายอื่นๆ ซึ่งมียอดการสั่งซื้อรวมกัน ประมาณ 270 ผืน คิดเป็นร้อยละ 69 ของปริมาณขายผ้าคลุมไหล่ทั้งหมด สำหรับการขนส่งมีทั้งลูกค้ามารับผลิตภัณฑ์ที่บ้านประธานกลุ่มฯ และกลุ่มฯ จัดส่งให้กับลูกค้า โดยค่าขนส่ง ลูกค้าเป็นผู้รับผิดชอบนอกจากนี้ ผ้าคลุมไหล่จะเป็นที่นิยมของลูกค้า เมื่อกลุ่มฯ ออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รายละเอียดดังแผนภาพที่ 5.5

แผนภาพที่ 5.5 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าคลุมไหล่

4. ผ้าพันตัวเอสและผ้าพันมุก มีช่องทางการจัดจำหน่าย 1 ช่องทาง ได้แก่ การจำหน่ายให้กับเจ้าหน้าที่องค์การโทรศัพท์จังหวัดน่าน ซึ่งมีการสั่งซื้อผ้าพันตัวเอสและผ้าพันมุก จากกลุ่ม ฯ ทั้งหมด เพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยลูกค้าจะโทรศัพท์สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ และมารับผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง

รายละเอียดดังแผนภาพที่ 5.6

แผนภาพที่ 5.6 ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าพันตัวเอสและผ้าพันมุก